

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 NİSAN 2014

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2014 / 04

FİYATI: 4 TL

Sinan Meydan açıklıyor:

Atatürk' n VAN Projesi

Dr. Sıtkı Ayd nel:

Hilafetten  a daşlı a

Sh: 4

Spor Basınının "Baba"sı

Halit Kıvanç:

**Futbolun Güzellik
Kraliçesi Dünya Kupası**

Sh: 39

Hikmet Ulu bay:

Petrol ve insan

Sh: 45

Yahya Aksoy:

Unutamadı ımız

Okulumuz

**Köy
Enstitüleri**

Sh: 14

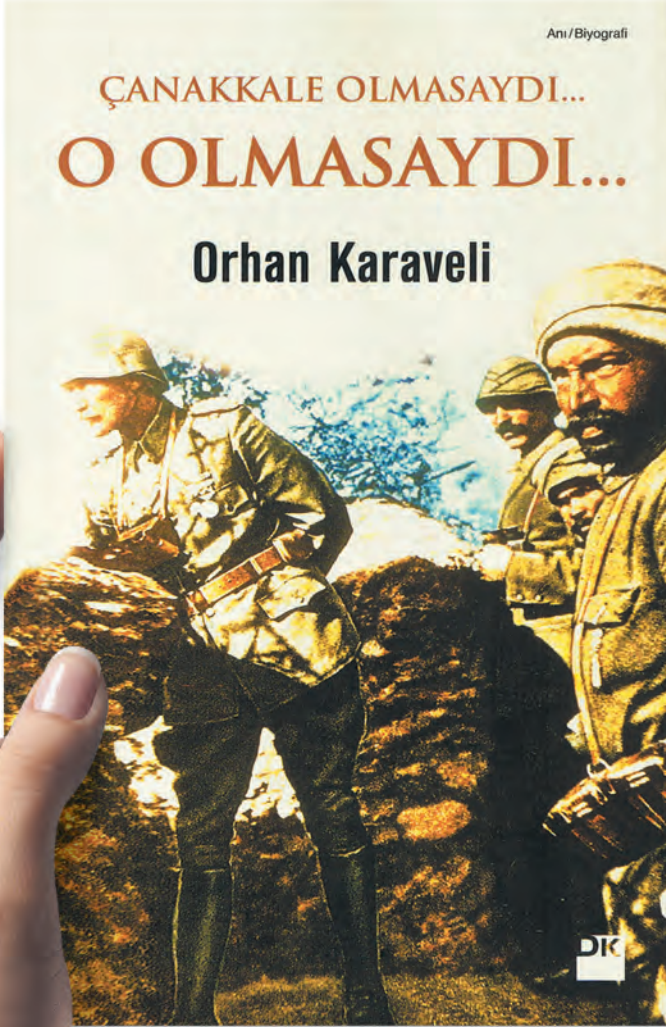
Mete Akyol:

**Demokrasi
Diye Diye**

Sh: 3

● olmasaydı... O, yaşamını hiçe sayarak süngü takmış askerinin önünde hücum emri vermeseydi... Ya da bu süngü hücumlarından birinde göğsünde patlayan şarapnel misketi cebindeki saati parçalamayıp da O'nu bizden koparmış olsaydı bu savaş gene kazanılabilir miydi? Büyük olasılıkla evet! Çünkü O yalnız değildi. Çoğu gönüllü yüzlerce, binlerce, on binlerce Mustafa Kemal; bütün bir millet vardı Çanakkale'de, ama itiraf edelim: O olmasaydı ne bir Kurtuluş Savaşıımız olurdu ne de bir Türkiye Cumhuriyetimiz!

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni

Mete Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı :

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Eğitim Danışmanı:

Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000,

Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

1. Cadde, No: 77, Bahçelievler,

Ankara adresindeki Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve

Yayınçılık Ajansı

Sanayi ve Ticaret A. Ş.'nin

3. Cadde, No: 2, Yenimahalle, Ankara adresindeki tesislerinde

basılmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu,

Gülbüz Atabek, Kaya Karan, Alaettin Giray,

Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Manuel Bilos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:

Yücel Aksoy, Pelin Hazar Aliabbasi, Sabriye Aşır,

Dr. Sıtkı Aydın, Nuray Bartoschek, Sadi Bülbül,

Haluk Cansın, Haluk Erdemol, Sema Erdoğan,

Konur Ertop, Gülbüz Evren, Metin Gören, Mümtaz İdil,

Muzaffer İzgü, Sinan Meydan, Filiz Leloğlu Oskay,

Cengiz Önal, Sebahat Önen, Cengiz Özakıncı,

Saniye Özden, Tekin Özerter, Bekir Özgen,

Nergis Öztürk, Yaşar Öztürk, Sezin San,

Mete Tizer, İzlen Şen Toker, İzmir Tolga,

Suat Türker, Engin Ünsal, Mehmet Ünver, Dr. Mehmet Uhri,

Orhan Velidedeoğlu, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 215 51 27-313

Faks: (0312) 222 90 07

İletişim Adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,

Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)

Faks: (0216) 456 27 29

Dağıtım: Yaysat

Basım Tarihi: 25 / 03 / 2014

www.butundunya.com.tr

butundunya@butundunya.com.tr

3 Demokrasi Diye Diye...

Mete Akyol

4 Hilafetten Çağdaşlığa

Dr. Sıtkı Aydınel

- 9 23 Nisan Kutlu Olsun!**
Tekin Özertem
- 14 Köy Enstitüleri**
Yahya Aksoy
- 19 Atatürk'ün Modern Van Hayali**
Sinan Meydan
- 23 Hakimiyeti Milliye Yazıları**
- 25 Atatürk'ün Dünya Tarihindeki Yeri**
Cengiz Önal
- 29 Bir Sandık İncirin Hesabı**
Zeki Sarıhan
- 33 Ziya Paşa Yaşar Öztürk**
- 39 Dünya Kupası Halit Kıvanç**
- 45 Petrol "İnsan"la Tanışıyor**
Hikmet Uluğbay
- 51 Lehcet-ül Hakayık**
Konur Ertop
- 57 Dünyanın İ.Ö. 4004 Yılında
Yaratıldığına İnanan
Akademisyenler Derneği**
Cengiz Özakıncı
- 63 Hürrem Sultan'dan, Mancini'ye**
Metin Gören
- 66 Tasarruflu Ampulünüz Kırılırsa**
- 67 Pygmalion Haluk Erdemol**
- 71 Doğru Bilinen Yanlışlar**
Gülbüz Evren

- 76 Gelecek Nesile Devir**
Can Pulak
- 78 Pergamon Süheyla Dinç**
- 83 Mutluluğun Resmini
Yapabilir misin Abidin?**
Mustafa Tokyay
- 86 İkilemeler Orhan Velidedeoğlu**
- 89 Bir Tokat Savaş Bile Çıkarır**
Mümtaz İdil
- 93 Neler Olmuyor ki Dünyada**
Sezin San
- 98 Philippe Petit Sabriye Aşır**
- 103 Bilgenin Aklı Nergis Öztürk**
- 106 Kim Kimdi? Sabriye Aşır**
- 111 Kütüphaneci Muzaffer İzgü**
- 115 Hayatı Duyumsadığımız Oranda
Varız Nuray Bartoschek**
- 119 Gülşen Tuncer Sema Erdoğan**
- 124 Brüksel İzlen Şen Toker**
- 129 7 Sağlıklı Besin**
- 134 Francis Bacon Mete Tizer**
- 136 Sevgi Mabedi Yıkılmaz**
Yücel Aksoy
- 139 O Efsanevi Rollerini Başkaları
Oynasaydı? Mehmet Ünver**
- 144 Yağmur Taneleri Sadi Bülbül**
- 146 Bisiklet Manifestosu**
- 147 Ben Bir Kapı Tokmağım**
Mehmet Uhri
- 32 İlk Dersimiz Türkçe**
- 38 Fırçalayarak**
- 50 Bilginizi Denetleyin**
- 132 Ufak Tefek Bilgiler**
- 151 Çözümler**
- 152 Yarının Büyükleri**
- 154 Bulmaca**
- 156 Satranç**
- 158 Ayın Kitapları**
- 160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük**

Demokrasi Diye Diye...

Demokrasi sözcüğünü ilk kez, 1946 yılında duyduk.

Yalnızca kulaklarımıza değil, dilimize de çok yabancı geldi bu sözcük.

Dilimizi kolay döndüremediğimiz için ısırdık, çiğnedik, "dimokraasi" dedik; evirdik çevirdik, "timukraasi" dedik, yine de uyduramadık ağızımıza.

Sonunda çareyi, beş bin yıl önce-sinin Mısır'ında bulduk.

Bir beyaz at resmi çizdik, adını "demirkırat" koyduk ve halkımıza demokrasiyi ancak böyle tanıtabildik.

1950'lerin "Demokrat Parti"sinden sonra kurulan önce Adalet Partisi'nin, sonra Doğru Yol Partisi'nin bayraklarında dalgalandırdıkları "beyaz at" hiyeroglifinin Türkçesi "demirkırat", Amerikancası "demokrasi"dir.

* * *

"Demirkırat Parti" 1950 yılında iktidara gelince, "Türkiye'ye demokrasi geldi" diye sevinen herkes, "her istediğini yapabileceğini" sandı.

Sokakta çevresini rahatsız eden bir sarhoş, kendisini uyaran polise "Memlekette artık demokrasi var; istediğim her yerde, istediğim herşeyi yapabilirim" diyerek karşı çıktı, evine geç saatte dönen genç kız, bu saatte kadar nerede kaldığını soran annesine, karikatürde de olsa, "Memlekette demokrasi var; istediğim saatte gelebilirim eve" diyerek kafa tutabildi.

Adını bile doğru dürüst söylemekte zorlandığımız demokrasinin, anlamını kavramakta da zorlanmaya başladık. Sonunda çareyi kendi demokrasimizi kendimizin yapması kolaylığında bulduk.

"Herkesin her istediğini yapamayacağı" bu yönetim biçimini, "herkesin her istediğini yapabileceği" bir yönetim biçimine dönüştürdük, "Ben yaptım, oldu" türü kendimize özgü bu yeni yönetim biçimini işimize geldiği gibi uyguladık, verdiğimiz nefesi, aldığımız havayı demokrasi sandık.

G eride bıraktığımız yarım yüzyılı aşkın bir umursamazlık sürecinden sonra yerli yapım demokrasimizin şimdi, "kendim ettim, kendim buldum" dönemini yaşıyoruz.

Tek tesellimiz, "Demokrasinin yanlış anlaşılmasından ve yanlış kullanılmasından doğan sakıncaları ortadan kaldırmanın tek yolunun, demokrasiyi doğru dürüst anlamak ve uygulamak" olduğuna inancımızın sağlamlığıdır.

Dileğimiz ve tutunacak tek umudumuz ise, demokrasinin "Herkesin her istediğini yapamayacağı" bir yönetim biçimi olduğunu anlayabileceğimiz günlerin belki yarın, galiba yarından da yakınımızda olmasıdır. •

meteakyol@butundunya.com.tr

Yılmadan Yorulmadan

Dr. Sıtkı Aydın

Hilafetten Çağdaşlığa

3 Mart 1924 tarihinde Türkiye’yi laikleştiren 3 yasanın kabul edildiğini ve bunların önemini bundan önceki yazımızda belirtmiştik. Bunlardan Tevhid-i Tedrisat Yasası’nı kısaca incelemiştik.

Bu yazımızda da 431 sayılı “Hali-feliğin kaldırılması ve Osmanlı Hanedanı’nın Türkiye Cumhuriyeti toprakları dışına çıkarılması” Yasası ile Şeriye ve Evkaf Vekaleti’nin kaldırılması ve Genelkurmay Başkanlığı’nın kaldırılması yasalarını ele alacağız.

Çıkarılacak kanunların şeriata

uygun olup olmadığını denetleyen bir kurumun yani Şer’iyye Vekâleti’nin yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti içinde yeri olamazdı. Bu bakanlık devletin tüm faaliyetlerinin dinî kural-lara uygun olup olmadığını denetliyor-du. Laik bir sistem içerisinde böyle bir kurum olamazdı. 429 sayılı bu ka-nunla Şeyhülislâmlık da kalktı. Yasa yapma akla, aklın ışığına , çağın ko-şullarına göre -şeriata göre değil- TB-MM’nin yetkisine verildi. İslâm’ın bundan başka (yani muamelât-ı nâs’tan başka) inançlar ve ibadetlerle ilgili hükümlerinin ve işlerinin yürütülmesi ve dini kurumların yönetimi için Cum-huriyet’in başkentinde bir Diyanet

İşleri Başkanlığı kurulmuştur.”

Böylece bu yasa ile din, politika üstü saygın yerine konmuş din ile devlet işleri birbirinden ayrılmış Laik bir düzen getirilmiştir.

Evkâf Vekâleti (Vakıflar Bakanlığı) da kaldırıldı. Bu bakanlık dini nitelikte olan vakıfların işlerini yürütüyor, pek çok cami, mescit, medrese, okul, hastane gibi kamu kuruluşlarını da kurup işletiyordu. Bunu da laik bir düzen içinde varlığı kabul edilemezdi. Kanunun 7. Maddesi hükmü gereğince Vakıflar Genel Müdürlüğü kurularak , bu konuda da boşluk bırakılmamıştır.

Kurtuluş Savaşı olağan üstü koşullarda sevk ve idare edilmişti. O dönemdeki on bir bakanlıktan biri de bu, yani Genelkurmay Başkanlığı idi. Savaş kazanıldı. Silahlı Kuvvetlerin ihtiyaçlarını teminle Milli Savunma Bakanlığı görevlendirildi. Bu bakanlık yerine Genelkurmay Başkanlığı kurularak, Silahlı Kuvvetleri savaşa hazırlamak ve savaşın yönetiminden sorumlu tutuldu.

Bu kanun ile Halifelik kaldırılmış, Halife görevden alınmış; yıkılmış olan Osmanlı sultanlığı ailesinin erkek, kadın bütün üyeleri ve damatlar Türkiye Cumhuriyeti ülkesinde oturmak hakkından sonsuza kadar yasaklanmışlardır. Bu aileye mensup kadınlardan doğan kimseler de Osmanlı ailesinden sayılırlar ve 10 gün içinden

Türkiye Cumhuriyeti topraklarını terk etmeye mecburdurlar.

HİLAFETİN KALDIRILMASI

Öncelikle şunu belirtmeliyiz ki Hilafet, Hazreti Peygambere vekil olarak İslamları ve İslamlığı koruma görevidir. Hazreti Peygamberin ölümünden sonra onun yerine geçen ona halef olan kimsedir. Halifelik dinin temel unsurlarından değildir. Buna karşın İslam ve Türk tarihinde birçok üzüntülü olayların sebebi olmuştur.

Meclis tarafından seçilen ve 1 yıl görevde kalan son Halife Abdülmecid Efendi

Halifelik dinin temel unsurlarından değildir. Buna karşın İslam ve Türk tarihinde birçok üzüntülü olayların sebebi olmuştur.

Bazen seçimle, Emeviler'den sonra zorla elde edilen bir duruma geldi. Yine bilindiği gibi 1517 yılında Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferinde halifeliği üzerine aldı. O günden sonra 1876' ya kadar halifelik padişahlıktan

1876 Anayasası'na "Padişah halife olması nedeniyle İslam dininin koruyucusudur" maddesini koyduran Padişah II. Abdülhamit

ayrı idi. Ancak Padişah II. Abdülhamit 1876 Anayasası'na "Padişah halife olması nedeniyle İslam dininin koruyucusudur" maddesini koydurttu. Bu durum siyaseti iki başlı hale getirdi. 1 Kasım 1922 tarihinde saltanatın kaldırılmasından sonra hilafet meclisin sorumluluğuna alındı ve Osmanlı soyundan Abdülmecit halife olarak tarihe girdi. Ancak Abdülmecit kendisine verilen görevin dışında hilafet makamını bir padişah gibi kullanmaya kalkıştı. Osmanlı Meclisi'nde daha önce Kurtuluş Savaşı'nda Mustafa Kemal ile birlikte çalışan başta Rauf Bey (Orbay) olmak üzere diğer ileri gelenler halifeliliğin kaldırılmasına karşı çıktılar ve cumhuriyetin ilanından sonra da açık açık bunu ifade etmeye kalktılar.

Nutuk'ta da belirtildiği gibi Rauf Bey bunların başına geçti ve İstanbul'da bulunduğu sırada birçok gazeteleri de kendiliğine çevirerek propagandasında daha da ileri gitti. Bunun üzerine Mustafa Kemal ile İsmet Paşa Rauf Bey'e ve hilafetin kaldırılmasını istemeyenlere şiddetle karşı çıktılar.

Gerçekte de Halifelik Ümmet düşüncesi üzerine kurulmuş bir kurumdur. Bir din sorunu olmaktan çok bir yönetim ve siyaset sorunudur. Kurtuluş savaşımızda da, yurdumuzu işgale kalkışan düşmanlara karşı direnişimize engel olmak için Hilafet Ordusu kurulmuştur. Savaşta asıl düşmanla mücadele yanında bir de bunlarla uğraşmak zorunda kalındı.

Kurtuluş savaşımızda da, yurdumuzu işgale kalkışan düşmanlara karşı direnişimize engel olmak için Hilafet Ordusu kurulmuştur.

1 Kasım 1922'de Saltanat'ın kaldırılmasından sonra 18 Kasım 1922'de BMM tarafından Halifelige Abdülmecit getirildi. Sadece Müslümanların Halifesi unvanını kullanmasını gösteriş ve şatafattan kaçınması istendi. Fakat o aksini yaptı. Halifeliliğin kaldırılmasına yol açan süreç ise Şubat 1924'de Abdülmecit'in Başbakan İnönü'ye yazdığı bir mektupla başlamıştır. Ankara'dan İstanbul'a gelen heyetlerin kendisi ile temas etmedik-

lerini,bunu gidermek üzere kendisinin Ankara'ya veya Ankara'nın kendisine bir temsilci göndermesini istemiş, Ayrıca halifelik hazinesinin artırılmasını talep etmiştir.

O sırada Atatürk harp oyunları için Genelkurmay Başkanı Fevzi Çak-

mak, Milli Savunma Bakanı Kazım Özalp ile birlikte İzmir'de bulunmaktadır. Başbakan İnönü Abdülmecit'in mektubu hakkında Atatürk'e bilgi verdi. Atatürk verdiği cevapta: *"Halife yalnız kalıyorsa bu kendi hatalı davranışları yüzündendir, Halifenin Ankara'ya veya Ankara'nın halifeye temsilci göndermesi kabul edilemez, TBMM kurulduğundan ve egemenlik fiili ve hukuki olarak millete geçtiğinden halifenin mevcudiyetinin hiçbir anlamı ve gerekçesi kalmamıştır, tarihî bir hatıradan ibarettir, Halifeliğin hazinesi yoktur ve olamaz acak maişetine yetecek kadar bir ödenek yeterlidir..."* dedikten sonra Cumhuriyet için bir tehdit halini alan bu durumun düzeltilmesi için hükümete direktif vermiştir.

Bu olay üzerine İzmir'de bulunan yukarıda adı geçen komutanlar (İnönü'nün de katılması ile) yukarıda bahsedilen üç kanunun çıkartılması konusunda fikir birliğine varmışlardır.

Atatürk 1 mart 1924'de TBMM

M. Kemal Atatürk

Halifeliğin kaldırılması ile devletin başındaki iki başlılık giderilmiş, egemenliğin sadece TBMM tarafından temsili sağlanmıştır.

yasama yılını açış konuşmasında bu konular üzerinde durmuş, 2 mart'taki CHP grup toplantısında konu ayrıntılı olarak tartışılmıştır. Bu tartışmalarda 3 Mart 1924'de yukarıda adı geçen üç kanun çıkartılmıştır.

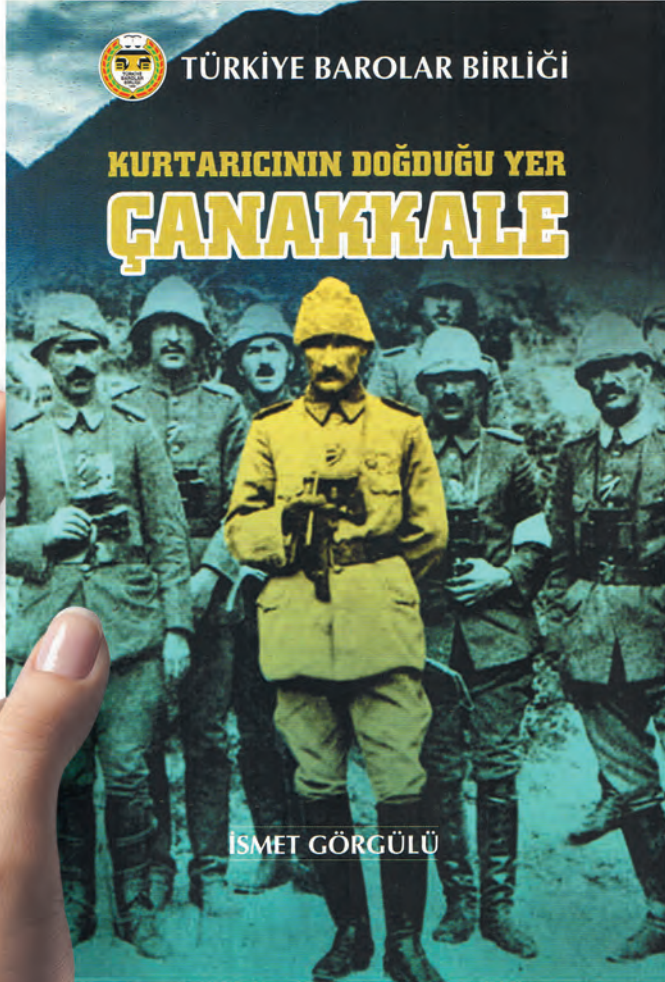
Sonuç:

Halifeliğin kaldırılması ile devletin başındaki iki başlılık giderilmiş, egemenliğin sadece TBMM tarafından temsili konusunda tereddütler giderilmiştir. Tüm İslam alemine hitap eden halifelik kurumunun dış ilişkilerimize zarar vermesi önlenmiştir. Laiklik ve ulus devleti kurma yolundaki önemli bir engel daha kaldırılmıştır. •

sitkiaydin@butundunya.com.tr

Birinci siperdekiler hiçbirini kurtulmamacasına, hepsi düşüyor; ikincidekiler onların yerine giriyor. Fakat ne kadar imrenilecek bir soğuk kanlılık ve tevekkülle biliyor musunuz? Öleni görüyor, üç dakikaya kadar öleceğini biliyor, en ufak bir duraksama bile göstermiyor; Sarsılmak yok! Okumak bilenler ellerinde Kuran'ı Kerim, Cennet'e girmeye hazırlanıyorlar. Bilmeyenler Kelime-i Şahadet getirerek yürüyorlar. Bu Türk askerlerindeki ruh kuvvetini gösteren, hayrete ve tebrike değer bir örnektir. Emin olmalısınız ki Çanakkale Muharebesini kazandıran, bu yüksek ruhtur.

Mustafa Kemal Paşa

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

23 Nisan Kutlu Olsun!

Kaç kişi hatırlıyor bilemem, ama “23 Nisan Marşı”nın ilk dizesi bu sözler. Devamı da şöyle:

“Sevinin çocuklar / Övünün büyükler / 23 Nisan mutlu olsun / Çok büyük bayram bu bayram/ Herkese mutlu olsun...”

Bayram birkaç yıldır okullara hapsedilmiş olsa da çocuklar bu bayram da geçmiş yıllarda olduğu gibi sevinip, mutlu olacaklar kuşkusuz. Peki, ya büyükler? Büyükler övünüp sevinebilecekler mi? İçlerinde uyana-
bilecek mi geride kalan çocukluk günlerinin

bayram sevinci? Haksızlık etmemek için soruyu, “Büyüklerin kaç sevinip övünecek acaba 23 Nisan günü?” diye yeniden sorayım...

Benim bu soruya yanıtım: “Birazı ...”

Nyazık ki Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açıldığı 23 Nisan günü simgeleyen “Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” hiçbir zaman büyüklerin övünüp sevindikleri bir bayram olmadı. Olamadı. Nedeni de 23 Nisan günü, “büyüklerin” neden sevinip övünmeleri gerektiğinin yeterince anlaşıp kavranamamış olması. Dünnün küçükleri olarak şiirler, şarkılar, marşlar ve rontlarla (1) stadyumlarda coşkuyla kutlanan bu bayram, hep ‘çocuk bayramı’ olarak yer etti geçmiş yaşamlarda. Bayramın ‘ulusal egemenlik’i vurgulayan içeriği gereğince algılanıp özümsemedi.

Çocukluğumda, “23 Nisan Milli Hakimiyet ve Çocuk Bayramı” idi bu ilk ulusal bayramımızın adı. 1980 darbesi sonrasında kendilerini “ulusal”

Ulusal egemenlik ya da milli hakimiyet, devlet gücünün bazı kişilere, belli gruplara değil; doğrudan doğruya ulusa/ millete ait olması demek.

değil de “milli” olarak tanımlayan “Milli Güvenlik Konseyi” tarafından değiştirildi “Milli Hakimiyet” lafı.

Ulusal egemenlik ya da milli hakimiyet, devlet gücünün bazı kişilere, belli gruplara değil; doğrudan doğruya ulusa/ millete ait olması demek. Bunun ön koşulu da, ulusal meclislerin demokratik seçimler ile oluşturulmasıdır. Uluslar, ancak bu sayede kendi ulusal egemenliklerini oluşturabilirler; vatandaşlar da kendi seçtikleri temsilciler aracılığı ile kendilerini yönetme hakkına sahip olabilirler.

Büyükler(!), bu gerçeği kavrayıp, özümseyemediklerinden sevinip övünememekteler 23 Nisan’larda. Bu bayramı hep çocuk bayramı olarak algıladıkları, “Bugünün küçüğü yarının büyüğüdür.” demekle, çocukları “makam koltuklarına” oturtmakla yetindikleri için...

Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Genel Kurul Salonu’nda “Hakimiyet

2. Meclis Binası

Kayıtsız Şartsız Milletindir.” diye yazmakta. 1808 yılında Sened-i İttifak’ ile başlayan (2), 1920 yılının 23 Nisan gününe kadar süren bir düşün gerçekleştiğinin, gerçekleşebileceğinin kanıtıdır bu. Ama düş henüz tam anlamı ile gerçekleştirilebilmiş değil. Durum ortada: Kuruluşundan bu yana doksan dört yıl geçmesine rağmen ne bizi mecliste hakkıyla temsil edeceklerine inandığımız vekillerimizi seçmemize olanak sağlayacak bir siyasi partiler yasasına sahibiz ne de adil bir seçim sistemine. Bunları da pek ala başarabilirdik ama olmadı. Bunun suçlusu biz miyiz, yoksa seçip (!) parlamentoya gönderdiğimiz temsilcilerimiz mi?

Düşünüyorum da iyi Fransızca bilen, çağının tüm aydınları gibi 1789 Fransız Devrimi’nden etkilenmiş; "Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik" ilkesini içtenlikle benimsemiş olan Mustafa Kemal’in “millet meclisi” yerine parlamento sözcüğünü tercih etmemiş olduğuna şükrediyorum. Parlamento, İtalyanca “parlare/konuşma” fiilinden türetilmiş; “konuşulan yer” anlamında bir sözcük. Kimi dil bilimcilere göre de Fransızca “parler / konuşma” fiili ile “mentir / yalan söylemek” fiilinin birleşiminden oluştuğu için “yalan söylenen yer” anlamına da geliyor.

Bu komplo teorisini(!) ortaya atanlar “Mente” sözcüğünün Fransızcada “sayısal çokluk” anlamında kullanılan “menti” sözcüğünden türetildiğini ve bu sözcüğün 10. yüzyıldan bu yana bu anlamda kullanıldığını iddia ediyorlar.

Mustafa Kemal’in “millet meclisi” yerine parlamento sözcüğünü tercih etmemiş olduğuna şükrediyorum.

Yani lafı dolandırıp (!) “Çok laf yalansız olmaz!” demeye getiriyorlar. Bunların dediğine kulak asacak olursak “parlamentar” de yalan söyleyen kişi demek oluyor ki... Vay ki vay vay! Atatürk’ün, “millet meclisi” yerine “parlamento” sözcüğünü yeğlememiş

olmasına şükredişim bu yüzden.

Fransızcadan dilimize aktardığımız kimi sözcükler gibi (3) bu sözcüğü de yanlış kullanagelmış olabileceğimizi bir düşünsenize. “Sans numero/numarasız” sözcüğünü ses benzerliğinden “cent/100 numara” diye çevirip 100 sayısına hiç olmayacak bir anlam yüklediğimiz gibi parlamento sözcüğünü de pekala “yalan söylenen yer” diye anlayabilir, parlamenterleri de o anlayışla seçebilirdik...

Bayramlar, bugün de gelmiş geçmiş tüm kültürlerde olduğu gibi toplumların yaşamında önemli bir yere sahipler. İster dini olsunlar ister milli, bayramları bayram yapan da ifade ettikleri anlamların toplumu oluşturan bireylerin çoğunluğu tarafından içselleştirilmiş olması. Övünç ya da sevinç bunun için geliyor bayramla beraber. Kökleri yüzlerce, binlerce yıl öncesine uzanan dini bayramların geçmişte olduğu gibi günümüzde de kutlanıyor olmalarının nedeni bu. Ulusal sınırları aşan inançlardan kaynaklanan birliktelikler ve dayanışmalar sağlıyor olmalarıdır. 18. yüzyılda ulusal devletlerin ortaya çıkışı ile oluşan ulusal bayramların varoluş nedenleri üç aşağı beş yukarı aynı: Ulusların devamlılığını ve birlikteliğini sağlamak.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın “Çocuk Bayramı” olarak kutlanması ile ilgili tutumumuz gelince:

Bayramın anlamının gereğince özümsemişliğini, toplumsal yaşamımızı

şekillendirdiğini söylemek ne yazık ki mümkün değil. Çünkü bugüne kadar 23 Nisan’larda çocuk bayramıdır diye ne çocukların sevindirildiğini, onlara armağan alındığını - Çocuk Esirgeme Kurumu ziyaretleri ve benzeri olaylar dışında - ne gördüm, ne de işittim. Satışları artırmak için reklam duyuruları günler öncesinden başlayan “Anneler Günü”, “Babalar Günü”, “Sevgililer Günü” gibi özel günlerden esinlenip bu işin ticaretini yapmayı bile beceremedik. İşin en acı yanı; çocuğun önemini ve değerini gereğince kavrayıp içselleştiremedik.

23 Nisan’larda Atatürk’ün Savarona’ nın güvertesine kurdurduğu salıncak gelir hep aklıma. Ve de o salıncakta sallanırkenki çocuksu

Şenliğe ilk yıl katılan çocuklar bugün kırk yaşın üstündeler.

sevinci. Çocuklarla birlikte görüntülenmiş fotoğraflarına bakarken de çocukları sadece sevmeyip saydığını sezinlerim.

Atatürk'ü, Atatürk yapan ve çağının ötesine taşıyacak olan da hiçbir devlet adamında görülmemiş olan ondaki bu çocuk sevgisi. Dünyada çocuklara bayram, hem de resmi bir bayram armağan etmiş tek devlet adamı olması bu sevginin; "Bugünün küçüğü yarının büyüğüdür." sözü de çocuklara verdiği değer, onlara duyduğu saygının kanıtları.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'mızı 1979 yılından bu yana Türkiye Radyo Televizyon Kurumu tarafından gerçekleştirilen Uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliği ile dünya çocukları ile birlikte kutluyoruz. Şenliğin bir amacı Atatürk'ün Türk çocuklarına armağan ettiği dünyanın ilk ve tek çocuk bayramı sevincini dünya çocukları ile paylaşmak; bir diğeri de Büyük Önderin, "Yurtta barış, dünyada barış" ilkesini dünya

ölçeğinde geleceğe taşımak.

Şenliğe ilk yıl katılan çocuklar bugün kırk yaşın üstündeler. Çoğu anne baba oldular. İçlerinde dede nine olanlar bile var. Ama benim aklım hep şenliğe Irak, Suriye, Mısır, Libya ve Yugoslavya'dan katılan, "Bir dünya bırakın biz çocuklara / İslanmış olmasın göz yaşlarıyla" diyerek dünyanın dört bucağından

gelen arkadaşları ile birlikte şarkılar söyleyen çocuklarda.

Ülkelerini kasıp kavuran savaş ve iç çatışmaların o çocuklarımızın canlarına değip değmediğinde.

Günümüzde savaşların en büyük mağdurları çocuklar. Üç yıldır süren Suriye'deki iç savaşta 10.000'den fazla çocuk hayatını kaybetti. 1,2 milyondan fazla çocuk komşu ülkelere sığındı. 4,3 milyon çocuk ise acil insani yardıma muhtaç halde. Varın gerisini siz düşünün,

Ne olurdu sanki Nazım'ın dileği gerçek olaydı; amcalar, teyzeler birer imza vereydi de çocuklar öldürülmeyip şeker de yiye-bilselerdi...

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı; küçük, büyük hepimize kutlu olsun. •

tekinozertem@butundunya.com.tr

1- Müzik eşliğinde yapılan danslı gösterilere sözlüklerde yok ama biz böyle derdik.

2- *Sened-i İttifak: II. Mahmud'un onayladığı, padişah yetkilerini sınırlayan belge.*

3- *Türkçemizde, 6400 Fransızca sözcük var.*

Umuda Yolculuk: Köy Enstitüleri

(Yazarımızın daha önce yayımlanan bu yazısını, Köy Enstitüleri'nin kuruluş günü 17 Nisan nedeniyle bu ay bir kez daha yayımlıyoruz.)

Şöför durdu,
Enstitü Mektebi, dedi.
Süleyman Edip bey müdürün adı.
Ellerinde nasır, yüzlerinde nur,
Yarına ümitle yürüyenlere
Bir selam uçuralım.

Ünlü şair Orhan Veli'nin yüreği ve kalemi ile dizelere aktarılan köy enstitülerine ve şirde yer alan Arifiye Köy Enstitüsünün müdürü Süleyman Edip beyin şahsında, o dönemde görev yapan tüm yönetici ve öğretmenlere selam olsun.

Yazan: YAHYA AKSOY

Köy enstitüleri, eğitimin çağdaş ışığında,
köye, köylüye ve umuda yolculuğun adıdır.

"E llerinde nasır, yüzlerinde nur, ümitle yarınlara yürüyen" köy çocuklarının okulu, köy enstitüleri, çağdaş, yeni bir Türkiye yaratmak düşüncesiyle, 17 Nisan 1940 tarihinde 3803 Sayılı Kanunla kuruldu ve birtakım siyasi baskılar ve oyunlar sonucunda, 27 Ocak 1954 tarihli 6234 Sayılı Kanunla, dönemin iktidar partisi tarafından kapatıldı. Bu okulların programları değiştirildi ve adı ilköğretmen okulu olarak belirlendi. Türkiye'ye özgü ve özgün olarak kurulan, uygulamalı eğitim ve öğretimi esas alan ve dünyaya örnek bir eğitim uygulaması ile köy enstitüleri, Türkiye ve dünya eğitim tarihinde derin izler bırakan eğitim kurumları olarak kaldı.

1936'da öğretmenlik sistemiyle başlayan ve 1937-1946 yılları arasında 8 bin öğretmenin yetiştiği ve eğitimde görev aldığı süreç, 17 Nisan 1940'da yasayla kurulan Köy enstitüleri ile devam etti. On dört yılda 18.200 öğretmen yetiştirilerek yurt hizmetine koştular. Köyden gelerek

yetişen çocuklar, öğretmen olarak köylere umut ve ışık olarak döndüler. Köy enstitüleri, eğitimin çağdaş ışığında, köye, köylüye ve umuda yolculuğun adıdır.

Şair Ali Yücel hepimizin duygularına tercüman olarak, şöyle diyor:

*Öğretmenlerimin öğretmeni
İsmail Hakkı Tonguç
Ve Hasan Âli Yücel
Enstitüye gitmeseydim eğer,*

21.10.1930 tarihinde Eğitim Kursu'nu bitiren ve göreve gitmek üzere yola koyulacak olan öğretmenler kendi yaptıkları bavullarıyla

*Kölelik tacım başımda
Göğsümde kulluk madalyam
Demokrasi pehlivanı olurdum.*

Bir yanda ikinci dünya savaşı ve bir yanda cehalet savaşı devam ederken, bilim, akıl ve çağdaşlık yolunda ulusumuzu kalkındırmak ve aydınlatmak üzere umutla, heyecanla, özveriyle, azim ve kararlılıkla yurdumuzun kırsal kesiminde 21 ayrı noktada, yoluna devam eden Köy Enstitüleri, eğitim tarihine damgalarını vurmuşlardır.

Tarım derslerine öğrenciler, Ziraat Marşı ile başlamaktaydılar:

"Sürüp eker biçeriz, güvenip ötesine / Milletin her kazancı, milletin kesesine / Toplandık baş çiftçinin, Atatürk'ün sesine / Toprakla savaş için, ziraat cephesine, / Biz ulusal varlığın temeliyiz, köylüyüz."

Köy Enstitülerinde uygulanan iş ve meslek eğitiminin amacını en doğru biçimde anlatan Ziraat Marşı, yurdumuzu insanı ve toprağı ile kalkındırmayı, geri kalmışlıktan kurtarmayı sağlayacak eğitici önderleri yetiştirmek için çalışmaktaydı. Köy Enstitüleri Marşı da çarşamba günleri öğle yemeğinden sonra söylenmek ve devamında öğrenciler çalışma kollarına göre gruplara ayrılarak iş ve meslek uygulamalarına, atölyelerde, uygulama alanlarında, müzik, resim, el işi, tiyatro salonlarında devam etmekteydiler:

*Alnımızda bilgilerden bir çelenk
Nura doğru can atan Türk genciyiz, /
Yer yüzünde yoktur olmaz Türk'el denk
/ Korku bilmez soyumuz. / Candan
açtık cehle karşı bir savaş / Ey bu
yolda ant içen genç arkadaş / Öğren
öğret hakkı halka gürle coş / Durma*

*durma koş. / Şanlı yurdum,
her bucağın şanla dolsun / Yurdum seni
yüceltmeye antlar olsun.*

Kırsal kesimde kurulu 39.000 köyden 35.000'inde okul ve öğretmen bulunmayan ve halkın büyük çoğunluğunun okuma -yazma bilmediği ülkemizi, eğitim çıkmazından kurtarmak üzere kurulan köy enstitüleri, ne yazık ki çağ dışı düşüncelere, siyasi entrikalarla karanlık oyunlara kurban edilmiştir.

Yazar, Yaşar Kemal şöyle demektedir:

Hasan Ali Yücel uygulamalı tarım dersinde

"Ben, üç şeyle övünmesini isterim Türkiye'nin: Atatürk'ün gerçekleştirdiği kendine dönüş ve bağımsızlık politikası, Hakkı Tonguç'un gerçekleştirdiği demokratik eğitim ve Nâzım Hikmet'in getirdiği insancıl, ulusal şiir."

Köy Enstitüsü mezunu ünlü şair Mehmet Başaran Tonguç Baba şiirinde şöyle seslenmekte:

*Adın bir destan şafağı iş-
tel Umudu, sevinci büyütüyor-
lar okullar / Halk babası köy-
ler babası / Ha desen horona
kalkar milyonlar / Sen Anado-
lu'sun, halksın, köylersin."*

Teorik ve uygulamalı eğitimin yanında, iş meslek kazanmayı da öğreten bir eğitim sistemini esas alan köy enstitülerinden mezun olan öğretmenler arasında çok sayıda yazar, şair, ressam, müzisyen, tarımcı, sağlıkçı, siyasetçi ve devlet adamı çıkmıştır.

Aşık Veysel, Ruhi Su, Sabahattin Eyüboğlu gibi ustaların dersler verdiği, her öğrencinin yılda en az 25 dünya klasığı okuduğu, tüm öğrencilerin saz, akordion, keman, mandolin, flüt çalmayı bildiği, dersleri arasında arıcılık, el işleri, ciltçilik, demircilik, marangozluk, inşaatçılık gibi sanatkârlıkları öğrendiği, ülkenin acil ihtiyacı olan konularda uygulamalı eğitimin yapıldığı köy enstitülerini bütün dünya eğitimcileri ve yöneticileri takdirle karşılarlarken ülkemizde bu okullara karşı

bir kesimin aldığı tavır hayret verici ve düşündürücü olmaktadır. Yabancı devlet adamları ve eğitimcilerin köy enstitüleri hakkında görüşleri bulunmaktadır:

"...Enstitüler, kuruluşunda veya işleyişinde bulunan bir sakatlıktan

Mandolin çalan Köy Enstitüsü öğrencisi

dolayı değil, dışarıdan gelen amiller yüzünden çökertilmiştir." Fay Kirby *"Dünyanın hiçbir yerinde böylesine yararlı ve anlamlı eğitim kurumları görmedim."* **G. Duhamel**

"Köy Enstitülerinde kız ve erkek öğrencilerin oluşturduğu bir müzik topluluğu, bize verdiği batı müziği konserinde, Beethoven ve Mozart'ın parçalarını hatasız çaldılar." **Prof. S. Kessler**

Yurt içinde ve dışında büyük ilgiyle karşılanan köy enstitüleri hakkın-

da, kitaplar çıkmış ve tezler hazırlanmıştır.

Columbia Üniversitesi'nde Fay Kirby, "Köy enstitüleri ve Tonguç'un fikirleri ve eğitimle ilgili görüşleri" üzerinde doktora tezi hazırlamış ve onun, "Türkiye'nin eğitim tarihinde değil, dünya eğitim hareketleri içinde de çığır açıcı, büyük bir eğitimci olduğunu" belirtmiştir.

Pazarören Köy Enstitüsü mezunu Hamdi Ünal öğretmenim, Boğazlıyan Oğulcuk köyüne gelerek çok sayıda başarılı öğrenci yetiştirmiş ve UNESCO tarafından dünyaya örnek olarak gösterilmiş olan bir uygulama bahçesi kurmuştur.

Yıllar önce, hasta yatağında eski öğrencileri ile baş öğretmenimiz Hamdi Ünal'ı ziyarete gittiğimizde, bir köy enstitüsü mezunu öğretmen olarak, Oğulcuk İlkokulunda yetiştirdiği öğrencilerden iki bakanlar kurulu çıkabileceğini gösteren listeyi gururla, kıvançla, hasta vücudu dimdik ayakta göstermiştir.

Bütün köy enstitüsü mezunu öğretmenleri onun şahsında selamlayarak saygı ile anıyorum. Köşe yazılarına, kitaplara, belgesellere sığmayacak köy enstitüleri için Türkiye Cumhuriyeti'nin bir vefa borcu olarak yapacağı en önde gelen işlerden birisi de, 1941 yılında 600 dönüm arazi üzerinde kurulan, 120 binası ve 3000 ağacı ile Başkent yakınında bulunan, Hasan-oğlan Köy Enstitüsü eski yerleşkesinin **Dünyaya örnek bir eğitim uygulaması-Köy Enstitüleri-Örnek Müzesi** olarak düzenlenmesi ve açılmasıdır.

Bir örnek olarak korunması, tanıtılması ve tarihe kayıt düşülmesi bakımından düzenlenecek müzenin, köy enstitülerinin kuruluşunun 75. yılı olan 2015'de açılması çok büyük anlam taşıyacak ve yankılar yaratacaktır.

ABD İndiana bölgesinden yıllar önce sürülen kızılderililere ait tüm yerleşkelerin korunarak bir açık hava müzesi olarak korunmakta olduğuna tanık oldum. Bir köşe yazısına, kitaplara, belgesellere sığmayacak kadar derinliği ve görkemi olan köy enstitüleri için, eğitim fakültelerimizde araştırma enstitüleri kurulmalıdır.

UNESCO tarafından 2015 yılının **"Dünyaya Örnek Eğitim Kurumu-Köy Enstitüleri"** olarak karar oluşturulması ve dünyaya duyurulması için gerekli çalışmalar, ilgililer tarafından acilen başlatılmalıdır. Kendi tarihimize ve değerlerimize sahip çıkmasını bilmeliyiz. Köy Enstitülerine sahip çıktığımızı bir **"Örnek Eğitim Kurumu Köy Enstitüleri Müzesi"** ile uygulamaya koymak, bunun en güzel örneğini oluşturacaktır. •

Kaynaklar:

- Köy Enstitüleri, TÜSEV Yayınları, 2000/2
- Türkiye'nin Eğitim Çıkmazı, Prof. Dr. İlhan Başgöz, KB Yayınları, 1995
- Köy Enstitüleri, Prof. Dr. Anıl Çeçen
- Köy Enstitüleri Albümü, KB Güzel Sanatlar Gen. Müdürlüğü yayını
- Köy Enstitüleri Vakfı Yayınları
- Köy Enstitüleri Vakfı yayınları
- UNESCO dosyaları
- KTB Köy Enstitüleri Albümü
- Can Dündar Köy Enstitüleri Belgeseli
- Ahmet Gürel- Köy Enstitüleri Belgeseli
- EĞİTDER Yayınları
- Köy Enstitüleri- MMustafa Gazalcı

“Atatürk’ün
Van’da Üniversite
Projesi”

Saklı Tarih
Sinan Meydan

Atatürk’ün Modern Van Hayali

Daha önce “Atatürk’ün GAP Projesi”, “Atatürk’ün Tunceli’de Spor ve Eğlence Merkezi Projesi” gibi yazılarımda Atatürk’ün Doğu ve Güneydoğu’ya yaptığı yatırımlardan, plan ve projelerden söz etmişim. Bu yazımda da gizli kalmış bir Atatürk projesi olan “Atatürk’ün Modern Van ve Van’da Üniversite Projesi”nden söz edeceğim.

Daha önce de belgeleriyle gözler önüne serdiğim gibi Atatürk Cumhuriyeti en büyük yatırımı Doğu ve Güney Doğu Anadolu’ya yapmış, kalkınmanın öncelikle az gelişmiş bölgelerden, kırsaldan Doğu’dan başlamasına önem vermiştir. Bu çerçevede Atatürk 1930’lu yıllarda Van’da bir üniversite kurulmasını ve Van’ın her bakımdan kalkındırılmasını istemiştir.

Türkiye’de 1933 yılında İstanbul’da daha yeni açılmış bir tek üniversite varken (İstanbul Üniversitesi), Atatürk, Ankara’da ve Van’da da birer üniversite kurulması talimatını vermiştir.

Atatürk 1 Kasım 1937 tarihli Meclis

açış konuşmasında bu konuda şunları söylemiştir:

“Ülkeyi şimdilik üç büyük kültür bölgesi olarak düşünüp, Batı bölgesi için İstanbul Üniversitesi’nde başlamış olan düzeltim programını daha kökten bir biçimde uygulayarak Cumhuriyete gerçekten çağdaş bir üniversite kazandırmak; merkez bölgesi için Ankara Üniversitesi’ni az zamanda kurmak ve Doğu bölgesi için Van gölü kıyılarının en güzel bir yerinde, her bölümünden, ilk okullarından üniversitesine varıncaya değin çağdaş bir kültür kenti yaratmak yolunda şimdiden çalışılmaya girilmelidir.”

Bu bakımdan Van Yüzüncü Yıl ve Erzurum Atatürk üniversitelerinin fikir babası Atatürk’tür.

Görüldüğü gibi Atatürk Türkiye’yi “üç büyük kültür bölgesi” olarak düşünmüştür. Bu üç büyük kültür bölgesi batıda İstanbul, içte Ankara, doğuda ise Van’dır. Yani Atatürk için Ankara İstanbul ne ise Van da odur. Ankara ve İstanbul’a

yapılacak yatırımlar, hatta daha fazlası Van’a yapılmalıdır.

Atatürk üç büyük kültür bölgesinin üç büyük kentinde her şeyden önce birer üniversite kurulmasını istemiştir. Atatürk’ün Van’da Üniversite Projesi’nin temel amacı üniversite çevresinde her şeyiyle modern/çağdaş bir Van kenti yaratmaktır.

Atatürk’ün Yaveri Hasan Rıza Soyak, “Atatürk’ten Hatıralar” adlı kitabında “Atatürk’ün Modern Van ve Van’da Üniversite Projesi”nden şöyle söz etmiştir:

**Atatürk için
Ankara İstanbul
ne ise Van da
odur. Ankara ve
İstanbul’a yapıla-
cak yatırımlar,
hatta daha fazlası
Van’a yapılmalıdır.**

“Atatürk bilhassa Van’da yaptırılmasını tavsiye ettiği ‘Modern Kültür Merkezi’ne çok önem veriyordu. Ona candan gönül bağlamıştı. Bu iş için Van sahillerini seçmesinin çeşitli sebepleri vardı. Coğrafi bakımdan elverişli oluşu, ikliminin o havalideki diğer yerlere nispetle mutedil, toprağının münbit olması, gölün gemi işlemesine de müsaati, küçük bir deniz halinde bulunması bunların başlıcaları arasındadır.

Atatürk’ün ilk olarak yapılmasını

tasavvur ettiği müesseseler: Hepsi yatılı olmak üzere birkaç ilk ve orta mektep, lise, öğretmen, ziraat ve sanat mektepleri ve nihayet bütün fakülteleriyle bir üniversite... Çeşitli okullar, aynı zamanda üniversite için hem tatbik, hem de inceleme yerleri olacaktı... Sonra yine orada veya Doğu bölgesinin diğer münasip yerlerinde, ihtiyaca göre ziraat ve sanat enstitüleri, güzel sanatlar akademileri ve diğer yüksek okullar açılacaktı.

Atatürk'ün Yaveri
Hasan Rıza Soyak

hala gözlerimin önündedir. Seçilecek en uygun sahada öğretmen, profesör ve memurlar için her türlü konforu haiz ikemetgahlardan mürekkep yeni mahalleler, zengin kütüphaneler, ilk ağızda devlet eliyle veya özel müteşebbisler tarafından, bütün ihtiyaçlara cevap verecek, çarşılar, sinema, tiyatro, gazino gibi hoş vakit geçirilecek

yerler, Halkevi spor kulüpleri ve sair faydalı teşekküller kurulacaktı...

Böylece zamanla mükemmel bir plan dahilinde inşa edilmiş, yepyeni, modern ve medeni bir Van şehri meydana çıkmış olacaktı; tabiidir ki bu şehir karadan ve havadan çeşitli vasıtalarla merkeze ve denize bağlanacaktı...

Üniversitenin muhtaç olduğu öğretmenler (asistan, doçent ve profesör) İstanbul'da veya memleket dışında okuyup yetiştirilmiş ehliyetli ve akıncı ruhlu kimselerden seçilecekti. İcabına göre dışarıdan yabancı profesörler

Atatürk on beş sene içinde bütün bu müesseselerin başarı ile işleyeceğine, ondan sonra diğer bölgelerle beraber bu bölgede de başka üniversite ve yüksek okullara ihtiyaç duyulacağına inanıyordu. Hayatında birçok mahal telakki edilen işleri dehası ve tükenmez azmi ile tahakkuk ettirmiş olan Büyük Adam'ın bu yoldaki tasavvur ve inançlarını anlatırken gösterdiği büyük heyecan

"Van'da bütün ihtiyaçlara cevap verecek, çarşılar, sinema, tiyatro, gazino gibi hoş vakit geçirilecek yerler, Halkevi spor kulüpleri ve sair faydalı teşekküller kurulacaktı... Böylece zamanla mükemmel bir plan dahilinde inşa edilmiş, yepyeni, modern ve medeni bir Van şehri meydana çıkmış olacaktı..."

Özetle; Atatürk Van'da şu yatırımların yapılmasını istemiştir:

- **Van Gölü sahillerinde Van Modern Kültür Merkezi**
- **Yatılı ilk ve orta okullar ile liseler**

- **Yatılı öğretmen, ziraat ve sanat okulları**

- **Bütün fakülteleriyle ve donanımlı öğretim kadrosuyla çağdaş bir üniversite**

- **Üniversite için uygulama ve inceleme yerleri**

- **Van'da veya civar kentlerde ziraat ve sanat enstitüleri, güzel sanatlar akademileri**

- **Yüksek okullar**
- **Çağdaş konutlardan oluşan yeni mahalleler**

- **Zengin kütüphaneler**

- **Çarşılar**

- **Sinema ve tiyatro**

- **Gazino**

- **Halkevi spor kulüpleri**

- **Merkeze ve denize bağlanan yollar**

getirmek, Avrupa ve Amerika'ya istidatlı gençler gönderip yetiştirmek de bu konuda göz önünde tutulan tedbirlerdendi...

Ne çare ki Atatürk bu tasavvuru nu fiil alanına koyamadan fani hayat tan çekildi; ondan sonra iktidar mevkisine geçen sözde en yakın arkadaşlarından -ki bütün bu anlattıklarına vakıf ve zamanında tasvipkar görünen kimselerdi- bu konuyu nasıl savsakladıklarını ve ne gibi küçük hesap ve tertiplerle esasından ayırarak basit ve verimsiz bir hale soktukları bilinmektedir."

Sözün kısası Atatürk'ün ölünceye kadar en yakınında bulunanlardan biri

olan yaveri Hasan Rıza Soyak, Atatürk'ün Modern Van ve Van'da Üniversite Projesi'nin bütün ayrıntılarını gözler önüne sermiştir.

Sadece Van'ın değil, bütün Doğu'nun kalkınmasına, Doğu'da eğitim öğretimin yaygınlaştırılmasına, Atatürk büyük önem vermiştir. Örneğin daha 25 Temmuz 1924'te Öğretmenler Birliği Kongresi'nde Öğretmenler Birliği gibi kuruluşların Van ve Hakkari gibi doğudaki öğretmenleri de kapsamasını istemiştir.

Doğu'nun kurtuluş anahtarı hâlâ Atatürk'ün bu projeleridir. •

sinanmeydan@butundunya.com.tr

Hakimiyeti Milliye

YAZILARI

Eğitim İdeali

Çağımızın toplum yaşamı oldukça karışıktır. Milletler arasındaki mücadeleler çok çetindir.

Bunun için herhangi bir milliyet etiketi altında oluşumunu sürdüren toplumların ilk düşünceleri yaşam ve gelişme kuvvetlerini sürekli olarak artırmaktır. Bu çağda duraklama ölümü ifade eder. Kişilerin gönenc ve mutluluğu, kuvvetli bir toplumun vücuduna ihtiyaç gösterdiği derecede, toplumun yaşam ve gelişme kuvveti de muayyen bir ideal yönünde çalışan vatandaşların fazilet ve erdemini gösterir.

Her toplumsal heyetin kendi ihtiyaçlarından ve uluslararası konumundan doğan bir yaşam anlayışı ve oluşturmak istediği milli bir ideali, ülküsü vardır. Toplumlar bu hususta doğru yolu bulmak için çok uğraşırlar. Savaşlar, Devrimler... Bu uğraşmanın belli sonuçlarıdır.

Savaş dönemlerini başarıyla atlatan toplumlar, tarihlerinin, ihtiyaçlarının ve büyük adamlarının kendile-

rine gösterdikleri yolda güvenle ilerlemeye koyulurlar. Ancak toplumlarda birleştirici kuvvetler kadar bölücü, parçalayıcı etkenler de faaliyet halinde bulunduğu için birincilerin daima galip gelmesini temin amacıyla geleceği de hazırlamak gerekir.

Bir milletin geleceği gençliğidir. Bunun için her toplum, kendisinde hak, hakikat ve güzellik namına ne varsa bütün bunları gençliğe bırakmak ister.

Bir milletin geleceği ise gençliğidir. Bunun için her toplum, kendisinde hak, hakikat ve güzellik namına ne varsa bütün bunları gençliğe bırakmak ister. İşte toplumun bu istek ve faaliyetinden onun eğitim ideali doğar. Öteden beri kurumsal ve

toplumsal alışkanlıkları çok kuvvetli olan toplumlarda eğitim ideali, nihayet bu toplum yapısının korunması ve devamı ile kişilerin ihtisas güçlerini artırmakla sınırlıdır. Bu gibi toplumlarda kişiler esasen hemen bütün yaşam anlayışını toplumsal çevrelerinden alırlar. Okul bu çevrenin nihayet küçülmüş bir şeklinden iba-

rettir. Toplum ve çevrenin, eğitime ilişkin güç ve erdemine en ziyade Batı kültürüne mensup milletlerde rastlarız. Daha doğar doğmaz kuvvetli ve cazip bir toplumun her türlü bağlantı ve geleneklerine bilinçsizce kendini teslim eden bir İngiliz veya Amerikalının sonradan biraz da dogmatik bir yaşam anlayışına yönelmek, sakıncalı değil, kişi ile toplumun karşılıklı ilişkileri arasında bir çeşit denge temin etmesi itibariyle yararlı bile görülebilir.

Devrim yapan ve Devrim devri yaşayan toplumlarda ise durum bu

merkezde değildir. Devrimler, zararlı görülen eski toplum bağ ve alışkanlıklarını yıkmış ve yerlerine yeni alışkanlıklar koymak amacını takip etmiştir. Henüz alışkanlık haline girmeyen ve yalnız akıllarda yaşayan bu

yeni kıymetlerin toplum yaşamında yerleşmesini sağlamak için kalplerde başka bir ateşin yakılmış olması gerekir. Ta ki bu kutsal ateş, düne kadar devam eden sakıncalı alışkanlıkların, rahatına düşkün olma duygularının sinsi hücumlarına direnecek kuvveti versin...

Bütün vatandaşların ve özellikle gençlerin kalbinde bu ateşi tutuşturacak bir yaşam felsefesi vardır ki o da idealizmdir.

Devrimler, zararlı görülen eski toplum bağ ve alışkanlıklarını yıkmış ve yerlerine yeni alışkanlıklar koymak amacını takip etmiştir.

Devrimler yapan milletlerin çocukları bir çeşit asker durumundadırlar. Onlar kişisel yaşamlarını yaşamaktan daha çok Devrimin emanetlerini korumaya ve devrim ideallerini, ülkülerini yaşatmakla görevlidirler. Böyle şerefli bir görev ise her şeyden önce fedakârlığı ve kişisel arzularından sıyrılmayı gerektirir. İdealist olmayan vatandaş için böyle bir fedakârlığı bütün

varlığı ve samimiyetiyle tercih etmek, seçmek olanağı var mıdır?

Her ülkenin devrimi ve büyük devrimcileri takip olunacak milli ideolojiyi, ülküyü anlaşılır bir şekilde az çok ortaya koyarlar. İşte bunların bir tahlil ve tertibini yaparak en doğru eğitim idealini tespit etmek, eğitim siyasetinin ilk ve öncelikle dikkate alacağı önemli bir noktadır.

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

25 Nisan 1929

Atatürk'ün Dünyası

Cengiz Önal

"Millet ve memleketin menfaatleri icap ettirirse, insanlığı teşkil eden milletlerden her biriyle medeniyet icabı olan dostluk ve siyaset münasebetlerini büyük bir hassasiyetle takdir ederim. Ancak, benim milletimi esir etmek isteyen herhangi bir milletin, bu arzusundan vazgeçinceye kadar, amansız düşmanıyım."

Gazi Mustafa Kemâl Atatürk

52

Atatürk'ün Dünya Tarihindeki Yeri ve Önemi

Atatürk'ün, ulusal bağımsızlık ve çağdaşlaşma önderi olarak, süper devletlere ve onların destekledikleri ve tetikçileri, maşaları konumundaki uydu devletlere karşı elde ettiği inanılmaz başarılar Latin Amerika'dan Uzakdoğu'ya kadar uzanan bir dünya coğrafyasında heyecan ve tutkuyla izlendi. Onun parlak başarıları sadece Türkiye için paha biçilmez bir değer olmakla kalmadı. Özellikle bağımsızlık özlemi içinde bulunan veya gelişmekte olan ülkeler için bir ümit ışığı, değerli bir esin kaynağı haline geldi.

Emperyalist güçlere karşı, çok zor şartlar altında yürütülen Ulusal Savaşım, "Felâketin bir nehir gibi aktığı, bütün milletin ateşten bir çember içine alındığı", Türk Ulusu'na

Cumhuriyet Bayramı
kutlamaları-
Ankara (1937)

adeta “ateşten bir gömlek” giydirildiği bir ortamda “Bağımsızlığı için ölmeyi göze alan bir milletin başarısızlığının asla bahis konusu olamayacağı...” inancıyla gerçekleştirilmeye çalışıldı ve başarıldı.

Elde edilen adeta inanılmaz başarı, haliyle Atlantik’ten Çin Denizi’ne kadar uzanan bir coğrafyada yaşayan ve esaret altında inleyen ve hor görülen, aşağılanan toplulukları ayağa kaldırdı ve ulusal bağımsızlık hareketlerine hız vermelerini sağladı.

“Doğu’dan güneşe bakınız. Bu gün, günün nasıl ağardığını görüyorsanız, uzaktan bütün Doğu Milletleri’nin de uyanışlarını öyle görüyorum.”

Atatürk daha Temmuz-1922’de Ulusal Savaşım’ın mazlum milletler için ifade ettiği anlamı, “Türkiye’nin bugünkü mücadelesi yalnız kendi adı ve hesabına olsaydı belki daha kısa, daha az kanlı olur ve daha çabuk bitebilirdi. Türkiye büyük ve mühim bir gayret sarf ediyor. Çünkü müdafaa ettiği bütün mazlum milletlerin, bütün Doğu’nun davasıdır...” sözleriyle açıkladı.

O, sömürge durumunda olan Doğu toplumlarının yakın bir gelecekte özgürlüğe kavuşacaklarını daha 1930’lu yıllarda, “*Doğu’dan doğacak olan güneşe bakınız. Bu gün, günün nasıl ağardığını görüyorsam, uzaktan bütün Doğu Milletleri’nin de uyanışlarını öyle görüyorum. Bağımsızlık ve özgürlüklerine kavuşacak olan çok kardeş millet vardır. Onların yeniden doğuşu şüphesiz ki gelişmeye ve gönence yönelik olacaktır. Bu milletler bütün güçlülere ve bütün engellere karşın galip gelecekler ve kendilerini bekleyen geleceğe ulaşacaklardır. Sömürgecilik ve emperyalizm dünyadan yok olacak ve yerlerine uluslar arasında hiç bir renk, din ve etnik köken farkı gözetmeyen yeni bir uyum ve işbirliği çağı hâkim olacaktır.*” açıklamasıyla ortaya koydu.

Nitekim Ulusal Savaşım, Afrika ve Asya’da, Doğu’nun Batı’ya karşı ayaklanması, Asya’nın Avrupa’ya kafa tutması, baskı ve ege-menlik altında tutulan halkların emperyalizme başkaldırışı olarak yorumlandı. Bu etki, Müslüman dünyasında ortak tarih, kültür ve coğrafyanın yarattığı bağlarla daha güçlü olarak hissedildi.

Türk Ulusu’nun, devrimci lideri Ulu Önder’in etrafında kenetlenmesiyle elde edilen zafer Tunus’ta, Ceza-yir’de genellikle Kuzey Afrika’da coşku ile karşılandı. Suriye ve Filistin’in bazı şehirleri Türk bayrakları ile donandı ve camilerde dualar birbirini kovaladı. Mustafa Kemal’in ismi dillerde dolaşüyor, resimleri evlerin

şeref köşelerinde yer alıyordu. Zaferi için şiirler kaleme alınıyordu. Türk'ün bu muhteşem zafere ulaşma yolunda gösterdiği gayretler, diğer bir kısım memleketlerde kalabalıkları sokağa dökabiliyordu. İngiliz ve Fransız egemenliğinde bulunan yerlerde, "Yaşasın Türkiye!, Yaşasın Mustafa Kemal!" haykırışları bağımsızlık özleminin bir ifadesi halini alıyordu.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk, artık yalnız Türkiye'nin değil İslam dünyasının, hatta İslam olmayan ve esaret altında bulunan halkların da kahramanıydı.

O, Faslı Abdülkerim'in, Tunuslu Habib Burgiba'nın, Mısırlı Enver Sedat'ın, Endonezyalı Ahmet Sukarno'nun, Pakistan'ın kurucusu Muhammed Ali Cinnah'ın olduğu kadar, Hintli Pandit Nehru'nun da derinden etkilendiği, hayranlık duyduğu bir ulusal bağımsızlık örneği kişilikti... Atatürk'ün İslam dünyasındaki imajı, Medeni Kanunun kabulü, Latin alfabesine geçiş, halifelüğün kaldırılması, devlet ve toplum hayatının laikleştirilmesi gibi, dünya Müslüman kitlelerince desteklenen, ancak dinciler ters düşen uygulamaları, sömürgecilerin bütün olumsuz propagandalarına karşın, büyük bir kararlılıkla devam etti. Türk aydınlanması ve çağdaşlaşması, sadece ulusal bağımsızlık açısından değil, dinci zihniyete dayalı

Yabancı heyet kabulünde

Atatürk, artık yalnız Türkiye'nin değil İslam dünyasının, hatta İslam olmayan ve esaret altında bulunan halkların da kahramanıydı.

düşünce tarzına karşı akılcılığın ve çağdaşlığın, İslam dünyasındaki öncülüğünü yapması bakımından da etkili oldu.

Bu özelliği ile Atatürk İlke ve Devrimleri, İran'da Rıza Şah Pehlevi, Afganistan'da Amanullah Han, Endonezya'da Ahmet Sukarno, Mısırdaki Abdünnasır, Tunus'da Habib Burgiba vs. için farklı nüanslar için de ilham kaynağıydı.

Türk aydınlanması ve çağdaşlaşması, değişik ve farklı kültür çev-

Atatürk'ün eseri, “Tarihi boyunca Batı kültürüne yabancı kalmış ve Hristiyan olmayan” toplumlara da çağdaş medeniyete ulaşmanın modelini oluşturdu.

relerinin çağa uyumları bakımından en önemli yol gösterici oldu.

Atatürk'ün eseri, “Tarihi boyunca Batı kültürüne yabancı kalmış ve Hristiyan olmayan” toplumlara da çağdaş medeniyete ulaşmanın modelini oluşturdu. Bu özelliği ile onların gelişme-

lerinde evrensel bir yer tuttu. Batılı bilim adamlarına göre, Türk aydınlanması ve çağdaşlaşması, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Türk Tarihinin bir safhası olmaktan çıktı, bağımsızlıklarını yeni kazanan ülkeler için siyasi bir sistem olarak Doğu ve Batı rejimleri arasında, bir alternatif değer oluşturdu. Bu özelliği ile Atatürk'ün düşünceleri, Türkiye sınırlarını aştı ve

kıtalarla mal olan evrensel bir nitelik kazandı. Atatürk'ün, sonsuza değin aramızdan bedenlen ayrılmasının, dünya genelinde ve özellikle Asya ve Afrika'da yarattığı derin yankılar, onun evrensel etkisinin en güçlü göstergesidir.

Özetle Gazi Mustafa Kemal'in Türk aydınlanması ve çağdaşlaşması düşüncesi, sadece Türkiye için değil, fakat bağımsız olmak, çağdaş olmak ve bağımsız kalmak isteyen, çağdaş uygarlığı benimsemenin bir ölüm-kalım sorunu olduğu bilincine varmış bütün uluslar için, her bakımdan değer biçilemez bir ışıklı yol, evrensel bir değer niteliği taşımaktadır... •

cengizonal@butundunya.com.tr

(Gelecek Ay: Atatürk'ün İlkeleri)

Nazilli'den Sivas'a Götürülen Bir Sandık İncirin Hesabı

Kuruşu
Kuruşuna
Hesap
Vermek

Askerin bir çift çoraba, bir çift çarığa bile şiddetle ihtiyaç duyduğu Kurtuluş Savaşı başlarında bu dürüst insanlara bir örnek vereceğim:

Yazan: ZEKİ SARIHAN

919 yılında Nazilli'de ilki 6 Ağustos 1919'da, ikincisi ise 19 Eylül 1919'da iki kongre toplandı. Yurdun birbirinden uzak yerlerinde toplanan kongreleri tek bir merkezde birleştirmenin zamanı gelmişti. Nazilli Kongresinin seçtiği Yönetim Kurulu, o zamanki adıyla Heyeti Milliye,

Sivas'taki kongrede hangi kararların alındığını öğrenmek ve Nazilli Kongresinde aldıkları kararları bildirmek üzere Sivas'a bir kurul göndermeye karar verdi. 27 Ekim 1919 günü Nazilli Heyeti Milliyesinden Hacı Süleyman Efendi'nin başkanlığında Denizli'den Başağazade Yusuf ve Muğla Mutasarrıfı

Belge: Sivas'a gidiş ve dönüş masrafları

Hilmi Bey'den oluşan üç kişilik bir kurul, Nazilli'den yola çıktı. Dinar'a kadar trenle yolculuk yaptı. Dinar'dan Afyon'a kadar ise araba ile gitti. Buradan Konya yolu ile Ulukışla'ya ulaştı. Niğde ve Kayseri'den geçti. Yola çıktıklarından 17 gün sonra 13 Kasım 1919 günü Sivas'a ulaştı.

Kurulun bu yolculuğu kaç paraya patlamıştır ve bunu nereden karşılamışlardır?

Eski yazı ile tutulmuş bir belge, bu yolculukta yapılan bütün giderleri kuruşu kuruşuna gösteriyor.

Yardımcı Doçent Doktor Mehmet Başaran'ın yeni yazıya çevirip Milli Mücadele Tarihi İçinde 85. Yılında Nazilli Kongresinin Yeri ve Önemi

adlı kitapta (Aydın İli ve İlçeleri Kültür ve Eğitim Derneği, 2007, s. 79-85) yayımlanan bir harcama listesi var. Dinar'da Efe'ye 10 lira vermişler. Sandıklı'da otele 3.5 lira, kahve ve çay parası olarak da 65 kuruş ödemişler.

Dinar'dan Afyonkarahisar'a araba ücreti 42 lira tutmuş. Bu kentte de 90 kuruş araba ücreti vermişler. Çerkez Hacı Ahmet Ağa'ya 5 lira, hastane masrafı olarak da 150 kuruş verilmiş. Burada 6 lira otel, 3 lira 20 kuruş yemek, 120 kuruş da kahve ve çay parası ödenmiş. Gene burada canları çekmiş, 40 kuruşluk kaymak yemişler.

Bunu ve 5 kuruşluk kâğıt ücretini bile giderler listesine yazmışlar.

Liste böyle uzayıp gidiyor. İçinde fotoğrafçıya verilen para, eşya nakli için araba ücreti, Konya'ya üç kişilik bilet ücreti, iki sandık incirin navlun parası da var.

Nazilli Kurulunun bu incir sandığını Sivas'a götürdüğü anlaşılıyor. Çünkü Ulukışla'da da trene incir navlunu olarak 170 kuruş daha öden-diği yazılı. Ege bölgesinden, hele incir memleketinden Sivas'a götürülecek en iyi armağanın incir olduğu düşünülmüş olmalı. Eli boş gidilecek değil ya...

Kurulun 12 gün kaldığı Sivas'ta kahvaltı da içinde olmak üzere 36 kez

yemek yedikleri anlaşılıyor ama 10 kez yemek parası ödemişler. Bunların her biri 13 kuruşla 31 kuruş arasında değişiyor.

Demek ki yemeklerinin diğer öğünlerini ya ceplerinden ödüyorlardı ya da bunları Sivas'ta başkaları ısmarlıyordu. Belki de Sivas'ta kolordunun imkânlarından yararlanıyorlardı. Sivas'ta elma ve çaycı paraları da vermişler. Diğer kentlerde otel ücreti verdikleri halde listede Sivas'ta ödedikleri bir otel ücreti görülüyor. Herhalde devlet kurumlarında veya evlerde konuk edilmişler. Harcama kalemleri içinde sucuya bahşiş, çırağa bahşiş gibi

olanlar var. Dikkat çeken bir ödeme 27 kuruş dernek parası. Konya'da Kuvayı Milliyeci Öğüt gazetesine de 6 lira verilmiş.

Araba parasından su ve elma parasına kadar bütün bu ödemelerin toplamı 398 lira 12 kuruş 10 para tutmuş.

Dikkatimizi çeken bu yolculuğu yapanların harcamaları yazmada gösterdikleri titizlik ve bunu Heyeti Milliye Merkezi'ne 14 Aralık 1919 günü imza ile teslim etmiş olmalarıdır. •

Kaynak: “Nazilli’den Sivas’a Götürülen İncir” , Zeki Sarıhan, Kurtuluş Savaşı Öyküleri, 5. Kitap, Ankara, 2013, Öğretmen Dünyası Yayını, s. 41-44.

İŞTE BU MİLLET VATANI KURTARACAK

Erzurum, 3 Temmuz 1919... Ilıca'da Mustafa Kemal'in karşılanması...

Konukların önemli kimseler olduğunu anlayan ihtiyarın zeki gözleri parladı. Mustafa Kemal Paşa, yanı başına kadar geldiği halde heykel gibi duran bu ihtiyarın hatırlarını soruyor, o da gövdesine yaraşan derin ve gür sesiyle teşekkür ediyordu. İhtiyar, göçmek zorunda kalıp Çukurova'ya indiklerini, ama kısa bir süre önce köyüne geri döndüğünü anlattı. Mustafa Kemal:

“Ağa, yoksa oralarda geçinemedin mi?”, diye sordu. İhtiyar hemen karşılık verdi: “Hayır Paşam, Çukurova cennet gibi bir yer, bir eken yüz biçiyor. Bize tarla verdiler, çayır da... Çok rahattık. Son günlerde işittim ki İstanbul'daki ırzı kırklar bizim Erzurum'u Ermenilere vereceklermiş. Hele bir göreyim, bu namertler kimin malını kime veriyorlarmış? Memleketime sahip çıkmak için geri döndüm.”

70 yaşın üzerindeki tunç çehreli, ak sakallı, gün görmüş ihtiyarın iman dolu göğsünden gelen bu ses tunç çehreli kahraman Paşa'nın gözlerini yaşarttı. Erler diyarı Erzurum'un bu koca yiğidine bakan Mustafa Kemal yaşlı gözlerle arkadaşlarına döndü:

“İşte bu millet vatani kurtaracak!”

Mustafa Kemal Paşa, 6 yıl sonra Erzurum'u tekrar ziyaret ettiğinde, kendisini karşılayanlara o ak sakallı ihtiyarı sordu. Verilen cevap, büyük askerin bir kez daha gözlerini yaşartacaktı:

“İki oğluyla birlikte İstiklâl Kahramanları Şehitliği'nde yatıyor Paşam”...

(Kurtuluş Savaşı'nın Kahraman Erzurumluları, Yunus Demirdöven, Sayfa: 126 – 127)

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Metamorfoz (Fr.)

- a-Başkalaşma
- b-Çıkış işlemi
- c-Dolaşım
- d-Dönemeç

6 Popülasyon (Fr.)

- a-Kamu denetçisi
- b-Niteleyici
- c-Nüfus
- d-Mali işler

11 Travmatoloji (Fr.)

- a-Tanıtmalık
- b-Soyutlamak
- c-Toplu savunma
- d-Vuruk bilimi

2 Transfigürasyon (Fr.)

- a-Duyurum
- b-Biçim değişimi
- c-Düğümçük
- d-Çivileme

7 Kreditör (Fr.)

- a-Kurgulayıcı
- b-Kredi açıcı
- c-Kümelenme
- d-Sabit fikir

12 Royalty (İng.)

- a-Üst denetçi
- b-Telif hakkı
- c-Uzun koşucu
- d-Vasfıllık

3 Ampirizm (Fr.)

- a-Deneycilik
- b-Atış alanı
- c-Boğumlama
- d-Bitki varlığı

8 İrrite edici (Fr.)

- a-Öndelik
- b-Sinirlendirici
- c-Oyuncu seçimi
- d-Para işleri

13 İzolâtör (Fr.)

- a-Zarar kesme
- b-Yıpranma payı
- c-Yalıtkan
- d-Aracılık

4 Megapol (Yun.)

- a-Buharlı hamam
- b-Büyük mağaza
- c-Dev şehir
- d-Birlikte yaşama

9 Kripto (Yun.)

- a-Renk uzmanı
- b-Sağlık koruma
- c-Şifreli yazı
- d-Parçalı sistem

14 Agresif (Fr.)

- a-Bilgi çarpıtma
- b-Güçlendirme
- c-Güdümlleme
- d-Saldırgan

5 Reeskont (Fr.)

- a-Bezeyici
- b-Belirsizlik hâli
- c-Kestirim
- d-İkinci kırdırma

10 Stant (İng.)

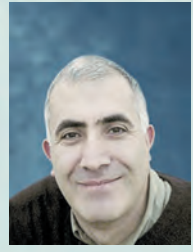
- a-Sergilik
- b-Saydam
- c-Tarafsız
- d-Şerit perde

15 Insider (İng.)

- a-İmcelemek
- b-İç hissedar
- c-Seslendirici
- d-Uyuşturma

Yanıtlar:
151. sayfa

(Fr.) Fransızca, (Yun.) Yunanca
(İng.) İngilizce

Şiirlerinin dizeleri
atasözü olarak kullanılan
ender şairlerden biri:

Ziya Paşa

“**E**şek yine eşektir atlastan çulu
olsa / Tekdir ile uslanmayanın
hakkı kötektir. / Kadı ola
davacı muhızır dahi şahit, Ol
mahkemenin hükmüne derler mi
adalet?” gibi atasözü olarak kullanılan
sözler aslında şiir dizeleridir. Şiirlerinin
dizeleri atasözü olarak kullanılan ender
şairlerden biridir, Ziya Paşa. Devletin
önemli yerlerinde görev yapan Ziya
Paşa yaşadıklarını, gözlemlerini,
düşüncelerini, uyarılarını hep şiirin
gücüyle anlatmaya çalıştı. Gazeteciliği,
çevirmenliği, yazar kimliği de olmasına
karşın, şiirle yaşadı, şiirle öldü. H.
Fethi Gözler’e göre: “Edebiyatı-
mızda Ziya Paşa hakkında
yazılmış eserlerin
mevcudu pek
azdır.

Bugünün gençleri onunla ancak edebiyat derslerinde karşılaşmaktadırlar. Hepsi o kadar! Halbuki Ziya Paşa çok yönlü bir şahsiyettir: Önce şairdir, fikir adamıdır. Başarılı bir idarecidir. Daha önemlisi çocuk terbiyesinin önemini anlamış bir terbiyecidir.”

1829 yılında Kandilli’de doğan Ziya Paşa, Gençliğinde meyhane, kahvehane ve özel konaklarda yaşam bulan şiir çevrelerine katıldı. 16 yaşında adını attığı devlet kapısında ilerlemek için altı ayda Fransızca’yı öğrendi. Endülüs ve Engizisyon Tarihi kitaplarını çevirdi. Sarayda yükselme hırasına kapılıp güç ve nüfuz çekişmelerine katıldı. Koruyucusu Mustafa Reşid Paşa ölünce durumu sarsıldı. Yazdığı dizelerle Sultan Abdülaziz’in dikkatini çekti. Ancak anlaşılmadığı Sadrazam Ali Paşa ile ölene kadar süren bir kavgaya girişti. Saraydan ve İstanbul’dan uzaklaştırmak için önce Yunanistan’a elçi yapıldı.

Sultan Abdülaziz

Yunanistan’daki ayaklanmaları gerekçe göstererek gitmedi. Önce Kıbrıs’a mutasarrıf, ardından Bosna’ya müfettiş olarak görevlendirildi. Bosna’da görevden aldığı vali ve defterdarın Sarayda koruyucuları vardı. Onlar da Ziya Paşa’nın görevden alınmasını istediler. Ziya Paşa istifa etti.

Uzaklaştırıldığı Amasya’da mutasarrıf olarak önemli işlere imza attı. “Zannetme ben Amasya’da paşalık eyledim/ Gördüm fakir halkını babalık eyledim” dedi ama eşraf ve müftünün şikayeti üzerine Canik’e atandı. İstanbul’a dönen Ziya Paşa gazetede yazılarıyla hükümeti açık eleştirmeye başladı. Ali Paşa onu İstanbul’dan uzaklaştırmak için çaba harcarken baskılara dayanamayan ve “Gördüm ki kasd-ı cân idi mânada niyyeti” diyen Ziya Paşa Paris’e kaçtı.

Sultan Abdülaziz’in Paris’e geleceği sırada sınır dışına çıkarılan Ziya Paşa ve Namık Kemal Londra’ya gitti. Sürgünde ve yurtdandan uzaktaydılar ama zamanlarını bilim, kültür, tarih ve sanat ile değerlendiriyorlardı. Sık sık o dönemde 42 tiyatrosuyla dünyanın tiyatro merkezi sayılan Westend’te tiyatro, müzikhol ve kafeşantnlara gidiyorlardı.

Londra’da ikinci Türkçe gazeteyi Hürriyet’i yayımladılar. Abdülaziz bu kez Londra’ya geldi. Ziya Paşa suçsuz olduğunu anlatan ünlü “Arz-ı Hal” mektubunu sundu. Sultan Abdülaziz ile yaklaşan Mustafa Fazıl Paşa, “Ya susarlar ya da paralarını keserim”

Namık Kemal

sözleri üzerine Namık Kemal İstanbul'a döndü. Ziya Paşa tek başına Hürriyet'i çıkardı. Osmanlı Hükümetinin başvurusu üzerine Londra'da tutuklandı. Kefaletle bırakılan Ziya Paşa Paris'e oradan da Cenevre'ye gazetesi Hürriyet ile birlikte gitti. 100. sayıya kadar sürdü Hürriyet'in yayın yaşamı.

Bu arada “İmparatorluğun yönetimi, siyasal düzensizliğini, batı devletleri karşısındaki mahkûm durumu, halkı ezen vergilerin adaletsizliğini, yöneticilerin devlet çıkarlarını hiçe sayarak çıkar peşinde koşmaları bazen mizah, bazen yergi, bazen de ciddi bir tavırla” ele aldığı “Zafernâme şerhinin İstanbul'a gelişi ve gizli gizli dağıtılışı Sadrazam Âli Paşa üzerinde son ve öldürücü darbe etkisini yaratmıştı. Çünkü öylesine parlak ve keskin hicivlerle, öylesine zehirli alaylarla doluydu ki ve öte yandan öylesine saf, hatta aptalca görünen bir

dille kaleme alınmıştı ki, hücumlara hedef olan kimsenin bunları okuyup da kahrolmamasına gerçekten imkân yoktu... Ciddiyetle mizahın aynı eserde böylesine ustalıkla kaynaştığı ve ortaya çıktığı bir eser - değil Türk edebiyatında- bütün dünya edebiyatında bile az rastlanılır örneklerden biriydi.”

Ciddiyetle mizahın aynı eserde böylesine ustalıkla kaynaştığı ve ortaya çıktığı bir eser -değil Türk edebiyatında- bütün dünya edebiyatında bile az rastlanılır örneklerden biriydi.”

Batı edebiyatının ütopyalarına benzer bir çalışmaya da imza atan Ziya Paşa Padişah'a duygu ve düşüncelerini anlatmak için bir yazı yazdı. Rüya adını verdiği yazısında, gerek kendisini, gerekse ülkenin içinde bulunduğu sıkıntıları ve çözümünü dile getirdi

Ali Paşa ölünce yurda dönebildi. Adliye Nazırı olan Mithat Paşa ile çalışarak hukuk alanında iyileştirmeler için uğraşan Ziya Paşa bu görevden uzaklaştırıldı. Temel sıkıntının farkındaydı: “Tanzimat derebeyliği sözde kaldırmıştır. Taşraların her birinde derebeyleri bugün mevcut olup fakat adları başkadır. Bunlar iki kısım

olup bir takımı konsoloslar, öteki de servet ve nüfuz sahibi eşraftır.”

Büyük bir mali sıkıntıya giren Ziya Paşa'ya “devletin ve milletin çıkarlarını zedeleyecek biçimde adsız, imzasız bir kitap yazması” önerildi. Tepkisi büyüktü: “Efendi!.. siz beni paraya dinini, adını, milliyetini satar bir adam mı zannediyorsunuz?” Sultan V. Murad tahta geçince Saray Başkatipliğine getirildi. Bir gün sonra sadrazamın karşı çıkışı yüzünden başka yerde görevlendirildi.

Sultan Abdülhamid

Abdülhamid tahta çıktığında yeniden Sarayda görev aldı. Tercüme Cemiyeti başkanlığına getirildi. Bu iş de bir gün sürdü. Abdülhamid kendine karşıt gördüklerini İstanbul'dan uzaklaştırmayı tasarlıyordu. Yeni Anayasa'nın hazırlanması işi, Ziya Paşa ile Namık Kemal ve arkadaşlarına verildi. Anayasa hazırlandı. Abdülhamid, tarihe geçen ünlü, kendisine “tebaasın-

dan kimi isterse “sürmek” hakkını veren 113. Maddenin eklenmesini istedi. Ziya Paşa karşı çıktı ama Mithat Paşa'yı ikna edemedi: “İstemediğiniz adamları gerektiği zaman memleketten uzaklaştırmak için siz de o maddeye razı oldunuz, fakat emin olunuz padişah bu maddeyi ilk önce size uygulayacak!”

Ziya Paşa'nın korktuğu oldu. Abdülhamid, önce Mithat Paşa'yı, Abdülâziz'in ölümünden sorumlu tutarak mahkemeye verdi. İdama mahkum edilen Mithat Paşa'nın cezasını müebbet hapse çeviren padişah onu sürgün ettiği Taif'te boğdurttu. Abdülhamid, Ziya Paşa'yı da Suriye valiliğine atadı. Sıkı para politikası tefecileri rahatsız edince Konya'ya oradan da Adana valisi

Abdülhamid, Ziya Paşa'yı da Suriye valiliğine atadı. Sıkı para politikası tefecileri rahatsız edince Konya'ya oradan da Adana valisi yapıldı.

yapıldı. Adana'da tiyatro, Fransızca kurslar, eğitim, altyapı çalışmalarını yürüttü. Kara çamalar Adana'da sürdü. Arka-daşı Namık Kemal dayanamadı. Damadı Menemenlizade Rifat Bey'e bir mektup yazdı: “Ziya Paşa'ya

Ziya Paşa'nın Kaleminden

Zalimleri adaletin ne
zaman yerle bir edecek
Mazlumlardan çıkmaktadır
göklere ahi

Rahat olayım dersin eğer, gelme dünyaya
Meydana düşen kurtulamaz kaza taşından

Bahtsız olanın başına bir damlası düşmez
Yağmur yerine inci ve cevher yağsa gökten

Aynası iştir kişinin söze bakılmaz
Kişinin görünür akıl derecesi yapıtında

Hakim olursa davacı ve mübaşir de şahit
Mahkeme hükmüne derler mi adalet

Eşek gibi rüşvet yiyen bu ne alçaklıktır ki
çekersin

Bir kaç kuruşa ömrün boyunca utanç
Vefa umudu bekleme her hilekar kişiden
Çok hacıların çıktı haçı koltuk altından

Zalim yine bir zülûme uğrar sonunda
Ebette olur ev yıkanın evi viran

Aynı topraktan inşa olunur kilise ile mescit
Birdir Allah'ın gözünde ateşe tapan ile
Müslüman

Ey dünyanın tek günlük devleti ile övünen
Dünya sana özel ve teslim edilmiş mi
sanırsın?

Boş ne zaman kaldı dünya açgözlülerden

Sen kendini bu aleme vaz
geçilmez mi sanırsın

Pek rengine aldanma felek eski
felektir

Çünkü feleğin uygunsuz doğası dönektir

İster ipek yataкта ister viranede can ver
Çünkü zengin ve yoksul toprağa beraber
girecektir

Kötü soyluya soyluluk mu verir hiç üniforma
Altın sırma işlemeli palan vursan eşek yine
eşektir

Öğüt ile yola gelmeyi etmeli azar
Azar ile uslanmayanın hakkı kötektir

Cahiller eder sohbeti cahille hoşlanarak
Delilerin arkadaşlığına deli gerekir

Milyonla çalan yüksek makamda baş
yücelten

Bir kaç kuruşu çalanın yeri kürek cezası

İman ile din paradır zengin kimselerde
Namus ve onur sözü kaldı yoksulda

Yükselmek için dostu çekiştirmek yeni çıktı
Bilmez idik önceden bu beceriksizliği yeni
çıktı

Hırsızlık çoğalıp doğruluğun sözü moda
oldu

Namus bitti oldu, yurtseverlik yeni çıktı (...)

ilişkin iştittiğin, inandığın, verdiğin
bilginin bütünü saçma sapandan ibâret
olduğunu te'min ederim. Ziya Paşa
rüşvet almaz. Suriyeliler, Konyalılar,
Adanalılar değil evren bar-bar bağırsa,
emin ol ki yine evrenin söylediği
yalandır.

Ziya Paşa (17 Mayıs 1880 günü,
51 yaşında) öldü. Adana' da Ulucami
bahçesinde toprağa verildi. Geriye
kalan serveti bir lira üç meciydiydi.

Terkîb-i Bend, Ziya Paşa'nın en
bilinen ve güzel şiiriydi. Uzun şiirinde,
toplumu içinde yaşadığı sorunları
görmeye çağırır. Toplumsal çürüme-
nin nedenlerini, boyutlarını gösteren
dizeleri (bazıları küçük değişikliklere
uğrayarak) öylesine etkili oldu ki kimi
dizeleri özlü söz, atasözü olarak
hafızalarda, antoloji ve sözlüklerde
yer aldı. •

yasarozturk@butundunya.com.tr

Fırçalayarak

Serdar Günbilen

Dünya
Kupası
Haziran'da
Başlıyor

10 Dünya Kupası İzleyen
Halit Kıvanç Yazıyor

1

Futbol'un Güzellik Yarışması: **Dünya Kupası**

İnsanoğlu, “en güzel”i bulmak için... Ne mi yapmış
“Güzellik Yarışması”nı icat etmiş... Sevgilimiz Futbol’un
Güzellik Yarışması da... Dünya Kupası işte!..

Dört yılda bir futbol dünyası bir araya geliyor, Kupaların Kupası Dünya Kupası’nı ülkesine götürebilmek için varını yoğunu ortaya koyuyor. Sonunda herkesin sorduğu soru... “Futbol Dünyası’nda en büyük kim?” önündeki dört yıl için yanıtını buluyor.

“En büyük kim”... mi?

İşte, o görkemli kupayı, ellerinde havaya kaldıran kaptanın takımı...

Çeşitli dillerde yazılmış hayli kitap, broşür, gazete, dergi arasında uzun süre dolaştım. Bir baktığıma bir-iki-üç kez daha baktım, bir okuduğumu üç-beş-sekiz kez daha inceledim. Sonuçta ortaya çıkan isim, Count van der Straten Pouthoy... Futbol aşığı bir Belçikalı... Yakın arkadaşı, Hollandalı banker Cornelius Hirschmann’a koşuyor. Arşimet gibi “Buldum buldum” diye... “Futbol dünyasında herkes ‘en

büyük kim' diye merak ediyor. İşte bunu çözenin yolunu buldum. Dünyanın her köşesinden milli takımlar gelsin, birbiriyle oynasın. Sonunda şampiyon olan takımın, en büyük olduğu kabul edilsin. Tabii belirli bir süre için... O süre geçince yeniden oynasınlar, yeni şampiyonu, yani 'en büyük' olanı ortaya çıkarsınlar”...

Hollandalı Hirschmann pek beğenmiş bu fikri... Belki de banker olmasının etkisi... “Bu işte para da var” diye düşünmüş olabilir. Hemen dostlarının bulunduğu İngiltere Futbol Federasyonu'na bir mektup yazmış ve Belçikalı Pouthoy'un düşündüklerini anlatmış. Hirschmann'ın hareketi doğrudu... Çünkü futbolun beşiği İngiltere olduğuna göre, böyle bir girişim de oradan gelmeliydi. Gerçekten Federasyon Genel Sekreteri Sir Frederic Wall, öneriyi

Jules Rimet

1905'de FIFA'nın Paris toplantısına götürdü. Ama elleri boş dönecekti oradan... Tıpkı bir yıl sonra, aynı öneriyi FIFA'nın Bern toplantısına götüren İsviçreli Schneider gibi. Araya yıllar girmiş, fikir sanki unutulmuştu. İşte bu sıradan ufak tefek bir futbol

Çok İyi Tanıyorsunuz ama... Halit Kıvanç'ı bir de kendinden dinleyin...

Basında çalışan birçok gazetecinin olduğu gibi, Bütün Dünya'da yazan birçok yazarımızın da “hocası” ve kendi de ayrıca bir Bütün Dünya yazarı olan Halit Kıvanç, Dünya Kupası'nın futbolseverlerde yarattığı heyecanın öncesinde bu büyük yarış, bilinmeyen yönleriyle Bütün Dünya okurları için yazdı. 1930 yılından bugüne değin oynanan 19 Dünya Kupası final maçının 10'unun heyecanını, gazete yazıları yanı sıra radyo ve televizyonlardan Türk sporseverlere yansıtan Büyük Usta Halit Kıvanç, Bütün Dünya'da üç bölümden oluşacak yazı dizisinin ilkinden önce, ısrarımız üzerine, “Dünya Kupası'yla ilişkisini” anlatıyor:

1930'da ilk Dünya Kupası oynanırken ben, harfleri bile henüz tanımayan, ancak annesinin elini sıkı sıkı tutmak koşuluyla sokağa çıkmasına izin verilen küçücük bir çocuktum. O günlerin Halit Kıvanç'ını en doğru biçimde şöyle tanımlayabilirim:

“Çocuktum, ufacıktım... Top oynadım, acıktım...”

1934'deki ikinci Dünya Kupası oynanırken, ben ilkökula giden bir öğrenciydim.

1938'deki üçüncü Dünya Kupası'nda, ortaokul öğrencisiydim.

1950'de, savaş yıllarının boşluğundan sonra yapılan dördüncü Dünya Kupası'nda,

FİFA, 1929'da Barcelona'daki toplantısında "Dünya Kupasının temelini atarken, Jules Rimet de futbol tarihine "Dünya Kupası'nın Babası" olarak geçiyordu.

adamı, Jules Rimet çıktı sahneye. FİFA'nın başına geçen Fransız hukukçu Rimet, öylesine azimliydi ki... Hiç yılmadan çalıştı, savundu ve 1920'den 1929'a kadar yorulmadan çevresini inandırmak için çaba harcadı. Sonunda da başardı. FİFA, 1929'da Barcelona'daki toplantısında "Dünya Kupasının temelini atarken, Jules Rimet de futbol tarihine "Dünya Kupası'nın Babası" olarak geçiyordu.

İlk ev sahibi kim olacaktı? FİFA, "Evet" demişti de... Böylesine büyük bir organizasyonu sırtlamak cesaretini hangi ülke gösterecekti. "Ben" diye bir ses yükseldi Güney Amerika'nın küçük beldesi Uruguay'dan... Uruguay belki haritada ufaktı, ama futbol alanlarında çok büyüktü... Peş peşe iki Olimpiyatta, 1924'te ve 1928'de futbol altın madalyalarını başkasına bırakmamıştı. Ancak Uruguay'ın çifte şampiyonluğuna Avrupalıların küçümser bakışları, Latin Amerikalıları çileden çıkarıyordu. İşte "Dünya Kupası" olayı, büyük fırsattı. Ve Uruguay bu fırsatı kaçırmadı. "İlk Dünya Kupası'nın ev sahipliği" için ortaya atılıverdi.

Uruguay, tüm futbol dünyasını davet etmiş, herkesi ülkesindeki büyük futbol şenliğine çağırmıştı.

Ancak 1930, futbolda bir dünya kupasının doğduğu yıldır ama... Ekonomide, dünyanın

final şansını yakalamamıza karşın, Brezilya'ya neden gidemediğimiz "bilmecesini" çözmeye çalışan genç bir spor yazarı, daha doğrusu, yargıçlıkla bir dönem geçirdikten sonra yeni mesleği gazetecilikte "emekleme adımları"nı atmaya başlayan genç bir gazeteciydim.

1954'de 16 finalistten biri olan Türk Milli Takımı'nın beşinci Dünya Kupası'ndaki maçlarını izleyen ve ülkesine bildiren, Türkiye'nin günlük ilk spor gazetesi Türkiye Spor'un üç yöneticisinden biriydim.

1958'de, yazarlık yanı sıra maç spikeriydim ama, bu kupadaki maçları nakletmiyorduk. Altıncı Dünya Kupası'nı, o dönemde yazarlığını yaptığım Milliyet'e bildiriyordum. Büyük Pele henüz "yedek oyuncu" iken, onla ilk ve o günlerde sadece tek röportajı yapan "sanki onun ilerideki günlerini o gün gören bir falcı" gazeteciydim. Pele'yle o gün başlayan dostluğumuz bugün de devam etmektedir. Dünya Kupası maçlarını birlikte izledik, davetimi kabul etti, İstanbul'a geldi.

1962'deki yedinci kupayı, İstanbul'daki matbaada, gelen haberlerden izlemiştim.

1966'da sekizinci Dünya Kupası'nda

Yıl 1958. Pele İstanbul'da. Halit Kıvanç, Metin Oktay ve Necmi Tanyolaç ile...

çok yerinde çok tüccarın, çok şirketin battığı yıl olmuştu. Feci bir ekonomik bunalım, her yanı sarmıştı. Üstelik şimdi birkaç saatte uçakla gerçekleştirilen Atlantik yolculuğu, o günlerde uzak ve masraflı bir seyahattir. Bu nedenle Uruguay'ın çağrısına Avrupa'dan sadece dört ülke "evet" dedi. Avrupalı futbolcuların Atlantik'i geçerken vapurda (güvertede) günlerce antrenman yapmış olması, futbol tarihinin unutulmayacak anılarından.

Sadece on üç ülke... Dördü Avrupa'dan (**Yugoslavya, Belçika, Fransa, Romanya**), ötekiler Amerika kıtasından (**Uruguay, Brezilya, Arjantin, Şili, Bolivya, Paraguay, Peru, Meksika ve Amerika**

1930 Dünya Kupası / Uruguay Takımı

Birleşik Devletleri) on üç ülke yer aldı bu ilk Dünya Kupası'nda. Ve 1930 yılının 13 Temmuz günü Montevideo'nun doksan bin kişilik Centenario Stadi'nda meşin topa ayakla dokunulduğu anda, Jules Rimet Kupası için ilk mücadele başlamış oldu. Konan kurala göre, üç kez şampiyonluk kazanan ülke, bu kupanın ebedi sahibi olacaktır.

hem gazetecilik yapıyor, hem de unutulmaz İngiltere- Almanya final maçını radyodan Türkiye'ye anlatıyordum. Naklen yayınlanan ilk Dünya Kupası finali idi bu. Tabii, aynı anda gazeteye yazı göndermeye de devam ediyordum.

1970'deki dokuzuncu Dünya Kupası'nı Tercüman gazetesinde yazarak anlatıyor, radyoda kimi maçları naklediyordum. Pele'yle uzun uzun sohbetler yaptığımız Dünya Kupamızdı o kupa.

1974'de, Almanya'daki onuncu Dünya Kupası finallerini ülkemize ilk kez televizyondan canlı canlı ve de heyecanlı nakleden TRT ekibindeydim.

1978'de Arjantin'de yapılan onbirinci Dünya Kupası'nı Türkiye'ye televizyondan canlı nakleden TRT'nin dört kişilik ekibinde yer alıyordum.

1982'de onikinci Dünya Kupası'nda TRT televizyonu ekibi olarak İspanya'daydık.

1986'da, onüçüncü Dünya Kupası'nı TRT Televizyonu'ndan naklen bildirmek üzere yine TRT-TV spikeri kimliğimle Meksika'daydım.

1990'daki ondördüncü Dünya Kupası nedeniyle bu kez İtalya'daydım. Günlük spor gazetesi FotoSpor adına maçları izleyen ekibin bir üyesi olmam yanı sıra, TRT-TV yayınlarında da, Roma merkezinde sunuculuk yapıyordum.

1994'de Amerika'da yapılan onbeşinci Dünya Kupası'nı izlemek için bavulumu hazırlamış, yolculuğa çıkmak üzere olduğum bir sırada... O dönemin TRT yetkilisi aşılmaz bir duvar çekiyor önüme... "Daha yurt dışına çıkmamış muhabirlerimiz var. Biraz da onlar görsünler başka dünyaları" diyor... Aldırmıyorum, "Televizyon var, gazeteler var.. Onlardan

İlk Dünya Kupası maçlarına girişte stad kapısında polis sıkı arama yapıyor, özellikle tabancaları alıyordu. Ateşli Latinler her golü tabanca atarak kutladıkları için, polisin bu araması pek de yadırganmazdı. Böylece Dünya Kupası'yla birlikte, polislerin seyircileri araması olayı da başlamıştı. Aynı zamanda hakemlerin polis tarafından korunması da... Evet, ilk arama ve ilk koruma, ilk kupanın ilk notlarıydı.

Grup maçları sonunda Uruguay,

Arjantin, Yugoslavya ve bir de -şa-şırmanın!- Amerika Birleşik Devletleri yarı finale yükselmişti.

Yıllar sonra, "Kuzey Amerika'da futbol başladı" denilecekti. Oysa Birleşik Amerika'da futbol tarihi, ilk Dünya Kupası'na dayanacak kadar eskiydi.

"6-1'ler yarı finali" diye anılacak iki maçta Arjantin Amerika'yı, Uruguay da Yugoslavya'yı aynı sonuçla (6-1) yenince, kupa için iki aday kaldı.

1930 Dünya Kupası finalinin oynandığı Centenario Stadi

Ve 30 Temmuz 1930 günü Centenario Stadi'nda hakemin ilk düdüğüyle tarihin ilk Dünya Kupası finali başladı.

İlk finalin kravatlı, garip pantolonlu hakemi, kıyafetiyle bugün tebessüm yaratan Belçikalı hakem John Langenus,

izlerim" diyorum.

1998'de Paris'de bir yandan Ricky Martin'li dinliyor, Gerard Depardieu ile el sıkışıyorum, bir yandan da onaltıncı Dünya Kupası'nda Fransa'nın şampiyonluğu alkışlıyor, NTV televizyonu adına röportajlar yapıyorum.

2002... 2006... 2010... Onyedinci, onsekizinci ve ondokuzuncu Dünya Kupaları... Futbol aşığı o genç artık, gazetede, dergide yazılar yazıyor, Dünya Kupası maçlarını televizyondan izliyor...

Ve de yine TV'de, ama bu kez eski Dünya Kupası maçlarını anlatıyor, daha da önemlisi ve zevklisi, "Bütün Dünya"ımızda yazıyor, "Bütün Dünya"ımızda futbolu yaşıyor...

Hani nereye giderseniz gidin, kendinizi evinizdeymişiniz gibi duyumsadığınız ortamlar vardır ya... Ben de o hesap, şimdilerde gidemediğim Dünya Kupası finallerini bir yandan televizyondan dakika kaçırmadan düzenli olarak izlerken, bir yandan da beynimde ve yüreğimde biriktirdiğim anılarımla Bütün Dünya gibi çok saydığım, çok sevdiğim ve çok çok yeni bilgiler öğrendiğim bir dergide... Üstelik, Prof. Mehmet Haberal gibi çok saydığım ve inandığım bir büyük dostumun sahipliğini yaptığı ve uzun yıllar birlikte çalıştığım meslekdaşlarımın, mesleğimizin nöbetçiliğini sürdürdükleri bir dergide yazamadan edemedim.

Dünya Kupası'nın bugünlerde başlayacak ve Haziran'a değin giderek artacak olan heyecanını sizle paylaşmaya başladığım şu an kendimi evimdeymişim gibi duyumsamamın, sizle birlikte, daha o kadar çok nedeni var ki...

Belçikalı hakem John Langenus

o gün mükemmel yönetimiyle “hakemliğin yüzüğü” olarak alkışlanıyordu. Oysa daha önce Arjantin - Fransa maçının Brezilyalı hakemi, oyunu dört dakika erken bitirmiş, yanlışlığın farkına varılınca futbolcular duştan getirilerek son dört dakika oynatılmıştı. Aynı anda üç oyuncunun birden ofsayt olduğu durumda “gol” veren hakem de, bu kupada epey kendinden söz ettirmişti.

Futbol tarihinin ilk Dünya Kupası finalinde, ilginç giysili Belçikalı hakem Langenus, sahane yönetimiyle gerçekten büyük alkış toplayacaktı ama... İki Latin Amerikalı takım, ev sahibi Uruguay’la iddialı Arjantin de, mükemmel futbol

Galibiyet golünü atan Stabile

gösterisiyle seyircileri adeta büyüleyecekti.

Büyük final, ev sahiplerinin sevinç çılgınlıklarıyla başlamıştı. Çünkü ilk gol, Uruguaylı Dorado’dan gelmişti. Ne var ki, az sonra Arjantin, Peucelle ve Stabile imzalı gollerle 2-1 öne geçiverince, doksan bin kişilik stadta çıt çıkmaz olmuştu. İlk yarıyı yenik bitiren Uruguay’ın seyircileri tribünde dua ediyor, kimi de maçı bırakıp gitmeye kalkıyordu. Fakat ikinci yarıyla birlikte Uruguay takımı bir şahlanmıştı ki... İşte Cea ile 2-2, İriarte ile 3-2 ve nihayet Castro ile 4-2... Seyirci çıldırmış gibiydi. Ulusal bayram olmuştu maçın sonu. Uruguay, tarihin ilk Dünya Kupası finalinde Arjantin’i 4-2 yeniyor ve ilk Dünya Kupası’nı alıyordu. Kaybedenler için tek teselli, tarihin “İlk Gol Kralı” unvanını, attığı sekiz golle Arjantinli Stabile’nin kazanmasıydı. Uruguaylılar, hem ilk kupaya ev sahipliği yapmanın hem de ilk kupayı almanın onuru yanında Olimpiyat Şampiyonluğu başarısını da perçinlemiş oluyordu. •

Petrol “İnsan”la Tanışıyor

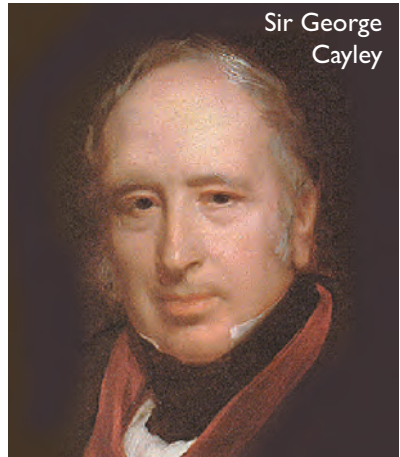
3

Yazan:
HİKMET ULUĞBAY

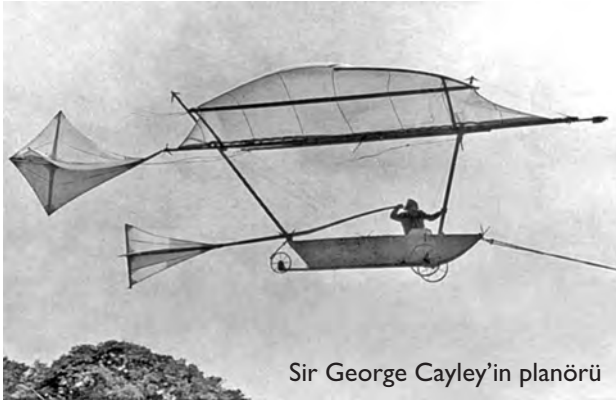
Kırım Savaşları sırasında İngilizler tarafından çamurlu arazilerde hareket eden ve kömürle çalışan ilk traktörler kullanılmıştı. Bu araçların geliştirilmesine yönelik çalışmalar devam ederken, Nicholas Otto ve Gottlieb Daimlerin dört zamanlı içten patlamalı motoru bulması ile büyük bir aşama kaydedilmiş ve bu traktörlerin savaş tankına dönüşüm sürecine girilmiştir. [27]

İnsanoğlunun M. Ö.’sine giden ve Leonardo da Vinci (1452-1519) ile ilk projelendirme çizimleri somutlaşmaya başlayan uçabilme arayışları

19 Ekim 1783’de Mongolfiers kardeşlerin içinde insan bulunan balonu uçurması ile ivme kazanmıştır. Sir George Cayley 1700’lerin sonlarına

Sir George
Cayley

Sir George Cayley'in planörü

doğru uçuş fiziğine ilişkin ilk ciddi çalışmayı yapmış ve 1804 yılında bir planör modelini uçurmuştur. Bu ve diğer uçuş denemelerinde barutu yakıt olarak kullandığı içten ve dıştan patlamalı motorları da planörlerine takmıştı. [28] Onlarca belki de yüzlerce mucidin çeşitli denemeleri bir birini izlemiş ve 1900-1903 döneminde Wright kardeşler arayışları yeni boyutlara çekmişler ve ilk uçaklarını 1903 yılı sonunda uçurabilmişlerdir. Bunu takiben uçak yapımına yönelik girişimler hızlanmıştır. Uçağı askeri amaçla kullanan ilk ülke İtalya'dır. Osmanlı Devleti ile İtalya arasında 1911-1912 arasındaki Trablus Savaşı sırasında keşif ve bombalama amaçlı kullanılmıştır. Arkasından uçağı, Bulgaristan Birinci Balkan savaşı (1912-1913) sırasında Osmanlı ordusuna yönelik keşif ve saldırı amaçlı kullanmıştır. [29]

İşte Edwin Drake 27 Ağustos 1859 günü Pennsylvania Eyaleti'nin Titusville köyü dolaylarında Petrol Deresi (Oil Creek) te kuyu delme yöntemi ile petrolü ilk defa çıkardığında, akış-

kan enerji kaynağına susamış böyle bir sanayi ve teknoloji gelişim süreci beklemekteydi. 1859 yılı izleyen yıllarda bir yandan Pennsylvania'da yeni yeni kuyular süratle delinmeye başlarken raf-

neri alanında da çok hızlı gelişmeler yer almıştır. Ancak petrolün ağırlıklı tüketimi, yukarıda açıklanan gemiler, motorlu taşıtlar, tanklar ve uçaklar üretilip sivil yaşamda ve ordularda yer almasına değin geçen uzun süre ağırlıklı aydınlanma lambalarında olmuştur. Gazyağı (Kerosen) lambaları süratle ABD'de yaygınlaşırken dünya pazarlarında da geniş bir taleple karşılaşmış ve ABD dünyanın önde gelen gazyağı ihracatçısı olmuştur.

Uçağı askeri amaçla kullanan ilk ülke İtalya'dır.

Kuyu delme yöntemi ile petrol çıkarma teknolojisi 1859 dan itibaren Eflak-Boğdan (Romanya) kullanılmaya başlamış ve petrol üretimi başlamıştır. 1866 da Rus Çarlığının Azak Denizi'nin Kuzey Doğusu'ndaki Kuban bölgesinde Gowan isimli bir Amerikalı petrol araması yapmış ve üretmiştir. [30] 1870 li yıllardan sonra da Bakü dolaylarında kuyu delme tekniği sü-

ratle yaygınlaşmıştır. Bu dönemde dünyanın diğer yerlerinde de aynı teknikte petrol aramaları yapılmıştır.

İngiliz girişimci William Knox D'Arcy, 28 Mayıs 1901 tarihinde İran Şahı Muzaffereddin ile 60 yıl süre ile Güney İran'daki petrol varlıklarını

William Knox D'Arcy

arama ve işletme anlaşması imzalamıştır. Yine 1901 yılında Alman Maden Mühendisi Paul Grosskopf Sultan Abdülhamit'in Hazine-i Hassa'sı adına Mezopotamya petrol varlıklarını incelemiş 22 Ekim 1901 tarihinde de İdare'ye raporunu sunmuştur. Raporun içinde yer alan şu cümle çok önemlidir; *"Kesinlikle söyleyebilirim ki, Fırat ve Dicle kıyılarında bulunan petrol madenleri dünyada en çok petrol üreten kaynaklardan biri olacaktır. [31]"*

Sultan Abdülhamit II'nin Mezopotamya petrol varlıklarını bir Alman

maden mühendisine inceletmesinin gerisinde yatan temel neden ise, 6 Şubat 1889 tarihli ferman ile, devlet hazinesi mülkiyetinde olan tüm Musul vilayeti petrol varlıklarını, Padişah özel mal varlığını yöneten Hazine-i Hassa'ya ve yine 20 Eylül 1898 tarihli diğer bir fermanla Güney Mezopotamya petrol varlıklarını da Devlet Hazinesi'nden Hazine-i Hassa'ya devretmiştir. Dolayısı ile Sultan Abdülhamit Alman maden mühendisine devlet mülkiyetinden kişisel mülkiyetine aktardığı petrol varlıklarının gerçek durumunu saptatmıştır. 18 Kasım 1902 tarihinde yeni bir ferman çıkaran Sultan Abdülhamit II Musul Vilayetindeki petrol varlığının Hazine-i Hassa'ya ait olduğunu bir kez daha yinelemiştir. Bu fermanın çıkarılmasına neden olan bir seri olaylar zincirinin ayrıntısını öğrenmek isteyenler "İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e Petropolitik" isimli kitabıma başvurabilirler.

1908 de Sultan Abdülhamit II nin tahtan indirilmesi üzerine Hazine-i Hassa'nın mülkiyetindeki bu petrol hakları Devlet Hazine'sine iade edilmiştir. 1901 yılında yer alan diğer önemli bir olay da, İngiliz Donanma Bakanlığı II. Lordu Amiral John Arbuthnot Fisher'in Bakan Lord Selborne'e donanmanın petrolü yakıt olarak kullanabilmesine yönelik tüm teknik hazırlıkların tamamlandığını bildirmesidir. [32]

İngiliz Donanma Bakanlığı'nın Amiral Fisher gözetiminde yürüttüğü bu teknik çalışmalar petrol ham mad-

desine stratejik önem kazandırma bakımından büyük önem taşımıştır. Nitekim kısa süre sonra 1904 de Amiral Fisher Donanma Birinci Lord'luğu görevine getirilmiş ve İngiltere petrol üreten bir ülke olmamasına rağmen bazı savaş gemilerini hem kömür hem de fuel-oil yakabilen şekilde inşa etmeye başlamış ve bazı gemilerinde de bu yönde değişiklik yapmaya başlamıştır. Bu uygulamalar, petrol arzı güvenliğinin belirsizliği nedeni ile yavaş ve ihtiyatlı olarak yürütülmüştür. Ancak Donanma Bakanlığı Birinci Lord'luğu görevine Ekim 1911 tarihinde Sir Winston S. Churchill getirildikten sonra İngiliz savaş filosunun tamamen fuel-oil ile çalışan bir yapıya döndürülme kararı alınmış ve uygulamaya süratle geçilmiştir. Churchill, bu dönüşümü en kısa sürede gerçekleştirmek üzere, Temmuz 1912 tarihinde Amiral Fisher Başkanlığı'nda bir komisyon kurmuş ve ona şu talimatı vermiştir; *"Petrolü bulmalısın, onun barışta nasıl ucuz ve düzenli bir şekilde, savaşta ise kesintisiz olarak nasıl sağlanabileceğini göstermelisin. Daha sonra da petrolün en etkin şekilde, mevcut ve yeni yapılacak gemilerde kullanılabilmesini sağlayacak tekniği geliştirmek için tüm gayretini ortaya koymalısın."*[33]

Yaklaşık yüzyıl önce, Churchill, 17 Temmuz 1913 günü Avam Kamara' sında yaptığı konuşmada İngiltere'nin dünyanın bilinen petrol kaynaklarını eline geçirme kararlılığını büyük bir açıklıkla şöyle dile getirmiştir: *"1907 yılında tamamen petrole*

Winston Churchill

dayanan ilk açık deniz destroyer filosu inşa edilmiştir. O günden bu yana her izleyen yıl 'yalnız petrolle çalışan' yeni bir filo inşa edilmiştir. Halen inşa edilmiş ve inşa edilmekte olan 100 den fazla (kıyı destroyerleri de dahil) sadece petrolle çalışan destroyer vardır. Aynı şekilde son beş yıl zarfında kömürle çalışan zırhlı ve kruvazörler de kritik zamanlarda tüm güçlerini kullanabilmek için petrollü hale getirilmektedir. ...

Bizim nihai politik amacımız, Donanma'nın akaryakıt ihtiyacını karşılamada, bu maddenin bağımsız üreticisi ve petrol sahalarının sahibi olmaktır. Bunun için savaşta kendimizi güvenli hissettirecek ve barışta fiyat dalgalanmalarından koruyacak düzeyde stok oluşturmamız.

İkinci aşamada, piyasaya ucuz petrol geldikçe satın alacak mali güce sahip olmalıyız. Ve nihayet kaynağında petrolün sahibi veya gereksinim

duyduğumuz petrolün bir bölümünü en azından kontrol eder durumda olmalıyız.” [34]

Churchill’in Avam Kamarası’ndaki bu konuşmasından yaklaşık 10 ay sonra, İran petrol ayrıcalığını elinde bulunduran D’Arcy’nin petrol şirketinin yüzde 51 hissesi İngiliz Hazinesi tarafından satın alınmış ve Donanmanın petrol gereksinimini karşılamak için özel bir anlaşma imzalanmıştır. [35]

İngiltere’de Amiral Fisher’in başlattığı çalışmalar sonucu İngiliz donanması süratle petrolle çalışır hale getirilirken, ABD donanması da aynı dönemde fuel-oil’ı yakıt olarak kullanmaya başlamıştı.

Dolayısıyla ABD savaş donanmasının petrolü güvenli ve istikrarlı olarak sağlayabilmesine yönelik endişeler de yükselmeye başlamıştı. Bu güvenliği sağlayabilmek için ABD Başkanı William Howard Taft, California ve Wyoming eyaletlerindeki petrol potansiyeli yüksek kamuya ait toprakları Donanma’nın petrol gereksinimini karşılamak için tahsis etmek amacıyla Kongre’ye bir yasa tasarısı sevk etmiştir. Yasalaştığında “Pickett Yasası 1910” olarak anılan bu yasa tasarısını Kongre’ye gönderirken Başkan Taft 6 Aralık 1910 tarihli mesajında şu hususu vurgulamıştır:

“Sadece petrol potansiyeli yüksek ülke toprakların en büyük sahibi olarak değil, fakat aynı zamanda Donanma’nın giderek artan fuel oil kullanması nedeni ile en büyük petrol tüketicisi olma olasılığı bulunan Federal Hükümet, petrol kaynaklarının akılcı

(rasyonel) geliştirilmesini özendirme ve aynı zamanda petrolün en uzun süreli olarak da sunumunun güvenliği ile de doğrudan ilgili bulunmaktadır. [36]”

Size son birkaç dakika içinde üç devlet adamının, 20 nci yüzyıl başlangıcında geleceğin enerji kaynağı olacağı kesinleşmiş bulunan, petrole ilişkin tutumlarına ilişkin örnekler sundum. Ülkesinin petrol varlıklarını kişisel mal varlığına aktaran devlet adamının devleti kısa süre sonra yok olmuşken, diğer iki devlet adamının ülkeleri 20 inci yüzyılda dünyaya yön veren ve bir anlamda da yöneten devletleri konumuna gelmiştir.

O tavrılardan sonra böyle olması da kaçınılmazdı. •

Gelecek ay: Batı’nın Ortadoğu üzerindeki planları

[27] *Internette “evolution of tank” maddesi.*

[28] *Wikipedia, “History of Aviation” maddesi.*

[29] *Wikipedia, “History of Aviation” maddesi.*

[30] *Hamilton C. W., “Americans and Oil in the Middle East”, Gulf Publishing Co., Houston Texas 1962, sayfa 21.*

[31] *“Osmanlı Döneminde Irak”, T.C.*

Başbakanlık Devlet Arşivler Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşiv Daire Başkanlığı Yayın Numarası 83..

[32] *Jones Goeffrey “The State and the Emergence of British Oil Industry”, MacMillan Press 1981, sayfa 10 ve 15.*

[33] *Jack M., “The Purchase of the British Government’s Share in the British Petroleum Company 1912-1914”, Past and Present No 39, Nisan 1968 sayfa 148.*

[34] *Great Britain Parliamentary Debates, Commons, V Seri Cilt 55, sayfa 1465-66 ve 1474-75.*

[35] *Kent Marian, “Oil and Empire, British Policy and Mesopotamian Oil 1900-1920”, Barnes and Noble Books 1976 sayfa 49.*

[36] *ABD Başkanı Taft’ın Kongre’ye 6 Aralık 1910 tarihli mesajı, “The Naval Petroleum and Oil Shale Reserves - 90 Years of Ensuring the National Security” başlığı altında internetten bulunan metin.*

1-Geometride bütün yüzeyleri kare olan üç boyutlu cisim hangisidir?
a-Koni
b-Silindir
c-Piramit
d-Küp

2-Türkiye Cumhuriyeti anayasasının ilk maddesinin içeriği nedir?
a-Devletin dini
b-Devletin bayrağı
c-Devletin şekli
d-Anayasanın kutsallığı

3-Kalbimiz de dahil olmak üzere bir çok vücut fonksiyonunun geçici olarak durmasına neden olan olay nedir ?
a-Hapşırma
b-Şok
c-Panik atak
d-Bayılma

4-Yalan söyledikçe burnu uzayan masal kahramanı hangisidir?
a-Pembe Panter
b-Peter Pan
c-Keloğlan
d-Pinokyo

5-Saat yönünde dönen tek gezegen hangisidir?
a-Merkür b-Jüpiter
c-Venüs d-Neptün

6-Kedilerin her bir kulağında kaç adele vardır?
a-12 b-21
c-32 d-16

7-Eyfel kulesinde kaç basamak vardır?
a-1643 b-875
c-1450 d-1792

8-İnsanda fiziksel gelişim oranının en büyük olduğu dönem hangisidir?
a-Anne karnında
b-Bebeklik
c-Çocukluk
d-Gençlik

9-Aşağıdakilerden hangisi hem bir ada hem tek başına bir kıta hem de tümüyle bir ülkedir?
a-Amerika b-Avustralya
c-Britanya d-Grönland

10-Türkiye'de ilk özel televizyon kanalı hangisidir?
a-Star tv b>Show tv
c-Tele on d-ATV

11-Hangisi elektriği en iyi ileten metaldir?
a-Altın b-Gümüş
c-Cıva d-Bakır

12-Aşağıdaki ülkelerden hangisi ele geçirdiği sömürgeler ile üzerinde güneş batmayan ülke olarak anılmıştır?
a- Amerika b- Fransa
c- İspanya d- İngiltere

13-Çalma dürtüsünü engelleyememesi şeklinde ortaya çıkan psikolojik hastalığa ne ad verilir?
a-Kleptomani
b-Homofobi
c-Şizofreni
d-Narsisizm

14-Türkiye futbolda ilk milli maçını hangi ülkeye karşı oynamıştır?
a-Bulgaristan b-Romanya
c-İsviçre d-Malta

15-Koala isimli hayvanın doğal yaşam ortamı hangi kıtadadır?
a-Asya b-Amerika
c-Afrika d-Avustralya

16-Aşağıdakilerden hangisi ısı enerjisini mekanik enerjiye çevirir?
a-Su Türbini
b-Elektrik motoru
c-Benzin motoru
d-Transformatör

17-Kaplumbağa Terbiyecisi isimli ünlü eser hangi Türk ressamına aittir?
a-Osman Hamdi bey
b-Bedri Baykam
c-Fikret Mualla
d-Şeker Ahmet Paşa

18-Deniz altındaki insanların su yüzeyinde neler olup bittiğini görmek için kullandıkları alet hangisidir?
a-Sonar b-Periskop
c-Doppler d-Jiroskop

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

Toplumsal yozlaşmaya,
kötü yönetime, boş
inançlara gülmece
yoluyla eleştiriler...

Direktör Ali Bey'in Yapıtı: LEHCET-ÜL HAKAYIK

Tanzimat dönemi yazarlarından Mehmet Âli Bey Osmanlı Devleti'nin Batı ülkelerine borçlarının düzenli biçimde ödenebilmesi için kurulmuş "Düyun-u Umumiye" idaresinin başında bulunduğu "Direktör Âli Bey" diye tanınır. Fransızca'yı küçük yaşta çok iyi öğrenmiş, "Babîâli Tercüme Odası"nda çalışmış, Rumeli'de idareci olarak da görev yapmıştı. Tiyatroyla yakından ilgilendi.

Fransızcadan Türkçeye uyarladığı "Ayyar Hamza" oyununun yanı sıra kendisi de "Misafiri İstiskal", "Kokona Yatıyor" gibi oyunları yazdı. "Letafet" operetini kaleme

alan da odur.

İstanbul'dan Hindistan'a uzanan üç yıllık bir yolculuğun izlenimleri, değerlendirmeleri, "Seyahat jurnalı" kitabındadır.

Gülmece dalıyla da yakından ilgilenmiş, "Diyojen", "Çingiraklı Tatar", "Hayal" dergilerinde yazılar yayınlamıştı. "Lehçet-ül Hakayık" (Gerçekleri Dile Getiren Sözlük) onun güldürürken düşündüren bir yapıtıdır. Günlük yaşamla, insanla, topluma ilgili kavramları -bıyıkaltından gülere- ele alır. Yanlışlıkları, olumsuz durumları eleştirir.

Sözlü edebiyattaki atasözlerinde en eski tarihlerden beri yerleşik anlayışa, gelenek-göreneklere uygun yaşam öğütleri yer alıyordu.

Örneğin Türkçenin dilsel varlığının ilk büyük derlemesi olan "Divanü Lügat-it-Türk"te atasözlerimizin en eski örneklerine yer verilmiştir:

Erdemin başı dildir.

Kanı kanla yıkamazlar.

Bir karga ile kış gelmez.

İnsanın alacası içinde, hayvanın alacası dışında.

Aç ne yemez, tok ne demez.

"Dede Korkut Kitabı"nın başında, öykülerin anlatılmasına geçmeden önce de, Dede Korkut'un ağzından o dönemin, o toplumun yaşam deneyleri özlü sözler halinde sıralanmıştır:

Kara eşek başına gem vursan katır olmaz

Eski pamuk bez olmaz, eski düşman dost olmaz.

Kız anadan görmeyince öğüt almaz, oğul babadan görmeyince sofra

açmaz.

Kullanabilen yiğide ok ile kılıçtan bir çomak daha iyi. Konuk gelmeyen evler yıkılsa daha iyi.

Geceleyn kervan geçtiğini çayırkuşu bilir.

Oğulun kimden olduğunu ana bilir. Erin ağırını, hafifini at bilir.

Direktör Mehmet Ali Bey

Tanzimat edebiyatının temellerini atan Şinasi, alfabe düzeninde bir araya toplayıp yayımladığı atasözlerimizi, halk felsefesinin bir ürünü olarak değerlendiriyordu. Bu atasözleri sözlüğüyle, halkımızın neleri, nasıl düşündüğünü, hangi yaygın değer yargılarına sahip çıktığını göstermiş oluyordu.

Âli Bey'in yine alfabe düzeni içinde sıralanmış yapıtında birtakım varlıklar, kavramlar, alışılmış olanın alabildiğine dışına çıkarak ele alınmıştır. O bir gülmece yazarıdır.

Gülmecenin olanaklarından yararlanarak yaygın anlamları zorlar. Yepyeni tanımlar getirirken okurunun düşünme ufkunu genişletir. Böyle bir metni sunarken dilsel varlığa şaşırtıcı tanımlamalar getirdiği görülür.

Ona göre, dil, “pek uzağı vurur bir silah”tır. Sözcükler, “eşyanın giysileri”dir. Atasözleri “kira arabası”dır.

Yazıp çizmeye derinden gönül vermiş, kitap düşkünü Âli Bey, basımını “düşüncenin mutfağı”, kitabı

Cahil: Bir şey bilmediğini bilmeyen.

Cüce: Büyük adamların yakından görünüşü.

Dert: Merhamet öğretmeni.

“düşünce kutusu” sayar. Şiire “darası alınmış söz”, ozana “söz kantarcısı” der. Eski ozanların içkiyi, içkili toplanmaları, içki sunan “saki”yi konu edinen “sakiname”lerini, “söz kıtlığında asmalar budayayım” diyerek alaya alır.

İnsan halleri yapıtının temel konularındandır. Neler düşünüyoruz, duygularımız neler? Nasıl davranıyoruz? Yaptıklarımızın hangisi yanlış? Kendimizi nasıl düzeltebiliriz?

Bir tiyatro yazarı sanki karşısına insanoğlunu oturtmuş, onu enine bo-

yuna incelemekte, kusurlarını sayıp dökmektedir:

Beğenmek: Aynaya bakarken duyulan hal.

Cahil: Bir şey bilmediğini bilmeyen.

Cüce: Büyük adamların yakından görünüşü.

Dert: Merhamet öğretmeni.

Hardal yakısı: Doğru söz gibidir. İnsanın canını yakar ama iyileşmesine hizmet eder.

Hayal: Çocuklar için Karagöz. Büyükler için uyanıkken görülen düş.

Hazine: Yirmi yaşında, sevilen kadınlar. Otuz yaşında rütbe ve nişan. Kırk yaşında para pul. Elli yaşında büyücek bir makam ve unvan. Altmış yaşında tatlı dilli bir torun. Yetmiş yaşında parıldayan güneşin ısıısı.

İnsan ömrü: Dönüş bileti satılmaz bir yolculuk.

Sadelik: Kayıp mücevher.

Uyuşmazlık: İğneli fiçî.

Zekâ: Susmayı bilmek. Karşılıklı insan ilişkilerinden söz ederken ise şu yolda değerlendirmeler yapmıştır:

Bağışlama: En güzel intikam

Bahşış: Zoraki bağış.

Barışmak: Sıvayı yenilemek.

Dost: Bize hizmete hazır sandığımız kişi.

Dostluk: Fırtınalı havada içi dışına döner bir şemsiye.

Hayır dua: Ucuz hizmet.

İftira: Ne kadar sökülüp temizlense yine çıktığı yerde iz bırakır zararlı bir ot.

İnşallah: Ret cevabı.

İzin: Ahmak olan ister. Vermezler, reddederler.

Kardeşlik: Evet ama kesesi ayrı.

Mutluluk: Artık kimse inanmıyor ama yine halkın dilinde dolaşır bir yalan dolan.

Mütfefik: Bize ihtiyacı olan.

Saçma: Bize karşı çıkanın düşüncesi.

Sır: Buharlaşıveren bir esans. Ne kadar sıkı kapansa yine birazı uçar.

Şemsiye: Dostluk gibidir. Yağmur zamanı yanınızda bulunmaz.

İstenmeyen konuk: Beklenilmeyen vakitte gelen dost.

Talihli: Giysileriyle doğmuş olan.

Tokat: Etkili kanıt

Yetenek: Bağışlanmaz hata.

Sözlükte aile bireyleri, onların birbirleriyle ilişkileri, kadınlarla ilgili değerlendirmeler sıralanırken yine düşündürücü yargılarla gülmece ögesi birbirini tamamlamıştır. Yazarımızın kadınlar için sözünü pek esirgemediği, onlara takılmadan edemediği gözlenir:

Aşırılık: Kadın gerçeği.

Balkon: Âşık tüneği.

Beşik: Anaların en değerli mücevherleri için mahfaza.

Birden fazla eş alma: Fazla mal göz ... çıkarır.

Boşanma: Nikâhın doğal sonucu.

Büyük tehlike: Güzel kadınla evlenme.

Çocuk: Ailenin gerçek başkanı.

Evlenme: Darısı başınıza!

Hissedar: Koca.

Nikâh: Boşanmanın önsözü.

“Lehçet-ül haka-yık” yazarı akla değer vermekte, aydınlık düşüncüyü savunmaktadır. Kullanmaya oldukça geç başladığımızı hatırlatarak **aklı**, “sonbahar mevsiminin çiçeği” diye tanımlamıştır. **Düşünce** için şaka yollu, “beynin zehiri” demektedir. **Bellek** ona göre, “düşüncenin menfaat sandığı”; **boş inanç**, “düşüncenin çıbanı”dır. **Filozof** “daha fazla mutsuz olmadığından dolayı kendisini mutlu sayan” kişidir. **Yaşama sevinci**, “en doğru felsefe”dir. **Bilgin**, “bir şey bilmediğini bilen” kimsedir. Bilimden söz açınca, “Açlıktan ne haber?” diye sorar.

Sağlık görevlilerine takılma yaygın bir gülmece alanıdır. O da bu uygulamalara katılmıştır:

Baytar: İnsana diyecek yok, çünkü doktora gidip gitmemek elindedir. Ama şu çaresiz hayvanlardan ne isterler?..

Doktor: Gel sözümü dinle yalnızca su iç.

Eczacı dükkânı: İçerdeki ilaçların yararını, alandan çok satan görürmüş.

Hasta: Sağlığın değerini anlamaya başlayan adam.

İyileşme: Zavallı doktorların bunda ne suçu var?

A dalet düzeni, hukukçular da Âli Bey'in eleştirilerden payını almıştır:

Adalet: Bozuk terazi.

Avukat: Suçluların çamaşırcısı.

Bilmece: Yargı yolu

Hak: Üstün çıkma.

Mahkeme: Adalet mutfağı. Mer-si! Karnım tok.

Zulümden yakınma: Zalimin yaptığı iş

Ancak daha ağır eleştirileri, ekonomi dünyasıdır

Altın: Anahtar

Akçe: Milyon tohumu.

İkramiye: Züğürt tesellisi.

İş beceren: Yaya gezmeyenler.

Milyon: Bir sadık dost ile bir

sağlam mideden başka insanı her şeye sahip kılar.

Para kesesi: Saygınlığın ölçüsü.

Uyku: Yoksulun en büyük eğlencesi.

Zenginlik: Hiç dikkat buyurdunuz mu? Müzikten hiç anlamayanların salonlarında en güzel ve en değerli piyanolar bulunur. Bununla birlikte ben ne vakit bir zengin salonunda piyano görsem bunu iyiye yorarak sahibinin çaldığını düşünürüm.

B atı dünyasını yakından tanıyan, çağının gelişmelerini izleyip benimsemiş ileri bir aydındır Âli Bey. Ancak uygarlık adına atılmış yanlış adımları dile getirmekten de geri durmamıştır tanımlamalarında:

Barbar: Barutu icat etmeyenler.

Evrım: Balta. Ok yay. Mızrak. fitilli tüfek. Çakmaklı tüfek. Kapsüllü tüfek. İğneli tüfek. Altı yivli top. Krupp topu. Mitralyöz. Torpido. Dinamit. Dumansız barut... İşte!

İnsan: Ahlâkı bozulmuş vahşi.

Ruhgöçü: Hinduların inancına göre insan, öldükten sonra hayvan olumuş... Bizde tam tersi.

Tarih: Kurt masalı. Züğürtledikçe eski defter karıştırmak.

Vahşi: Yalnız kendi düşmanını yiyen adam.

Direktör Âli Bey 19. yüzyılın son yıllarında insanları, insan ilişkilerini, dünyanın gidişini dikkatle gözlemiş, bireye ve topluma eleştirilerini şakalı bir biçimde dile getirmişti. Onun söylediklerinin pek çoğu 21. yüzyılın şu ilk yıllarında da doğrudur! •

konurertop@butundunya.com.tr

Milyon: Bir sadık dost ile bir sağlam mideden başka insanı her şeye sahip kılar.

Kaybolan Mahalle toplumumuzda yaşanan çelişkilere fotoğrafik bir ykw çerçevesinde değinen; gerek geleneksel ile modernin, gerekse farklı kültürlerin yařadėė çatışmaların bir potada eritilmesinin önemini vurgulayan bir alışma.

Halen bazı şeyler için geç olmadėėını, ancak bunun için değerlerimize sahip çıkmamız gerektiğini çarpıcı fotoğraflar ile bizlere hatırlatan düşündürücü bir eser. "Kaybolan Mahalle" yüzden fazla fotoğraf ve eşlik eden, çarpıcı yazı ve şiirlerle okuyucuyu görsel bir i yolculuğa davet ederken, şehircilik anlayışımızı da sorguluyor.

Fotoėraflarla anlatı yöntemini kullanan ve fotoğraf ile yazıyı evlendiren çalışma, kendi türünün ilk örneklerinden biri...

KAYBOLAN MAHALLE BİR ORTAKÖY HİKAYESİ

RIZA ERDEğİRMENCİ

BÜYÜK KİTAPÇILARDA

**Bilimsel
Gerçeğe Karşı
Kör İnanç**

Otopsi
Cengiz Özakıncı

Dünya'nın İsa'dan Önce 4004 Yılında, 23 Ekim Pazar Günü Sabah 9:00'da Yaratıldığına İnanan Akademisyenler Derneği

“Creation Research Society” International

Hristiyanların kutsal kitabı yalnızca bizim İncil dediğimiz kitap değildir. Kilise, mevcut Tevrat'a (İbr. “Torah”) “Eski Antlaşma” ve mevcut İncil'e (İng. “Gospel”) “Yeni Antlaşma” adını vererek ikisini “Bible” adı altında birleştirmiş olup; Hristiyanlar iki kitaba da inanmakta; böylelikle, Hristiyanlık inancı, Museviliği de içermektedir. Çoğu yazarların Batı Uygarlığı'nı Judeo-Christ (Yahudi-Hristiyan) uygarlığı olarak nitelemelerinin nedeni budur. Oysa, Batı'nın bugünkü göz kamaştırıcı ileriliğine bakıp, bunu “İncil + Tevrat = Bible” inancının,

yani Yahudiliği içeren Hristiyanlığın bir ürünü imiş gibi görmek ve göstermek, doğru değildir. Batı, bilim ve teknoloji (yapımbilim, üretbilim) alanlarındaki ilerlemesini Kilise'ye değil; tersine, Kilise güdümünden uzaklaşmasına borçludur. Tevrat ve İncil'den oluşan “Bible”, 2000 yıldır Hristiyanların elinde olmasına karşın, Batı'daki bilimsel ilerlemenin ilk 1700 yılda değil, son 300 yılda ve bilginlerin Kilise'ye başkaldırması sonucu sağlanabilmiş olması; Batı'nın bilimsel ilerlemesini Kilise'ye (Yahudi-Hristiyan / Tevrat-İncil İnancına) borçlu olmayıp, tam tersine, Kilise'ye karşı

direnişe borçlu olduğunu kanıtlamaktadır.

Yüzyıllar boyu Kilise, “Tevrat + İncil = Bible”da yazılanlara aykırı görüş ve düşüncelerin üretilmesini ve yayılmasını kan dökerek önlemiştir. Binlerce örnek arasından John Wycliffe (d.1320 - ö.1384) ve ardılı John Huss’un (d.1371 – ö. 1415) başlarına gelenler, oldukça ilginçtir. Wycliffe; Tevrat’ın “Yaratılış” (Osm. “Tekvin”, İng. “Genesis”) adı verilen ilk bölümünü çevirirken, evrenin 6 günde (6x24 saatte) yaratıldığı anlatısına takılmış; ve dünyanın, İsa’dan önce 4000 yıllarında yaratıldığını öğreten Kilise’ye karşı; yeryüzünün hiç değilse bir kaç yüzbin yaşında olması gerektiğini savunmuştu.([i])

Kilise, Wycliffe’i Latince’den İngilizce’ye çevirdiği “Bible” (İncil + Tevrat)’ı tahrif etmekle ve Kilise’nin görüşüne aykırı düşmekle suçlayacak ve

John Wycliffe. (Toronto Wycliffe College’da bulunan vitray)

Wycliffe’in Bible çevirisinden bir sayfa.

Londra Bishop’u William Courtenay huzurunda 19 Şubat 1377’de yargılanan Wycliffe, 1384’de Kilise’nin *Dinden Çıkış Sapkın* damgasıyla ölecekti.

Wycliff’in görüşleri ölümünden sonra yayılmayı sürdürecekti; orta Avrupa’ya, bugünkü Çek Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan Bohemya’ya de ulaşacaktı. Kilise, 1401’de Parlamentodan "De Haeretico comburendo" (Sapkınların Yakılması) kararını çıkartmıştı. Wycliffe’in görüşlerini benimseyip yaymaktan suçlu bulunan John Huss, 1415 yılında, Constance Konsülü’nün kararıyla, İsviçre sınırında bulunan Constance kentinin surları dışında, odun ateşinde yakılarak öldürülecek ve Bohemyalılar, hemşerileri John Huss’un yakılarak öldürülmesini protesto etmek üzere yüzlerce imzalı ve balmumu mühürlü bir dilekçeyi Cons-

Wycliffe'in yargılanması (The Trial of Wycliff[fe]). Ressam Ford Madox Brown'un 1886'da bitirdiği tablo, Manchester City Council'de sergilenmektedir.

tance Konsülü'ne sunacaklardı.

Aynı Konsül Wycliffe'i de ölümünün üzerinden onlarca yıl geçtikten sonra yeniden yargılayacak ve bu ölüyü de tıpkı ardılı John Huss gibi odun ateşinde yakılarak ölüme mahkûm edecekti. 45 yıl önce ölmüş birinin yakılarak öldürülmesi kararı bugün bize ne denli saçma ve gülünç görünse de Papa'lar ve Katolik Kilise'si için doğaldı. Kilise, kararında ölmüş

olan Wycliffe'in nasıl odun ateşinde yakılarak yeniden öldürüleceğini de en ince ayrıntılarına dek belirlemişti:

- Wycliffe'in mezarı açılacak,
- Kemikleri mezarın dışına çıkartılacak,
- Kemikler bir tabuta konulacak,
- Swift ırmağının kenarına getirilecek,
- Orada odunlar yakılacak,
- Wycliffe'in kemikleri odun ateşine atılacak,
- Wycliffe'in kitapları da yakılacak,

- Külleri Swift ırmağına savrulacak. Ve aynen böyle yapıldı...

Wycliffe'in kemikleri gömütünden çıkartılıp yakılarak ırmağa atıldıktan sonra; kitapları da Kilise tarafından bir alanda toplanarak törenle yakılmıştı.

Kilise'nin ve Hristiyanların kutsal kitabı yalnız İncil olmayıp, "İncil (Gospel) + Tevrat (Torah) = Bible" olduğundan; Kilise, Tevrat'a dayanarak dünyanın İsa'dan önce 4000'lerde

John Huss'un Kilise kararıyla odun ateşinde yakılması (Kaliforniya Üniversitesi Arşivinden)

Pope John XXIII tarafından lanetlenen Wycliffe'in kemikleri Fleming'li Papaz Lincoln gözetiminde mezarından çıkartılıp Swift ırmağının yanına getirilip odun ateşinde yakılarak külleri ırmağa atılıyor.

6 günde yaratıldığını öğretiyordu. Başpiskopos James Ussher (d.1581-ö.1656) Tevrat'a dayalı bir hesapla dünyanın İ.Ö. 4004 yılında 23 Ekim Pazar günü saat 09:00'da yaratıldığını yazmış; Ussher' in Kilise tarafından onaylanan bu kitabı, 1624'te "Katolik İncasında Birleşen Evrensel İsa Kili-sesi'nden Duyuru" başlığıyla İngiltere Kralı'na sunulurken, 1631'de çoğaltılıp halka yayılmıştı.

Bundan böyle Kilise, dünyanın İsa'dan önce 4004 yılında 23 Ekim Pazar günü saat 9:00'da yaratıldığını inanmayanları "İsa Düşmanları" (Anti-Christ) olarak suçlayacak ve bunlar Kilise'ye göre, dinden çıkmış "Heretik", Türkçesi "Sapık"lar olacaktı.

Kilise'nin, öğretisi dışına çıkanları odun ateşinde yakarak öl-

dürmesi, Hristiyan toplumların belleğine öyle bir kazındı ki; Yerbilimciler, dünyanın İsa'dan mil-yarlarca yıl önce yaratıldığını gösteren sayısız kanıt sunmuş oldukları halde; ve bu bilimsel bilgiler laik okullarda ders olarak okutulduğu halde;

Kilise' ye bağlı Hristiyanlar, laik okullarda aldıkları bilgiye aykırı inançlarını korumayı sürdürerek, bugün dahi, dünyanın İsa'dan önce 4004 yılında 23 Ekim Pazar günü saat 9:00'da yaratıldığını inanmayı sürdürüyor; ve dahası, bu inancı yaymak üzere dernek, kulüp, vakıf gibi örgüt-lerde toplanıyorlar. Avrupa ve Amerika'da "The Young-Earth Creationists" [Dünya' nın Yaratılışça Genç (yani bugün için 6000 yaşında) Olduğuna İnananlar] adıyla bilinen bu toplulukları araştıran Bilim Tarihçisi Ronald L. Numbers, Kaliforniya

Wycliffe'in kitapları Prag'da yakılıyor

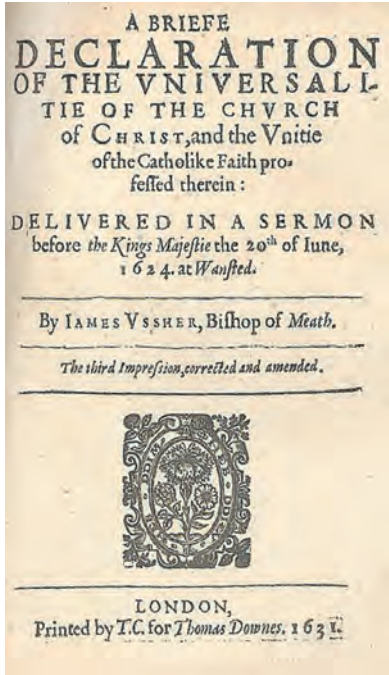
Üniversitesi'nce yayımlanan "The Creationists" kitabında; dünyanın İsa'dan önce 4000'lerde yaratıldığına inanan toplulukların, hem de bilimsel akademik unvanlı bir takım "Profesör Doktor"larca (!) örgütlendiğini ortaya koydu.

Kitapta incelenen örgütlerden biri, 1963'ten günümüze varlığını sürdüren "Creation Research Society" (Yaratım Araştırma Derneği)...

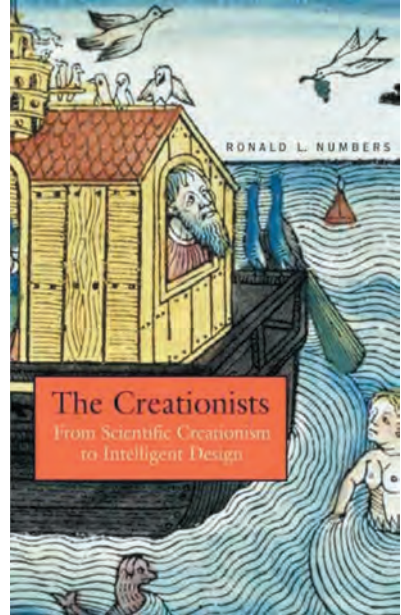
Bu derneğin çeşitli ülkelerden ve hepsi akademisyenlerden (profe-

sörlerden, doktorlardan) oluşan üyeleri; dünyanın İsa'dan önce 4000'lerde bir haftanın 6 günü içinde yaratıldığına inandıklarını ve "gün" sözcüğünü "24 saat" anlamında kullandıklarını özellikle vurguluyorlar.[ii]

Batı ülkelerinde, deneylerle kanıtlanmış bilimsel bilgileri elinin tersiyle iten "kilise dogmalarına militanca bağlı" profesör doktorların sayısı hızla artarken; aynı biçimde, ülkemizde de profesör doktor unvanı taşıdığı halde, bilimsel gerçeklere aykırı demeçler vererek ünlenen akademisyenlerin sayısının hızla artması; bir "tesadüf" müdür?..

Başpiskopos James Ussher'in "Katolik İncasında Birleşen Evrensel İsa Kilisesi'nden Duyuru, Sermon'da 20 Haziran 1624'te Kral huzurunda sunulmuştur" uyarısıyla 1631'de yayımlanan söz konusu kitabının kapağı.

Bilim Tarihçisi Ronald L. Numbers'in ilk basımı 1993'te yayımlanan "The Creationists" adlı kitabının 2006 yılı basımı.

Dünya'nın İsa'dan önce 4000'lerde, 6 x 24 saatte yaratıldığına inanan akademisyenlerden oluşan "Yaratım Araştırma Derneği" (Creation Research Society)'nin 2013 Yönetim Kurulu üyeleri: **Kevin L. Anderson** (Ph.D. Microbiology, Kansas State University Director of CRS), **Mark H. Armitage** (M.S. Biology, ICR Graduate School Ed.S. Science Education, Liberty University E.M. Lab Manager, Cal State University Northridge, Biology Dept.), **Eugene F. Chaffin** (Ph.D. Physics, Oklahoma State Univ. Prof. of Physics, Bob Jones Univ.), **Donald B. De Young** (Ph.D. Physics, Iowa State Univ. Prof. of Physics, Grace College.), **Danny R. Faulkner** (Ph.D. Astronomy, Indiana Univ. Prof. of Astronomy and Physics, Univ. of South Carolina - Lancaster), **Robert L. Hill** (Ed.D. Physics and Astronomy, Ball State University Prof. of Physics, Bob Jones University.), **D. Russell Humphreys** (Ph.D. Physics, Louisiana State Univ. Research Physicist, Sandia National Laboratories (retired) Creation Ministries International.), **Jean K. Lightner** (D.V.M., M.S. Veterinary Preventive Medicine, The Ohio State Univ.), **Gary H. Locklair** (Ph. D. Computer Science, Nova Southeastern University Professor and Chair of Computer Science, Concordia University Wisconsin.), **Michael Oard** (M.S. in Atmospheric Science, Univ. of Washington Lead forecaster, National Weather Service.), **John K. Reed** (Ph.D. Geology, Univ. of South Carolina.), **Ronald G. Samec** (Ph.D. Physics, Clemson Univ. Prof. Physics and Astronomy, Bob Jones Univ.), **Glen W. Wolfrom** (Ph.D., Animal Science, Univ. of Mo. Principal Clinical Research Scientist, Boehringer Ingelheim Vetmedica, Inc.)

Kur'an'da, gündüz ve geceden oluşan, 24 saatlik "bir gün" kavramından başka; "bin yıl süren bir gün" (Secde Suresi / 5. ayeti, Hac Suresi / 47. ayeti) "ellibin yıl süren bir gün" (Mearic Suresi / 4. ayeti) kavramları da bulunduğu için; Müslümanlar, dünyanın milyarlarca yıl önce varolduğuna ilişkin bilimsel verileri Kur'an'a aykırı saymıyor. Batı'da ise, deneylerle kanıtlanmış bilimsel bilgileri elinin tersiyle iten "kilise dogmalarına militanca bağlı" profesör doktorların sayısı hızla artmakta...

Müritlerinden bir bölümünü akademik unvan elde etmeye yönelmek ya da akademik unvan sahipleri arasından müritler devşirmek; akla ve bilime aykırı dogmaları "profesör", "doktor" unvanlı "mürit akademisyen"lere savundurtarak yaşatmak; dinsel doğ-

malara bağlı Yahudi-Hristiyan cemaatlerin bilim çağında başvurdukları taktiklerden biridir. Bu taktikle, laik eğitim kurumları "mürit akademisyen"ler tarafından ele geçiriliyor. Laik okullara öğretmen olarak atanmayı, daha doğrusu sızmayı başaran "mürit akademisyen"ler, dünyanın milyarlarca yıl önce varolduğunu öğreten "laik müfredat"a ihanet edip, mevcut Tevrat'ı müfredata dönüştürerek, dünyanın İsa'dan önce 4004 yılında 23 Ekim günü saat 09:00'da yaratıldığını öğretiyorlar. Laik ders kitaplarını bir yana iterek, kendi inandıkları dogmaları, öğrencilerine, sanki bilimsel bilgiymiş gibi aşıyorlar.

Tipki ülkemizde benzerleri çoğaldığı gibi...

cengizozakinci@butundunya.com.tr

Hürrem Sultan'dan, Mancini'ye.

Televizyonların en uzun dizisi Muhteşem Yüzyıl'ın, üç kıt'a-ya hükmeden Kanuni Sultan Süleyman'ı cellatçıbaşı ilan ettiği senaryo aşamasında; İtalya Teknik Direktör Mancini'nin, Chelsea karşısındaki İngiltere bozgunu, ülkemize gelmiş ve de gelecek olan yabancı hangi konuda olursa olsun, söylem kaynağımızdır. Muhteşem Süleyman'ın gönlünü çalan Hürrem ile Galatasaray'dan milyon dolarları kapam Mancini arasındaki burun farkı, ayrı yollar olsa bile ülkenin ekonomik, siyasal ve

sporsal olgusunu yaralama, zedeleme ve de zarar verme birleşimidir. Tarihi bilgilerimizin son yıllarda bizi bir hayli yanılttığını düşünürsek, Ukrayna'dan gelme Hürrem'in, Sultan Süleyman'ın şahsında koca bir devleti sarstığı, entrikalar yuvası haline getirdiği; tarihçilerimizin "Doğrudur " onayından geçmesini, doğru olarak özümsemeliyiz. Bu bir yanımdır.

Romanya halkına yıllarca zulmeden, faşist diktatör Çavuşesku döneminde, Altın Kemer Boks Turnuvası için Bükreş'e gitmişim. Kentin

spor tesislerinde gazeteci gözüyle inceleme yaptım. Yolum Bükreş Spor Akademisi'ne de düştü. Modern ilim yuvasını büyük bir hayranlıkla gezerken, herkesin görebileceği bir yere özenle dört dilde yazılmış bir sözcük dikkatimi çekti; 'Dere geçerken at değiştirilmez...' Bizim ata sözleri olarak bilinen söylemlerimiz arasında olabileceğini düşündüğüm bir yazının, spor akademisinin giriş duvarını hangi nedenle süslediğini doğrusu çok merak ettim. Tercümanımız aracılığıyla, gösterdiğim çaba sonuç verdi. Söylemin Köln Spor Akademisi'nden alıntı olduğunun bilgisini aldıktan sonra, duvarları süslemenin gerekçesini de öğrenmek istedim. Yazının özellikle kulüp yöneticilerine yönelik duvara yazıldığı bilgisini almama karşın doğrusu tatmin olmadım.

Sonuçta; bir yetkilinin açıklayıcı bilgilerini dikkatle dinledim, ilginçti; "Kulüp yönetimleri ya da başkanlar, sezon ortasında başarısız gördüklerini iddia ettikleri, plan program konusunda anlaşılmadıkları teknik direktör, antrenör veya benzer birinin işine son verebilme gücüne sahiptirler. İşte bu güç kendilerine, büyük hatalar da yaptırabiliyor.

İşin özeti, sporsal kurumlarda bu şekil değişiklikler zararlıdır. "Dere geçerken at değiştirilmez" sözcüğü, Romanya'nın başkenti Bükreş'in modern bir akademisinde kendisine yazım yeri bulmuşsa, doğruluğunu mantık ölçülerinde düşünmek gerekir... Yazıyı satırlara dökerken anımsadım. Almanya'nın Frankfurt takımı teknik

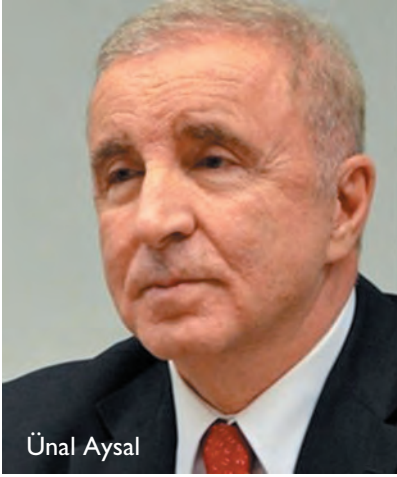

Friedel Rausch

Alman çalıştırıcı, "Dere geçerken at değiştirilmez." şeklinde bir açıklama yapmıştı

direktörü Rausch'a, Fenerbahçe kulübü antrenörlük teklifi yapmıştı, sezon ortasında. Alman çalıştırıcının açıklaması, "Dere geçerken at değiştirilmez..." olmuştu. Fenerbahçe yönetimi bu denli bir açıklama yapan teknik direktörün ne demek istediğini anlamamış olamazdı. Ve Alman teknik direktör, ligin orta yerinde Fenerbahçe'ye gelmedi, yeni sezonla birlikte anlaşma yaptı. Bir raslantı mıdır bilemem, Rausch da Köln Spor Akademisi mezunuydu. Bu da; artık nesli tükenmiş bir yabancı teknik direktörün duruş portresi olmalıydı...

Galatasaray yönetimi ile Galata-

Ünal Aysal

Fatih Terim

saray'a çok şey vermiş teknik direktör Fatih Terim'in arasından su sızılmıyordu. Başkan Aysal'ın arşivlere düşen açıklamaları, Terim'in kendisi olduğu sürece Galatasaray'ın başında olacağı yolundaydı. Sonra ve birden bire yağmur yüklü bulutlar, önce kısa daha sonra uzun sağanaklar indirdi sarı kırmızılı kulübün tepesinden aşağıya.

Sonuç; bilinen noktaya dek geldi. Ve Galatasaray, dere geçerken at değiştirdi. İtalyanların uluslararası kariyerli teknik direktörleri Mancini at üstünde dereyi geçti, görkemli bir törenle Galatasaray teknik direktörü oldu...

Osmanlı Devleti'nin kudretli padişahı, Kanuni Sultan Süleyman gön-

lünü rüyalarını süsleyen Ukraynalı bir kızı kaptırmışsa ne çıkar. Adı sonradan Hürrem olacak bir kadının, üç kıt'aya hükmeden kocasını elbetteki ikna edebilecek güce sahip olacaktır. Ama; saray entrikaları kendinden olmayan bir şehzadeyi, babası marifetiyle boğdurmaya dek götürürse, yapılar da, çatılarda ve koskoca bir devlet veya oluşumda çatlak var demektir. Hürrem Sultan hırsına ve iktidar hevesine yenik düşmüştü. Peki ya Roberto Mancini ? Onun için değişen birşey yok. Galatasaray yıllarındaki olumsuzluğu, kariyerini asla zedelemmez. Mancini parasının keyfini süresüre gitar çalar. Bu da bizim, bir yanımız ama hangi yanımız, bir türlü çözemedik. •

metingoren@butundunya.com.tr

Virgül Meselesi

Bir dostu tanınmış yazara gazetede yayımlanması için bir yazı göndermişti. Eklemediği mektupta da şu not vardı: "Sevgili dostum, gazeten için önemli bir yazı gönderiyorum. Acele yazdığım için, virgülleri koyamadım. Bir zahmet virgüllerini yerleştirirsin artık..."

Gazeteci, yazıyı şu notla gönderene iade etti: "Sevgili arkadaşım, bir dahaki sefere virgülleri sen gönder. Yazıyı ben yazarım."

TASARRUFLU AMPULÜNÜZ KIRILIRSA!

Aşağıdakileri yönergeleri takip edin;

- 1. Derhal pencere açın ve odayı kırıklara basmadan terk edin.**
- 2. En az 15 dakika o bölgeden uzak durun ve ortamı iyice havalandırın.**
- 3. Kırıklara ve civa partiküllerine çıplak el ile dokunmayın.**
- 4. Kırıkları ve yerlere saçılan civa partiküllerini temizlemek için elektrik süpürgesi kullanmayın. Saçılan civa partikülleri elektrik süpürgesi ile ortama yayılarak solunum yoluyla zehirlenmelere neden olabilir.**
- 5. Plastik eldiven takın ve yerdeki cam kırıklarını bir faraşın içine süpürün. Civa partiküllerini ise ıslak bir mendil veya yapışkan bant ile temizleyin.**
- 6. Faraşa topladığınız parçaları kilitli bir poşete veya bir plastik torbanın içine atın ve ağzını iyice kapatın.**
- 7. Plastik torbayı evsel çöplerin içine atmayın. Bunun yerine pil atık kutusuna veya belediyelerce tehlikeli atıkların toplandığı veya imha edildiği yere götürün.**
- 8. Kırık ampulden çıkan tozu solumamaya çalışın.**

Mitolojiden Yansıyanlar

Haluk Erdemol

AŞKINI YAPITINDA BULAN SANATÇI PYGMALION

Kıbrıslı yontu sanatçısı Pygmalion'un sevi öyküsünü Romalı ozan Ovidius 'Metamorphoses' (Dönüşümler) isimli yapıtında anlatmaktadır. Güzellik ve aşk tanrıçası Afrodit de Kıbrıs sularında doğduğundan ve her zaman âşıkların yanında olduğundan bu aşk öyküsünde de yer alması olağandı. Ancak antik Roma'da Afrodit Venüs ismiyle tanındığından Ovidius da yapıtında bu ismi kullanmıştır.

Jean-Baptiste Regnault
(1754-1829)

Pygmalion alçakgönüllü bir yontu sanatçısıydı, bekârdı. Kendine bir eş arıyor, ama gönlüne uygun bir kadın bulamıyordu bir türlü. Aslında bunun önemli bir nedeni vardı. Yaşadığı yerdeki kadınlar Venüs'e gereken saygıyı göstermediklerinden veya onun tanrıçalığını yadsıdıklarından Venüs onları cezalandırmış, kadınlığın güzel ve onurlu niteliklerinden yoksun bırakarak birer aşifte yapmıştı onları. Pygmalion ne zaman yeni bir arayışa girse karşısına bu ahlâk yoksunu kadınlardan biri çıkıyor, bu da gencin giderek kadınlardan soğumasına, evlilik düşüncesinden uzaklaşmasına ve sanatına daha fazla zaman ayırmasına neden oluyordu.

Kısacası kadınlardan nefret eder olmuştu Pygmalion. Evine kapanıp yeni bir heykel yontmaya başladı. O

PYGMALION KENDİNE BİR EŞ ARIYOR AMA GÖNLÜNE UYGUN BİR KADIN BULAMIYORDU

güne dek yaptıklarından daha güzele ve kusursuzluğa ulaşma hedefiyle yola çıktığı bu yeni yapıtı genç bir kadın heykeliydi.

Günler, geceler boyu uğraştı, didindi. Heykeline sadece kusursuz bir kadın görünümü ve güzelliği değil, sanki bir kadında bulmayı umduğu bütün tinsel nitelikleri de vermek istercesine çalışıyordu. Bir türlü bitiremediği yapıtına her bakışında düzeltilecek bir şey buluyor, elinde

1-Anne-Louis G.Trioson (1767-1824)

2-Edward Burne-Jones (1833-1898)

3

4

yontu gereçleriyle aç ve susuz uyuyakalıyordu. Heykeli bitirdiğine karar verdiğinde bu kez güzel giysiler ve mücevherlerle süslemeye başladı onu. Hediyeler getiriyor, canlıymış gibi davranıyordu ona. Pygmalion yapıtına âşık olmuştu.

3-Jean Léon Gérôme (1824-1904)
4- Louis J. F. Lagrenée (1725-1805)
5-Jean Raoux (1677-1734)

Venüs onuruna düzenlenen festival günleri gelince Pygmalion her yıl yaptığı gibi, fakat bu kez kendini zorlayarak dışarı çıktı. Venüs için adak kurbanları kesiliyor, tütsüler yakılıyordu. Elele dolaşan çiftler arasında yalnız kalan Pygmalion, akli evindeki cansız sevgilisinde, bir dua mırıldandı: “Siz tanrılar madem ki her şeyi yapacak güçtesiniz, bana da bir eş verin, fakat ne olur heykelime benzesin.” Kulağına gelen diğer dualardan çok farklı olan bu dua Venüs’ün dikkatini çekmişti. Güçlü

5

6-Laurent Pêcheux (1729-1821)

bir aşkın, yanık bir âşğın feryadı vardı bu duada. İlgisiz kalamazdı kuşkusuz. Pygmalion anladı mı bilinmez ama Venüs altarn önünde yanan ateşi üç kez göğ'e yükselterek bir işaret verdi. Pygmalion'un duasının kabulü müydü bunun anlamı?

Pygmalion anlam veremediği bir rahatlama duygusu içinde evine döndü. Cansız sevgilisini özlemişti. Boynuna atılıp öpücüklerle boğdu onu. Son öpücüğünde irkildi. Heykelin dudakları ılıktı. Venüs'ün bir oyunu muydu bu? Yoksa içeri vuran bahar güneşi miydi bunu yapan? Heykelinin yüzüne baktığında gözlerinin gülüm-sediğini, yanaklarının kızardığını gördü. Ona dokunduğunda teni de parmaklarına kendi yaptığından daha

pürüzsüz ve yumuşak geliyor, bileklerindeki nabız atışlarını duyumsayabiliyordu. Canlan-mıştı yapıtı. Venüs yakarışını duymuştu demek. İçten teşekkürlerini sundu ona. Venüs de karşılık vermekte gecikmedi; kutsayarak evlendirdi onları. Bir oğulları oldu. Pafos adını koydukları bu çocuk büyüyünce Pafos (Baf) kentinin, sonraları Afrodit kültürünün egemen olduğu bu kentin kurucusu oldu.

Venüs'ün can vererek Pygmalion'a armağan ettiği güzele Ovidius' tan sonra deniz

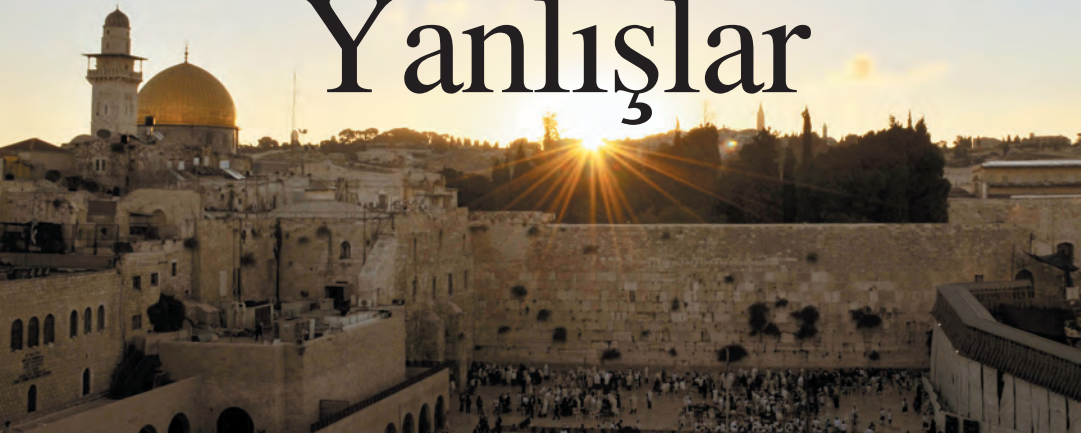
perileri Nereid'lerden biri olan Galatea'nın ismi verildi. Böylece klasik dönemden günümüze Pygmalion ile Galatea'nın öyküsü olarak gelen bu eşsiz sevi öyküsü birçok modern tablo ve heykele konu olmanın yanı sıra Bernard Shaw'ın 'Pygmalion' oyununa ve ondan uyarlanan 'My Fair Lady' müzikaline ve filmine de esin kaynağı oldu. Klasik müzisyenler Rameau ve Donizetti de 'Pygmalion' isimli operalarını bestelediler. Seçkimize aldığımız yapıtlar klasik dönem ürünleri olduğundan 'Pygmalion ile Galatea' ismini taşımaktadır. Sadece biri (kapak resmi), Regnault'un Versay Sarayı'ndaki tablosu 'Heykeline can vermesi için Pygmalion Venüs'e yalvarıyor' ismini taşımaktadır. •

halukerdemol@butundunya.com.tr

Evrensel Bakış Açısı
Gürbüz Evren

Yahudiler ile Müslümanlar Arasında Doğru Bilinen Yanlışlar

Ülkemizde birçok alanda olduğu gibi, dinlerarası ilişkiler konusunda da doğru bilinen yanlışlar sürekli anlatılır, yazılır.

Kamuoyu da bunlara pek sorgulama gereği duymadan inanır. Doğru bilinen yanlışlar ise kulaaktan kulağa yayılır. İsrail ile Arap ülkeleri arasında yaşanan savaşlar ve Filistin sorunundan hareketle, Yahudilerle Müslümanlar arasında sadece düşmanlık varmış gibi gösterilir. Hatta böyle olması istenir.

Oysa her iki dinin tarihi incelen-diğinde birçok benzerliğin, ortak de-

ğerlerin ve bağların olduğu görülecektir. Kısacası farklı dinlere inanmanın, düşmanlık demek olmadığı anlaşılacaktır.

Doğru bilinen en çarpıcı yanlışlardan biri, bugün Suudi Arabistan sınırları içinde bulunan Medine ile ilgilidir. Medine, sanıldığı gibi Arapça bir kelime değil, İbranicedir. Medine sadece şehir demek değildir. Aynı zamanda Devlet demektir.

Medine, sanıldığı gibi Arapça bir kelime değil, İbranicedir. Medine yalnızca şehir değil, aynı zamanda devlet anlamına gelir.

Bilmem dikkat ettiniz mi, şu ya da bu ülke için Demokratik Cumhuriyet, Halk Cumhuriyeti, İslam Cumhuriyeti ya da sadece Cumhuriyet denilir. Ama İsrail için bunlardan hiçbiri kullanılmaz. Bu ülkeye Medinat İsrail, yani İsrail Devleti denilir. Dolayısıyla Devlet kavramı da Arapçaya buradan geçmiştir.

Peki, kentin gerçek adı nedir? Hemen söyleyelim, Hazreti Muhammet Medine'ye Hicret edene kadar kentin adı Yesrib'dir. (Yathrib) Peygamberin yerleşmesinin ardından Medine adı kullanılmaya başlanmıştır. Çünkü İslam Devleti'nin kuruluşunun

adımları atılmaktadır.

Konuyu biraz daha açarsak, Yahudiler İslamiyet'ten çok önce Arap Yarımadası'na yayılmış, birçok koloni oluşturmuştur. Bunların arasında en büyüğü ve bilineni ise Yesrib'dir. Bu kenti Romalılardan kaçan Yahudiler kurmuştur. Kent daha sonra Medine adını almıştır.

O dönemde, Yahudiler ile Müslümanlar arasında önemli olaylar yaşanmıştır. Bunlardan birkaçını aktarmakta yarar var.

Hayber, Arap Yarımadası'nda Yahudilerin önde gelen merkezlerinden biri olarak bilinir. Müslümanlar, 628 yılında, kanlı bir savaşın ardından burayı fethedince bölgenin önde gelen Yahudi ailelerinden biri, Hazreti Muhammet ve komutanlarını yemeğe davet eder. Yemekte misafirlere kızartılmış bir koyun sunulacaktır. Ancak et zehirlidir. Peygamberin çevresindekiler olayın farkına varınca, Hazreti Muhammet'i uyarak, eti yemesini önlerler. Daha sonra da, olayla ilişkisi olduğunu düşündükleri tüm

Günümüzde Hayber Geçidi

Kocası Hayber savaşında ölen Safiye, Peygamber ile evleneceğini bir süre önce rüyasında görmüştür.

Yahudileri toplayarak, Hazreti Muhammet'in huzuruna çıkarırlar. Peygamber, ete zehir koydunuz mu diye sorunca, onlar da inkâr etmez ve hep bir ağızdan evet yanıtını verirler. Hazreti Muhammet bunun nedenini sorduğunda ise "Sen gerçek peygamber değilsen, eti yer ölürsün, ama gerçek peygamber isen ölmezsin diye düşündük" yanıtını verirler.

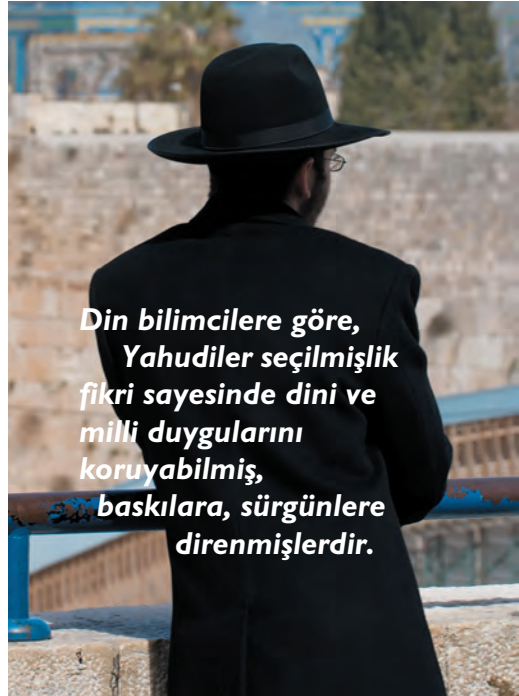
Bazı kaynaklarda, zehirleme olayının planlayıcısı olarak, Hayber'in tanınmış Yahudi kadınlarından Zeynep'in ismi geçmektedir. Ancak genel kanı, suikast girişiminin Zeynep'ten çok Hayber'in önde gelen Yahudilerinin işi olduğu yönündedir.

Diğer bir önemli olay ise Safiye adlı bir Yahudi kadının Hazreti Muhammet ile evlenmesidir. Hayber'in fethinden sonra savaş ganimetleri paylaştırılırken, bölgenin tanınmış Yahudilerinden Huvey Ahtab'ın kızı Safiye Peygamber tarafından önce başkasına verilmiştir. Ancak buna çevreden itiraz edilince, Hazreti Muhammet kadını almış ve onunla evlenmiştir. Kocası Hayber savaşında ölen Safiye, Peygamber ile evleneceğini bir süre önce rüyasında görmüş-

tür. Bunu da, yüzündeki bir izin nedenini kendisine soran eşine anlatmıştır. Rüyasını, "Bir gece rüyamda, ay gökyüzünden inmiş ve koynuma girmişti" şeklinde kocası Kinane'ye özetlediğinde, eşi çok sinirlenir ve "Sen Arapların peygamberinin eşi olmayı düşünüyorsun" diyerek onu döver. Safiye'nin yüzündeki iz de bu dayaktan kalmadır.

Safiye Binti Huvey olarak bilinen Hazreti Safiye'ye peygamberin diğer eşleri güvenmemektedir. Bu güvensizlik, 12 eşi olan Hazreti Muhammet'in yaşamının sonuna kadar devam etmiştir. Peygamber ölüm döşeginde iken, tüm eşleri çevresindedir. Safiye bir ara Peygambere, "Keşke senin yerine ben hasta olsaydım. Ölüm döşeginde ben yatsaydım" der. Bunun üzerine diğer eşler, birbirlerine bakarak, bu sözlere inanmadıklarını belli

**Din bilimcilere göre,
Yahudiler seçilmişlik
fikri sayesinde dini ve
milli duygularını
koruyabilmiş,
baskılara, sürgünlere
direnmişlerdir.**

**Kuran-ı Kerim’de, 41 kez
İsrailoğulları, 25 kez Yahudi
(Yehud, Hedü) ve 1 kez de İsrail sözü
geçmektedir.**

ederler. Hatta gülüşmeler olur. Peygamber, eşlerinin bu halini fark edince, “Safiye söylediklerinde samimidir” diyerek onları uyarır.

Yahudiler, kendilerini Allah tarafından “özel seçilmiş” olarak nitelendirirler. Din bilimcilere göre, Yahudiler işte bu seçilmişlik fikri sayesinde dini ve milli duygularını koruyabilmiş, baskılara, sürgünlere direnmişlerdir. Yaklaşık 2 bin yıl sonra da, kutsal topraklara, yani Filistin’e dönerek 1948 yılında İsrail’i kurmaları da, yine bu “seçilmişlik” fikrinden yani kendilerini Allah katında “özel millet” olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır.

Seçilmişlik konusu Kur’an-ı Kerim’de, Bakara Suresi 47. âyette de geçmektedir. Ancak “seçilmişlik” durumun sürebilmesi dini ve toplumsal kuralları içeren Tora (bizde Töre olarak geçer) yani Kanun’a uymalarına bağlıdır. Yiyecek ve içecekten,

giyilecek elbisenin rengine, yapılacak işin türünden, tarlayı sürmenin yöntemine, kırsacası akla gelebilecek her konuda kurala bağlı kalınmalıdır. İşte bu nedenledir ki, bazı Yahudi çevrelerinde Seçilmişlik, sevilen istenen bir şey değil, aksine eziyet, sıkıntı olarak görülür.

İslam dininde Yahudilere özel bir önem verildiği bilinmektedir.

Bunun en somut örneklerini Kuran’ın birçok ayetinde görmek mümkündür. Kuran-ı Kerim’de, 41 kez İsrailoğulları, 25 kez Yahudi (Yehud, Hedü) ve 1 kez de İsrail sözü geçmektedir. Kuran’da ayrıca, Hazreti İbrahim, Hazreti Musa, Hazreti İshak gibi peygamberlerden bahsedilirken de Yahudiler gündeme gelmektedir.

Yine unutulmamalıdır ki, dinler arasında Tevhid yani Allah’ın birliği konusunda İslam’a en yakın olan da Yahudiliktir. Her iki dinde, özelde ayrılrsa da, genelde birçok benzerlik

Yine unutulmamalıdır ki, dinler arasında Tevhid yani Allah’ın birliği konusunda İslam’a en yakın olan da Yahudiliktir.

vardır. Bunları şöyle sıralamak mümkünür; Allah'ın resminin yapılmasını her iki din de yasaklamıştır. Müslümanların cami ve mescitlerinde Yahudilerin ibadethanesi havralarda, insan ve hayvan resimleri ile heykellere izin verilmemiştir. Her iki dine de ibadethanelere kadınlar ve erkekler başı örtülü girer. Erkeklerde, Yahudiler "Kipa", Müslümanlar ise "Takke" örter. Yahudi erkekler de Müslüman erkekler gibi sünnet edilir. Ancak Yahudilerde bu seremoni, çocuk 8 günlük iken yapılır. İbadet sırasında kadın ve erkekler ayrı oturur.

Yahudiler de kesilerek kanı akıtılmamış hayvanın etini yemezler. Domuz etinin yenilmesi, sadece İslam dininde değil Yahudilikte de yasaklanmıştır.

Bir diğer benzerlik ise kurban konusundadır. Yahudilerin kutsal kitabı Tevrat'ta, Hazreti İbrahim'in oğlu İshak'ı kurban etme girişimi, Kuran-ı Kerim'de Hazreti İsmail'in kurban

edilişi sırasında Cebrail'in bir koç ile gelmesi şeklinde anlatılmıştır.

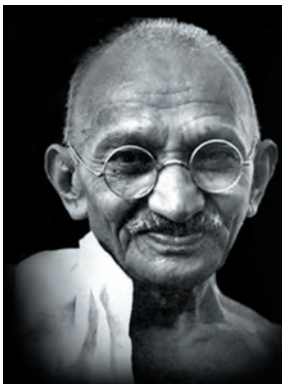
Bu yazıyı okuyanların aklına, İslam'ın farklı mezheplerinden Müslümanların birbirine düşman olduğu,

**Her iki dine bir
diğer benzerlik ise
kurban konusundadır.**

mezhep kavgalarının tüm hızıyla sürdüğü gelecektir. Durum böyleyken Müslümanlar ile Yahudiler arasındaki kimi zaman savaşılar yol açan düşmanlığı konu etmenin anlamsızlığına işaret edilecektir. Bilindiği üzere, iki din arasında sayılamayacak kadar çok farklılıklar da var. Ama amacımız tarihsel süreçte, taraflar arasındaki olumlu ilişkileri, ortak yanların da bulunduğunu hatırlatmaktır. •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

Sevginin olduğu yerde hayat vardır.

Sevgi dünyadaki en incelikli güçtür.

Sıkılmış yumruklarla el sıkışamazsınız.

Sevgi her zaman ıstırap çeker, hiçbir zaman ne gücenir ne de intikam almaya çalışır.

Mahatma Gandhi

Şimdiki Zaman
Can Pulak

Gelecek Nesile Devir

Yapmayın... Kıymayın Gökova'ya, o güzelim koyları bozmayın, izin vermeyin yapılaşmaya. Görsel değerlerimizin fotoğraflarıyla oynamayın. Dokunmayın denizimize, ormanımıza, akarsularımıza. Koca koca iş makinalarını sokmayın buralara. Kaçırmayın hayvancıklarımızı, bozmayın huzurlarını.

Hayatında denize ayağını sokmayanlar, denizle dost olamayanlar, doğayla barışık yaşamayı bilemeyenler, tanrının yarattığı o muhteşem güzellikleri fark edemeyenler, zarar verme-

sinler Gökova'ya, Hisarönü'ne, Dal-yan'ın İztuzu'na, Kisebükü'ne, Adalıyalı'ya...

Kisebükü'nde inşaat başlarsa, arkası çorap sökücü gibi gelir. Kimse tutamaz diğer koyları, yeşilin ve mavinin betona yenik düşmesini kimse önleyemez. Deniz turizminden, mavi yolculuktan bahsedemeyiz artık.

Her yeri otelle doldurursak, her yere peynir kalıbı gibi siteleri kondu-rursak, Gökova'ya ticari gemi liman-ları yapmaya kalkışırsak, sadece mavi yolculuğu değil, amatör denizciliği-

mizi de, deniz sevdamızı da öldürürüz.

Türkiye koskoca bir ülke, başka yer kalmadı mı ki, gözbebeğimiz gibi korumamız gereken yerleri betona ikram ediyoruz. Buraları 30 yıldır iyi-kötü korundu. Şimdi Özel Çevre Kuruma Kurumunu da yok ettik. Ne olacak peki, kim koruyacak buraları?

Kıyı planları yapılıyor, sektörün görüşünü alan yok. Planı yapanların denize ilgisi ve sevgisi yok. Öyle olunca denizlerimiz, sahillerimiz, koylarımız Allah'a emanet gibi duruyor. Bu işler bilgi ister, vizyon ister, plan için cetvel kalem yetmiyor ki... Deniz turizmi farklı bir şey, termal turizmi daha farklı. Hepsini genel turizm torbasının içine atar ve sallayıp durursak, o zaman duvara vururuz.

Gökova'da limanın işi ne? Ne yükleyeceğiz buradan gemilere? Öyle bir üretim, fabrikalar filan yok ki orada. Muğla'nın mermerini yollayacak Gökova'dan başka yer mi bulamadılar? Zaten Termik santralle büyük zarar verdik Gökova ve çevresine. Bari bir de ticari gemiler için yapacağımız limanla zararlı büyütmeyelim.

Mavi yolculuğu, deniz turizmini küçümsemeyin. Türkiye'nin 50 bin yataktan fazlası var denizde. Karadaki otelin yatağını ortalama 60-70 liraya satarsınız ama, denizdeki güzel bir teknenin yatağını 100-150 euro'ya pazarlayabilirsiniz. Ayrıca binlerce yerli ve yabancı özel tekne huzurla ve özgürce dolaşır Gökova'yı, koylarını ve köylerini. İkmal yaparlar buralarda, restoranlarında yemek yerler,

köyleri gezer çoğu.

Bir yeri, bir bölgeyi korumak demek, herşeyi yasaklamak, o güzellikleri yaşamak isteyenleri kısıtlamak demek değildir. Ama planlı, programlı yapmalıyız her şeyi. Gökova, Hisarönü gibi yerleri ve koylarını bakır bırakmalıyız. Bu güzellikleri sadece bizim değil, gelecek kuşağın da aynı değerinde ve güzellikte yaşamasına fırsat tanımalıyız. Dünyada bir marka haline gelen mavi yolculuğa en küçük bir zarar vermemeliyiz.

Tekne sahibini, denizciyi, yaşam gücünü denizden ve doğadan alanları küstürmemeli, ürkütmemeli, aksine teşvik etmeliyiz.

Bir dünya şaheseri olan İztuzu'na kaplumbağa hastanesi yapacaklar. Yahu o bölgede insanın gideceği doğru dürüst bir hastanesi yokken, kaplumbağalara bu özel muamele niye ki..?

Dokunmayın hayvanlara, bırakın kendi hallerine, dünyayı kendimize güldürmenin alemi var mı? Orada kaplumbağalar için bir prefabrik çalışma merkezi ve hatta havuzlar da yapılmıştı. Anlaşılan şimdi, betondan bir büyük hastane ile lojmanlar da yapacaklar, böylece orayı da berbat edecekler. Farkındalar mı bilmiyorum ama, eğer farkındalarsa kaplumbağalar da çok gülüyorlardır bu işe...

Herneyse, aman denizlerimizi, koylarımızı, sahillerimizi, kumsallarımızı iyi koruyalım ve önüne gelenin sığ projelerine ve çıkarlarına kurban etmeyelim. •

canpulak@butundunya.com.tr

Antik Kentlerimiz Süheyla Dinç

BD NISAN 2014

PERGAMON

Antik çağda Pergamon adı ile anılan Bergama İzmir ilinin sınırları içinde, Helenistik dönemin önemli bir kültür sanat merkeziydi.

Kent arkaik devirden itibaren Frigya, Lidya ve Pers'lerin egemenliğinde idi. Milattan önce 334'de Büyük İskender Pers kralı Darius'u yenerek Bergama krallığını kurdu. İskender'in ölümünden sonra generalleri arasında savaşlar çıktı.

General Lysimakhos savaşı kazanıp İskender'den kalan hazineyi korumakla görevlendirdiği komutanı Philetairos'a bırakır. Ölümünden sonra yeğeni 1. Eumenes bağımsızlığını ilan eder ve hazinedeki ganimetlerle şehri inşa eder. Yerine geçen II. Eumenes ise MÖ. 197-160 yıllarında Pergamon'a en parlak devrini yaşatır.

Bergama Kralı III. Attalos M.Ö. 138'DE vasiyeti üzerine krallığı Roma İmparatorluğuna bırakır.

Zaman içinde Hristiyanlığın yayılması ile kutsal yedi kiliseden biri burada kurulur. Bizans döneminde kilise Efes Piskoposluğuna bağlanır. Kent MS 716'da Arap akınları ile zarar görür. 1341 de ise Osmanlı hakimiyetine geçer.

Bergama Antik Kenti'nin akropolü 300 metre yükseklikteki teraslama sistemiyle düz alanlar meydana getirilerek destek duvarlarla güçlendirilmiştir. Akropol'de çağın en önemli yapılarından kütüphane, Zeus sunağı, tiyatro, agora, Athena kutsal alanı, Hera kutsal alanı, Diyanizos ve Trayan mabedleri ve saraylar bulunmaktadır.

Pergamon antik kentinde kazılar 1874 yılında Alman mühendis Carl Human'nın yaptığı araştırmalarla başlar. Kentin en önemli yapısı olan

Bergama Sunağı'nı, Osmanlı hükümetinin izniyle yerinde parçalara bölerek Berlin'e taşır. Günümüzde bu muhteşem eser adına inşa edilmiş olan Berlin Müzesinde sergilenmektedir. Bergama Sunağı MS II. yy'da Galatlara karşı kazandıkları zaferin anısına yapılmıştı. Sunak 20 basamakla çıkılan, köşeli U şeklinde planlıdır ve kaidesini süsleyen tanrılar ile gigantların (devlerin) savaşını anlatmaktadır. Bu gün sunaktan sadece temel kalıntıları ve birkaç basamağın izleri kalmıştır. Bergama antik kenti çağının en önemli heykeltraş okullarına sahipti. Yüzyılın sonunda ise burada heykel sanatı gerilemiş, yerini Afrodisias antik kentine bırakmıştır.

Akropol'de bulunan antik tiyatro Anadolu'nun en dik yamaç tiyatrolarındandır. 80 oturma sırasına sahip ve

Berlin'de sergilenen
Pergamon Sunağı

Akropol'de bulunan antik tiyatro

Akropol'de bulunan on bin kişilik antik tiyatro Anadolu'nun en dik yamaç tiyatrolarındandır.

on bin kişiliktir. Ön sıra oturma yerleri İmparator ve görevlilere aittir. Tiyatronun yanında bulunan Dyani-sos mabedi de iyon düzeninde mermerden yapılmıştır. Athena Tapı-nağı, III. Eumenes tarafından zafer

getiren Athena'ya ithaf edilmiştir. Bu gün yalnız temelleri kalmıştır ve bazı parçaları Berlin Müzesi'ndedir. Akropoldeki diğer mabet, Roma imparatoru Traian'a aittir. Mabe-din bir kısmı bu gün ayakta durmaktadır. Bergama antik kentinde son dönem kazılarda ortaya çıkan avlulu büyük evin taban mozaikleri ve

duvar kabartma levhaları Helenistik döneme aittir. Diğer yapılar arasında su yolları dikkat çeker; Madra dağından getirilen su evlere 240 bin toprak künkten oluşmuş bu su yolu ve tunç borularla evlere dağıtıldı. Gimnasion denen okullarda da küçük ve büyük çocuklar eğitim görürdü.

1 880 yılında Bergama'nın ünlü kütüphanesi yapılan kazılar neticesinde ortaya çıkar. İçinde kaynaklara göre 200 bin adet rulo yazma eser bulunan kütüphanede kitaplar Mısır'dan ithal edilen papirus yapraklarına yazılırdı.

Tarihçi Plinius'un anlattığına göre Mısır kralı Bergama kralı birbirlerini

Yazarımızı tanıyalım: Süheyla Dinç, İstanbul Atatürk Kız Lisesi'nden sonra İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi'nin Arkeoloji Bölümü'nden mezun oldu. Sarıyer Lisesi Tarih Öğretmenliği, Garanti Bankası Sanat Danışmanlığı ve Garanti Bankası Galerî Yönetmenliği görevlerinde bulundu. 2012 yılından bu yana müzayede şirketlerine ve koleksiyonere danışmanlık hizmetleri yanı sıra, Bütün Dünya'nın Sanat Danışmanlığı görevini de sürdürmektedir.

Roma kralı Sezar İskenderiye Kütüphanesi'ni yaktıktan sonra, Antonius Bergama kütüphanesini Kleopatra'ya hediye eder.

kıskanırlar. Bu nedenle de Mısır kralı papirus satışını yasaklar. Kral Eumenes daha evvel bilinen “parşömen” denen keçi- koyun derisini yazı yazmak için kullanmaya başlar. Parşömen üretiminde deri tabaklan-

maz; kireçleme işleminden geçtikten sonra kurutulur ve ince bir şekilde düzleştirilir, yazı ise kaz tüyü ile yazılırdı. Yunanca’da Bergama derisi anlamına gelen “parşömen”in en makbulü buzağı derisinden elde edileni idi. Roma kralı Sezar İskenderiye Kütüphanesi’ni yaktıktan sonra, Antonius Bergama kütüphanesini Kleopatra’ya hediye eder.

G ünümüzde bu kütüphanenin kitap raflarına ait ahşap izleri hâlâ görülür. Bergama’nın önemli bir diğer yapısı Asklepiyon dediğimiz sağlık merkezidir.

Tanrı Asklepios adına adanmış, Hristiyanlık dönemine kadar önemini

korumuştur. Bu yapı dinsel özellikleriyle birlikte tıp alanında araştırma ve deneylerin yapıldığı, hekimlerin yetiştiği bir okuldur. Hipokrat'tan sonra gelen hekim Galenos, Bergama doğumlu olup bu merkezde çalışmıştır. Su, çamur banyoları, koşu ve derin uyku yöntemleri ile hastalar tedavi ediliyordu. Hastalar için yapılan 80 metre uzunluğundaki yer altı tüneli bu gün hala ayakta durmaktadır.

Bergama Antik Kentinde Asklepiyon'a sütünlü bir yolla bağlanan geniş bir avludan girilir. Gelen hastalar rahipler ve hekimler tarafından bir gece kontrol edilip hastalığına göre özel odalarda tedavi altına alınırdı. Ayrıca hastalar için tiyatro, stadyum ve bir mabet vardı.

Kızıl Basilika dediğimiz yapı Roma devri mabedidir. Mısır tanrıları Serapis, İsis ve Osiris'e adanmıştır.

Kızıl Basilika

30x200 boyutlarında dikdörtgen biçiminde olup, yapının bir kısmı evlerin altında kalmıştır. Mabedin altından iki tünelle Selinus (Bergama Çayı) geçmektedir. Üst yapıya destek olarak insan biçiminde taşıyıcılar kullanılmıştır. Kırmızı tuğladan yapıldığı için kızıl avlu denmiştir. Bizans döneminde kilise olarak kullanılmış Anadolu'nun en büyük dini anıtsal yapılarından. Antik kentten çıkan eserler 1936'dan bu yana Bergama Müzesi'nde sergilenmektedir. •

suheyladinc@butundunya.com.tr

Öğretmen
Gıyaseddin Tokyay'ın
örnek yaşamından
kesitler 9

27 Mayıs ve 'Sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin?'

*Yazarımızın önceki sayılarımızda yer verdiğimiz, babasının yaşamından
öyküye dönüştürdüğü yazılarını yayımlamayı sürdürüyoruz...*

Yazan: MUSTAFA TOKYAY

Tanyeri henüz ağarmamıştı. Nilüfer Hanım yanında yatan eşini sarsarak uyandırdı.

"Gıyas! Uyan! Uyan! Bir şeyler olacak!"

Gıyas Bey, uykusunun en tatlı yerinde uyandırılmış olmaktan mutsuz ama eşinin heyecanından da tedirgin,

"Hayırdır Hanım! Sakin ol." diyerek Nilüfer Hanım'ı kollarıyla sardı. Eliyle saçlarını okşayıp sakinleştirmeye çalışırken sordu:

"Ne oldu?"

"Gündüz niyetine Gıyas! Atatürk'ü gördüm rüyamda. Beyaz bir ata binmişti. Mareşal üniforması vardı üstünde. At şaha kalkmıştı. Arkasında binlerce asker vardı, Marş söyleyerek onu takip ediyorlardı."

Nilüfer Hanım hâlâ heyecan içindeydi. Kesik kesik, kısa cümlelerle rüyasını anlattı. Gıyas Bey sıkıca sarıldı eşine, Nilüfer Hanım sakinleşti, yeniden uykuya daldılar. Sabah, ço-

cuklar henüz uyanmadan, tekrar konuştular rüyayı.

"Hanım, sen çok etkilendin bu son olaylardan. Rüyalarına yansıyor artık. Okullar tatil olunca istersen Ankara'ya ablanlara gidelim şöyle bir hafta, on gün. Biraz kafalarımızı dağıtırız, ne dersin?"

Son olaylar dediği 28 Nisan'da gençlerin gösterilerinde Turhan Emeksiz'in vurularak öldürülmesiydi. Nilüfer Hanım gazetede haberi okuduğunda bu delikanlıya çok üzülmüş, günlerce ağlamıştı.

"Yok Gıyas yok! Ondan değil. Hissediyorum. Göreceksin bir şeyler olacak! Bu baskılar sona erecek. Ordu bunları devirecek."

Gıyas Bey aklından her gün radyoda saatlerce okunan Vatan Cephesi'ne kaydolanları, Meclis'te kurulan Tahkikat Komisyonunu, Uşak'ta koskoca İsmet Paşa'nın taşlanmasını, Menderes'in milletvekillerine 'siz

Nilüfer Hanım gazetede **Turan Emeksiz'in öldürüldüğü haberini okuduğunda bu delikanlıya çok üzülmüş, günlerce ağlamıştı.**

isterseniz hilafeti getirirsiniz' demesini, Tarih kitaplarından İnönü Muhabebelerinin çıkarılışını, insanların konuşmaktan korkar hale gelmesini ve hele hele Demokrat Parti'nin Kayseri'deki ileri gelenlerinden Bekir Ağa'nın fötr şapkasını arkaya doğru yıkmış haliyle Maarif Müdürlüğü'ndeki odasına kapıyı ayağıyla ittirerek küstahca girip alaycı bir sırıtışla "Gıyas Bey! memlekette artık demokraasi var! millet ne istiyorsa o olur. Filanca muallimi falanca mektebe falanca mualli-

28 Nisan 1960 olaylarında hayatını kaybeden Turan Emeksiz ve mezarı başında ağlayan annesi

"Ben sana diyorum. Bir şeyler olacak!"

mi filanca mektebe vereceksiniz" deyişlerini aklından geçirdi.

Sessizce "İnşallah!" deyiverdi ama hemen sonra da sanki söylediğinden utanmış gibi, "Hanım, şurada seçimlere bir sene kaldı. Zaten sonları geldi. Asker müdahale etmese daha iyi olur. Aksi halde İsmet Paşa'nın bunca demokrasi çabası boşa gidebilir."

Rüyanın üstünden dört gün geçmişti. Akşam yemeğinden sonra karı koca evin balkonuna çıkmışlar kahvelerini yudumluyorlardı. Birden Nilüfer Hanım

"Bak Gıyas!" dedi eliyle gökyüzünü göstererek. Ay hilal şeklindeydi ve tam karşısında bir yıldız duruyordu. Türk bayrağı gibi...

"Ben sana diyorum. Bir şeyler olacak!"

Oldu da... Ertesi sabah, evin en küçüğü Mustafa radyonun sesiyle

27 Mayıs günü halk ihtilali yapanları sevinçle karşılamıştı

erkenden uyandı. Sabahları hiç bu kadar yüksek sesle radyo dinlenmezdi evde. Gözlerini oğuşturarak oturma odasına girdiğinde gördüklerine şaşkın şaşkın bakakaldı.

Annesi sandalyesini radyonun yanına çekmiş kalın sesli bir adamın söylediklerine kulak kesilmişti. Babası, her sabah olduğu gibi, yuvarlak aynasını masanın üstüne koymuş, traş önlüğünü takmış, yüzünü sabunlamış ama öylece hareketsiz duruyordu.

Kalın sesli adamın konuşması bitti ardından oyun havaları çalmaya başladı.

Babası masanın başından kalktı. Yüzünde sabun köpüğü, elinde traş bıçağı, bir yandan gözünden yaşlar akıyor diğer yandan gülüyor. Başladı oynamaya...Aradan geçen bunca yıldır Mustafa babasının bu görüntüsünü hiç unutmadı. Ne zaman Nazım Hikmet' in 'Sen mutluluğun resmini yapabilir misin Abidin?' dizesi aklına gelse hep babasını böyle hatırlar. •

Türk Dili

Orhan Velidedeoğlu

İkilemeler

Çoluk

Çocuk

Şubat ayının son haftası “çoluk çocuk” atışması ve laf sokuşturması ile geçti.

Recep Tayyip Erdoğan, Devlet Bahçeli’ye söylediği “Aile nedir, bilmez; çoluk çocuk nedir, bilmez” sözüne, ertesi gün Kütahya’daki mitinginde açıklık getirdi (23.02.2014):

“MHP’nin başındaki zat rahatsız olmuş; söyledim ya ‘çoluk çocuk nedir, bunun kadrini bilmez.’ Ondan son-

ra bana kalkıyor, Gazi Mustafa Kemal’i örnek veriyor. Gazi Mustafa

Kemal, çoluk (eş, aile topluluğu) sahibi olmuştu da çocuk sahibi olmamıştı...” (Hürriyet, 24.02.2014)

MHP Grup Başkanvekili Oktay Vural da, “Genel Başkanımıza, ‘Sen ailenin kıymetini bilemezsin... Anne, baba olmak ayrı bir şey. Ben dört çocuk babası olarak yavrularımın çektiği çileyi biliyorum...’ gibi söz-

Bazı gazete yazarları yanlış, yanlışla yorumlamışlar.

Kimine göre ‘çoluk’ hindi demekmiş...

ler sarf etti ” demiş. (Hürriyet, 25. 02. 2014)

Bazı gazete yazarları yanlış, yanlışla yorumlamışlar. Kimine göre ‘çoluk’ hindi demekmiş... Gazi’ye ‘çoluk sahibi oldu’ demek, “hindi sahibi olmuş ama ‘çocuk’ sahibi olamamış” anlamına gelirmiş... (!)

Derleme Sözlüğü’nde, Anadolu’nun değişik yörelerinde hindiye coluk, cucuk, culuk, culluk, çölük, çuluk vb. dendiği görülür. Hindiye ‘çoluk’ deyişi ise yaygın değildir.

İyi ki, bu arada bir de Kâşgarlı Mahmud (1008 -1105)’un 1072 yılında yazdığı Divanü Lûgat-it-Türk (DLT)’e bakmak, akıllarına gelmemiş.

“Divanü Lûgat-it-Türk Dizini”nde (TDK yay. s.32, Ankara 1972) “çocuk” sözcüğü “domuz yavrusu; her şeyin küçüğü” olarak tanımlanıyor da...

DLT’yi dikkate alırsak, “çoluk çocuk” ikilemesi bu kez de “hindi ve domuz yavrusu” anlamına mı gelecek?.. (!)

A y ı k l a y ı n p i r i n c i n
t a ş ı n ı !..

Bir zamanlar pek çok Batılı dilbilimciyi hayran bırakan güzel dilimizin dikkat çekici bir özelliğidir ikilemeler.

Geçmişte dilbilimcilerce ‘söz koşması’, ‘ikizleme’, ‘yineleme’ vb. ad-

larla anılan ikilemeler, ses benzerliği olan ya da ‘anlamları aynı veya karşıt’ sözcüklerin genelde ulaklı olarak, arka arkaya yinelenmesiyle oluşturulmuş kalıp sözcüklerdir ve çok kez, tek bir sözcük gibi özne görevi üstlenirler.

Prof. Dr. Vecihe Hatipoğlu, “Türk Dilinde İkilemeler” adlı yapıtında şöyle der:

“Genel olarak Türkçede, hemen hemen her tür sözcükle, belli bir kavram için, yan yana sıralanarak ikileme kurulabilir. İkilemeyi kur-
an sözcükler arasındaki kalıplaşma, kenetlenme o kadar kesindir ki, sözcüklerden biri ya da ikisi tek başına kullanılamaz, yazıyamaz... ‘Çoluk çocuk’ ikilemesinde ‘çoluk’ sözcüğü tek başına kullanılamaz. Bunlar arasında, görünmez bir bağ, bir zorunluk vardır.”

Şemseddin Sami (1850 -1904)’nin Kâmûs-ı Türkî’sinde (1900) ‘çoluk’ sözcüğünün, ‘çocuk’ sözcüğüyle birlikte ‘çoluk çocuk’ biçiminde ardı ardına söyleneceği, tek başına hiçbir anlamı olmadığı, vurgulanır.

Halk arasında ‘çocuk’ sözcüğünden harf/ses tekrarlı (aliterasyon) ve uyaklı (kafiyeli) olarak türetilen “çoluk” sözcüğü, ikinci sözcük ‘çocuk’tan anlam kazanır ve “çoluk çocuk” ikilemesi, ‘Bir evde, yetişkin erkeklerin dışında, kadınlar ve küçük çocuklardan oluşan AİLE’yi tanımlar.

“Çoluk” sözünün -tek başına- hiç bir anlamı yoktur!..

Bunu “konu komşu” ikilemesinde de görürüz: “Çoluk” sözcüğü gibi “konu”da tek başına kullanılmayıp yalnız bu ikilemede yer alır. Birlikte kullanılan “çoluk-çocuk” ikilemesinin bir başka kullanım alanı daha vardır:

“Çoluk çocuk elinde kalmak”, “Çoluk çocuğa-çoluğa çocuğa- oyuncağ olmak” vb.

Bu “çoluk çocuk” ikilemesiyle de genç, deneyimsiz, bilgisi az kim-seler belirtilmek istenir:

“Biz ayrılınca mesleğimiz, çoluk çocuk elinde kaldı” gibi...

Eme seme yaramaz:

Yukarıda değindiğim “çoluk çocuk” ikilemesinde ‘çocuk’ sözcüğünden anlam kazanan ‘çoluk’, birinci sırada yer alıyor. Bunun tersi türe-

tilmiş ikilemelerimiz de vardır.

Örneğin: “Eme seme yaramaz.” (Hiçbir derde deva olmaz, bir işe yaramaz)

Divanü Lûgat-it- Türk’ün çevirmeni Besim Atalay, Batı Anadolu’da bu sözün “O adam eme seme yaramaz” biçiminde bugün bile kullanıldığını belirtir.

“Em” sözcüğünün DLT’de belirtilen anlamı ‘ilaç’ ya da ‘merhem’ dir.

“Sem” ise “em” sözcüğüne anlam genişliği sağlayan uyaklı bir yineleme sözüdür; anlamsızdır, tek başına kullanılmaz. (DLT. Cilt III, s.157)

[‘Sem’in Arapçada ‘zehir ’anlamındaki ‘semm’ ile ilgisi yoktur. İkileme ‘öz Türkçe’ olduğundan burada ‘zehir’ anlamı düşünülemez.] •

orhanvelidedeoglu@butundunya.com.tr

İki şey ömür boyu boş kürek çekmemeni sağlar:

- 1- Baskın yeteneği bulmak
- 2- Sevdiğin işi yapmak

İki şey başarının sırrıdır:

- 1- Ustalardan ustalığı öğrenmek
- 2- Kendini güncellemek

İki şey başarıyı mutlulukla beraber yakalamanın sırrıdır:

- 1- Niyetin saf olması
- 2- Ruhsal farkındalık

İki şey milyonlarca insandan ayırır:

- 1- Sorunun değil, çözümün parçası

olmak

2- Hayata ve her şeye yeni (özgün, orijinal, farklı) bakış açısıyla yaklaşabilmek

İki şey gelişmeyi engeller:

- 1- Aşırılık (mubalağa, abartı, ifrat, tefrit)
- 2- Felakete odaklanmış olmak

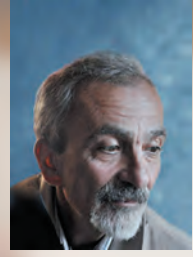
İki şey çözüm getirir:

- 1- Tebessüm
- 2- Sükût (susmak)

İki şeyin değeri kaybedilince anlaşılır:

- 1- Aile
- 2- Sağlık

Tarihten Damlalar
Mümtaz İdil

BİR TOKAT SAVAŞ BİLE ÇIKARIR

Bir yelpazeyle
atılan tokat savaşa
yol açmıştı

29 Nisan 1827 tarihinde Cezayir Dayısı Hüseyin Paşa (Hüseyin bin Hüseyin) Fransız Konsolosu Pierre Deval'in odasına hışımla girer.

Konsolosun sekreteri Hüseyin Paşa'yı durdurmaya çalışsa da muvaffak olamaz. Cezayir Dayısı Hüseyin Paşa (Osmanlı İmparatorluğu'nda Cezayir, Tunus ve Trablusgarp eyaletlerinin yöneticilerine "dayı" unvanı verilirdi), masasının başında şaşkınlıkla kendisine bakan Deval'in karşısında durur. Sıcak Cezayir havasında arada bir serinlemek için kullandığı yelpazesi sağ elindedir. Deval'in masasına birkaç

Cezayir Dayısı
Hüseyin Paşa

adım kala durur ve konsolosun ayağa kalkmasını bekler.

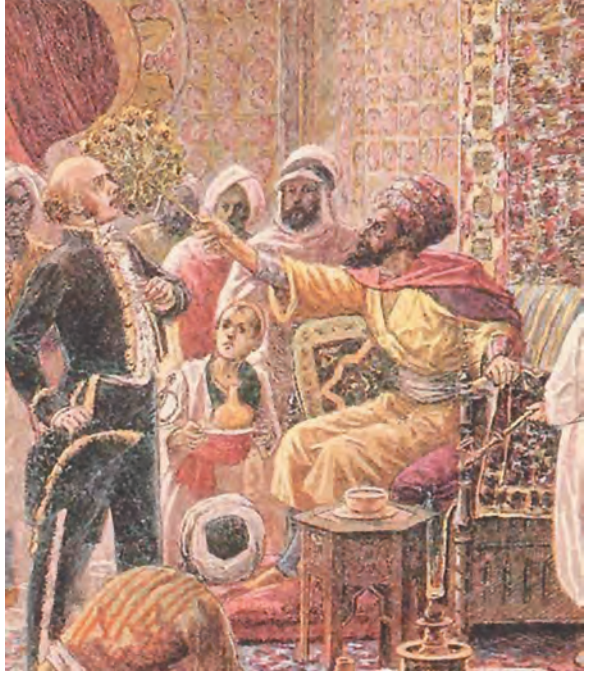
Deval hâlâ şaşkındır. Hüseyin Paşa'yı böyle aniden karşısında görmesi adeta şeytanı görmüş gibi şaşırtmıştır onu. Zira o sıralarda adet olduğu üzere Hüseyin Paşa'nın normal olarak Cezayir'in Fransa Konsolosu Pierre Deval'i bulunduğu yere çağırmasıdır. Bir sürelik şaşkınlığı geçtikten sonra Deval ayağa kalkar ve sakın bir sesle Hüseyin Paşa'nın ziyaretini neye borçlu olduğunu sorar.

“Para,” der Hüseyin Paşa. “Uzun süredir Fransız hükümetinin çiftçilere ödemediği para. Defalarca yazı gönderdim ama lütfedip bana dönmediniz. Şimdi parayı tahsil etmeye ben geldim. Umarım rahatsız etmemişimdir.”

“Paşam,” der Deval, “bu parayı Fransa ödemeyi düşünmüyor. Gönderdiğiniz hububat son derece kalitesiz çıktı.

Deval çenesini kaşır, yeniden yerine oturur ve Hüseyin Paşa'ya da masasının önündeki berjer koltuklardan birine oturmasını işaret eder. Hüseyin Paşa oralı olmaz. Ayakta durmaya devam eder:

“Bu paraları tam üç aydır

Cezayir Dayısı Hüseyin Paşa'nın Pierre Deval'e yelpazeyle attığı tokat Cezayir'in işgal edilmesine neden olmuştur

ödeyeceğinizi söyleyip ödemiyorsunuz. Fransız hükümetine yakışmayan bir davranıştır bu! Nisan ayına geldik. Yeni mahsul için tohum almak için paraya ihtiyacı var köylülerin. Ama anladığım kadarıyla Fransa bu parayı ödemeyi düşünmüyor.”

“Paşam,” der Deval, “bu parayı Fransa ödemeyi düşünmüyor. Gönderdiğiniz hububat son derece kalitesiz çıktı. Defalarca sordum, ama ödemeyeceklerini bildirdiler. Üzgünüm.”

Hüseyin Paşa müthiş sinirlenir ve masaya iyice yaklaşarak iki elinin üzerinde yaylanıp Deval'e iyice

yaklaşarak, “Bana bakın konsolos bozuntusu, bu paralar bu halkın alın terinin karşılığı. Eğer mahsulü beğenmediyseniz geri gönderirsiniz, mesele de biter. Hem alıp hem de parasını ödememek Büyük İhtilal’i gerçekleştirmiş olan ülkenize hiç ama hiç yakışmıyor.”

Bu kez sinirlenme sırası Deval’e gelmiştir: “Büyük Fransız devrimine laf atmanızı kınıyorum Paşa hazretleri. Size, gönderdiğiniz mahsulün kalitesiz olduğunu söyledim. Sanırım yeteri kadar anlaşılmadı.” Ayağa kalkar ve masanın sol ucundaki “güvenlik” zili butonuna basar. Amacı biraz da kaba

Hüseyin Paşa Cezayir'in işgali sonunda Fransızlara teslim olmuştur

bir hareketle Hüseyin Paşa’yı odadan çıkmaya zorlamaktır.

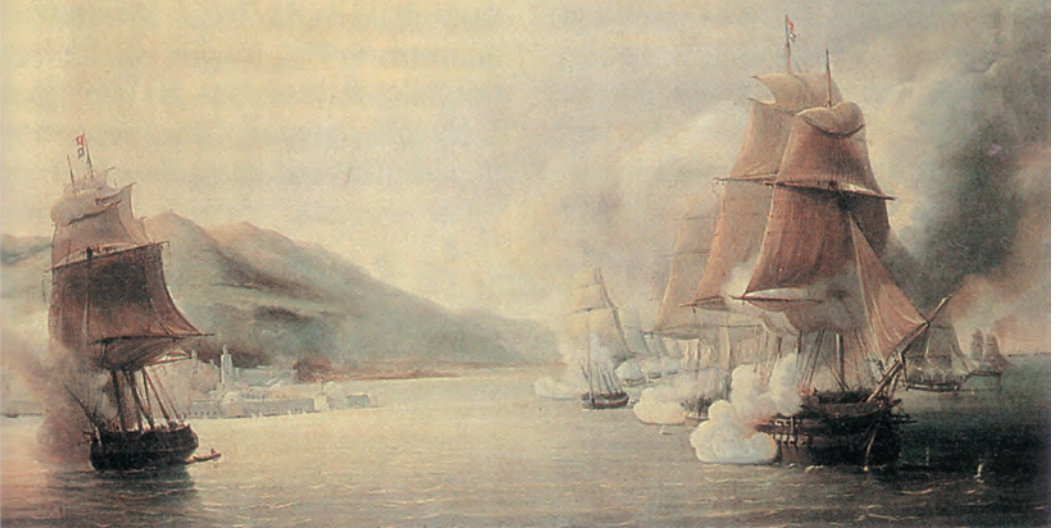
Hüseyin Paşa durumu kavrır ve hızla kapıya doğru giderek kilit mandalını aşağı indirir ve hışımla Deval’e döner: “Bu ikimiz arasında ekselansları,” der. “Bana küçük bir açıklama borçlusunuz. Neden bu güne kadar yazdığım yazılara tek bir cevap bile vermediniz? Durumu açıklayabilir ve benim buraya kadar gelmemi engelleyebilirdiniz.”

Konsolos Deval artık sinirlerine hakim olamayacak kadar sinirlidir. Kendi evinde, artık gücünü neredeyse tamamen yitirmiş bir Osmanlı Paşa’sı diklenmeye cüret etmektedir. Bu kabul edilemez bir durumdur. Koltuğundan ayrılır ve yaklaşık on santim daha kısa olduğu Hüseyin Paşa’nın karşısına dikilir:

“Burayı hemen terk etmenizi istiyorum. Kapıyı kitlemekle büyük bir kabalık yaptınız. Burası Fransız topraklarıdır, bunu sakın unutmayın. Şu anda Fransız yasalarına göre suç işliyorsunuz. Ayrıca bana konsolos bozuntusu demenizi size misliyle iade ediyorum. Fransızcanız da çok kötü, biliyor muydunuz?”

İşte ne olduysa o anda olur ve Hüseyin Paşa bir süredir sağ elinde sıkı sıkı tuttuğu yelpazeyi bütün kınıyla karşısındaki adamın önce sol, ardından sağ yanağına indirir. Konsolos ne olduğunu anlayamaz ve doğru kapıya koşar. Hüseyin Paşa

Deval’i ceketinin kolundan tutar ve geri çeker: “Zahmet etmeyin ekselansları, ben yolu bulurum,” der

1827 yılının haziran ayı başlarında Fransa, 37 bin kişilik bir orduyla Cezayir'i abluka altına alır.

ve çıkar gider. Arkasında ne yapacağını bilemez bir konsolos bırakarak...

Oysa bir anlık sinirin yarattığı “yelpaze” darbesinin sonuçları çok ağır olacaktır. Haber hemen Paris'e uçurulur. Yapılanın büyük bir hakaret olduğuna karar veren Fransa bunu bahane ederek Cezayir'i işgal hareketine girişir. 1827 yılının Haziran ayında başlarında Fransa, Amiral Baron Victor Duperre ve Mareşal Kont Louis de Ghaisnes de Bourmont komutasında 37 bin kişilik bir orduyla Cezayir'i abluka altına alır. Üç yıl süren görüşmeler bir netice vermedikçe, 5 Temmuz 1830 tarihinde Cezayir topraklarını işgale başlar.

Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın araya girmesine rağmen, Fransa Hüseyin Paşa'yı istenmeyen adam ilan eder. Sonuçta, işgal edilen

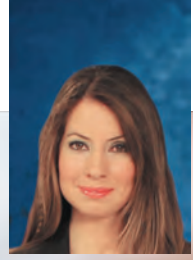
Cezayir'de fazla direnç gösteremeyen Hüseyin Paşa Fransızlara teslim olur. Napoli'ye, oradan da İskenderiye'ye sürülür.

Fransa Cezayir'i işgal için “suyumu bulandırdın” örneği bir bahane aramaktadır zaten. Hüseyin Paşa'nın bir anlık öfkesi, Fransa için bulunmaz bir fırsat yaratır ve zaten işgale karar vermiş olduğundan hareketini başlatır. Elbette Cezayirli köylüler de paralarını daha uzun süre alamazlar. Ta ki, Fransızlar tamamen Cezayir'i işgal edip de topraklara el koyuncaya kadar...

Bir “yelpaze” darbesi, Cezayir'in yüz yıldan fazla Fransız işgali altında kalmasına neden olmuştur.

Bağımsızlığını kazanması ise çok kanlı mücadeleler sonucunda gerçekleşir.

mumtazidil@butundunya.com.tr

Pakette Araba Teslimatı

İnternette satın alınan bir araba, dev bir paket içinde kargo ile alıcısına teslim edildi. Bir kamyonun arkasına yüklenen dev paket, müşterinin evinin önüne bırakıldı. Satış sitesi Amazon, bugüne kadarki en büyük paket teslimatını yaptığını belirtirken, teslimatı alan müşteri ise, bir garajı olmadığı için arabayı bir süre pakette saklamayı

düşündüğünü söyledi. ABD'de yasa gereği sadece yetkili bayilerden otomobil satışı yapılabilir; ancak firma aldığı özel izinle bu satış gerçekleşti.

2 Romantik Vikingler

Uzmanlar 11 ve 12'nci yüzyıllara ait olduğu düşünülen Viking oymaları üzerindeki incelemelerini tamamladı. 80 adet oyma üzerindeki uzun süren çalışmalar sonunda Vikinglerle ilgili bazı diyaloglara ulaşıldı. Şimdiye ka-

dar çözülebilenler arasında en ilginç mesaj; 900 yıllık oyma üzerinde eski Germen yazısıyla yazılmış "Beni öp" yazısı.

3 | Alerjiye Fıstık Önlemi

Bir annenin, hamilelik döneminde fıstık tüketmesi, çocuğunun fıstık alerjisine yakalanma olasılığını düşürüyor. JAMA Pediatrics tarafından yayımlanan çalışmada, 8 bin anne ve çocuğunun beslenme biçimleri incelendi. Araştırmacı Lindsay Frazier, fıstık yiyen annelerin çocuklarının, alerjik olma riskinin üçte bir oranında azaldığının tespit edildiğini söyledi. Çalışmaya göre; bazı besinlerle anne karnında tanışan insanlar, bu ürünlere daha dayanıklı yaşıyor.

4 | Belediye'nin Martı Savaşı

Martı besleyen kişilere 130 Euro para cezası verilecek. Hollanda'nın Haarlem belediyesi, martıların mücadde için yeni yöntemler arıyor. 150 bin nüfuslu şehrin halkı, martıların yarattı-

ğı gürültü ve çevre kirliliğinden şikâyet ediyordu. Geçen yıl belediye, martıların yumurtalarını çalarak üremelerinin önüne geçmeye çalışmıştı. Ancak martılar, ekiplerin ulaşamayacağı yerlere yumurtlayarak çoğalmayı sürdürmüştü.

5 | Mesajlaşırken Daha Dürüstüz

Yüzde 60'ımız telefonda mesajlaşırken ya da e-posta atarken nadiren yalan söylüyor. Nebraska Üniversitesi'nde yürütülen bir araştırmaya katılanlar, yüz yüze konuşurken değil, mesajlaşırken doğruyu söylemeyi tercih ettiğini belirtti. Araştırmayı yürüten Psikolog Scott Bae, bu sonucu, "Sizi yargılayan gözlerin karşısında doğruyu söylemekten, bunu mesajlaşırken yapmak daha kolay" şeklinde açıkladı.

6 Öğrencisi İçin Saçını Kazıttı

Bir ilkokul öğretmeni, hastalıktan dolayı saçları dökülen hasta öğrencisine moral vermek için saçlarını kazıttı. İran'ın Merivan şehrinde Ali Muhammediyan adlı öğretmen, sınıftaki diğer çocukların, öğrencisiyle alay ettiğini duydu. Sekiz yaşındaki Mahan Rahimi'ye destek olmak için saçlarını sıfıra vurduran öğretmeni gören 20 öğrenci de saçlarını kazıttı. 23 yıllık öğretmen Muhammediyan, İran basınında "kahraman" ilan edildi, devletten de öğrencisine tedavi için destek geldi.

7 Güneş Enerjili Hastane

Dünyanın en büyük güneş enerjili hastanesi, Haiti'de kapılarını açtı. 200 bin metrekare alana yayılmış 300 yataklı hastane, enerji ihtiyacını çatısının 1800 güneş paneliyle karşılıyor. Tüm hastanenin enerji ihtiyacını karşılayan sistem, hastanenin tükettiğinden daha fazla enerji üretebiliyor. Ayrıca, hastane mimarisi, elde edilen enerjinin depolanmasına da imkân sağlıyor. Depolanan fazla enerji ise Haiti Ulusal Elektrik Şirketine aktarılıyor.

8 Parmak İzi Yerine Koku

İnsanları tanımak ve ayırt etmek için kullanılan yöntemlere, koku tahlili de eklendi. Madrid Politeknik Üniversitesi, insanların kokusunu ayırt eden bir sistem geliştirdi. Sistemin bir parçası olan elektronik burun, kameralardan gizlenen kişileri hemen saptayabilecek. Hata oranını yüzde 10'un altına çektiklerini belirten yetkililer, bu teknolojinin gelecekte parmak izi tarama yerine geçebileceğini söyledi.

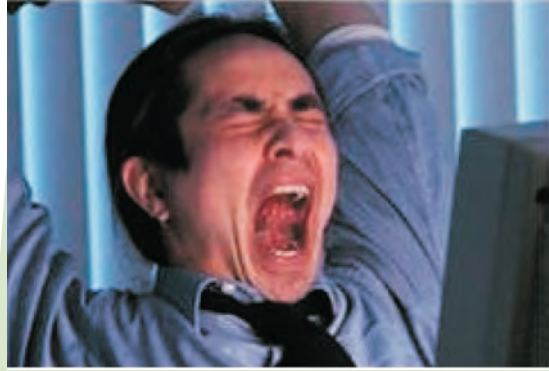
9 Kameralı Hap

Bağırsakların incelenmesi için kullanılan fiberoptik tüpün yerine kameralı hap kullanılacak. ABD Sağlık Bakanlığı, kolonoskopi yerine kullanılacak kameralı hapın üretimine onay verdi. PillCam isimli hap, sıradan ilaçlarda olduğu gibi ağızdan alınıyor. İçinde ufak bir kamera var ve vücutta seyahati boyunca gördüklerini kaydediyor. Vücuda zararı olmayan bu küçük hap, çekindiği için bağırsak muayenesi olmayan insanlar için önemli bir gelişme olarak görülüyor.

Bir matematikçi, bilimsel olarak 117 bin 147 kravat bağlama şeklinin mümkün olduğunu ortaya koydu. İsveç Kraliyet Teknik Üniversitesi'nden Mikael Vejdemo-Johansson, Matrix filmindeki kötü karakter Merovingian'ın sıra dışı kravat bağının, bu araştırma için kendisine ilham verdiğini söylüyor. İsveçli matematikçi, kravat bağlamanın matematiksel formülünü de oluşturmayı başarmış.

Esnerken Ölüyordu

10 Farklı Kravat Bağları

Çinli bir adam, çok şiddetli esnediği için akciğerini yırttı. 26 yaşındaki Bay Ou, uyanıp esnedikten sonra göğsünde bir acı hissettiğini; ancak o an bunu dikkate almadığını söyledi. Daha sonra nefes alamamaya başlayan talihsiz adam, hastaneye gitmek zorunda kaldı. Bay Ou'nun durumunun iyi olduğunu açıklayan doktoru, bu tip yaralanmaların uzun ve ince insanlarda görüldüğünü söyledi.

12 Radyasyona Karşı Lahana

Lahananın içinde bolca bulunan DIM maddesinin, insanları radyasyonun etkilerine karşı koruyabileceği tespit edildi. Lombardi Kanseri Merkezi'nden araştırmacılar, kanser önleyici etkisi olduğu bilinen DIM maddesinin, radyasyon sonrası oluşan sağlık sorunlarını engellediğini söyledi. Radyasyona maruz kaldıktan sonra, DIM enjekte edilen farelerin hayatta kalmayı başardığı belirtildi.

13 Siesta Tarih Olacak

İspanyol kültürünün bir parçası olan Siesta kalkıyor. İspanya'da 5 milyon kişinin işsiz kalmasına sebep olan ekonomik krizi çözmek için hükümet bu kültürden ödün verecek. "Verimliliği artırma hareketi" adı verilen yeni düzenlemeye göre, saatler süren öğle arasına kısıtlama getirilmesi gündemde. Öğle uykusu uyuyan ve geç saatte akşam yemeği yiyen İspanyollar, diğer Avrupa ülkelerindeki insanlar gibi 9-5 mesaisi yapacak.

Siesta: öğleden sonra uykusu

14 Aşırı Övgü Başarı Getirmiyor

Aşırı övgü çocuklar üzerinde strese yol açıyor. ABD, İngiltere ve Hollanda'yı kapsayan bir araştırma, özellikle çekingen çocukları aşırı övmenin onlar üzerinde baskı yarattığını, çocukların zorlandıkları konular yerine, daha kolay hedeflere yöneldiklerini ortaya koydu. 8-12 yaşlarındaki 240 çocuğun katıldığı bu araştırma sonunda, motive etme amaçlı aşırı övgünün, "hep iyi olmak" kaygısı yaratarak geri teptiği görüldü.

sezinsan@butundunya.com.tr

Dünya Döndükçe
Sabriye Aşır

İkiz Kuleler arasında yürüyen adam: Philippe Petit

7 Ağustos 1974 günü, dünyanın en yüksek binaları olan İkiz Kuleler'in, beklenmedik bir konuğu vardı. New Yorkluların en taze gururu olan İkiz Kuleler arasında, tüyler ürpertici bir boşlukta ilerleyen bir konuk...

Sabah saatlerinde Dünya Ticaret Merkezi'nin yakınından geçenler, iki kule arasına gerilmiş bir ip üzerinde, insana benzeyen hareket halindeki 'bir şey'i telaşla birbirlerine gösteriyorlardı.

Gökdelenlerin tepesi, güçlkle seçilebiliyordu. 25 yaşındaki Fransız genç Philippe Petit, iki gökdelenin arasına gerilen halatın üzerinde, simsiyah giysileriyle tıpkı bir gölge gibiydi. Onu hayretler içinde aşağıdan izleyenlerse, tarihi bir ana tanıklık ediyorlardı...

DIŞÇI'DE YAŞAMINI DEĞİŞTİREN HABERİ OKUDU

Aslında, kulelerin yerle bir edilmelelerinden önce maruz kaldıkları bu ilk hava eylemi, örgütlü bir çalışmanın sonucuydu. Asiliği yüzünden okulda pek dikiş tutturamamış ve 15 yaşında evden kaçıp ip cambazlığına başlamış

genç bir delikanlı olan Philippe Petit, 19 yaşından itibaren Paris sokaklarında pandomim, jonglörlük, sihirbazlık ve ip cambazlığı yapmaya başlamıştı. 1968 yılında rutin diş kontrolü için diş hekiminin ofisine girdiğinde yaşamının sonsuza dek değişmek üzere olduğunun farkında değildi. Bekleme odasında sıkılıp masanın üzerindeki dergilerden birini aldı ve yapımı henüz tamamlanmamış yüksek binalar hakkındaki bir yazıya gözü takıldı.

Makalede New York'ta yapımı devam eden ve bittiğinde dünyanın en yüksek kulelerinden ikisini oluşturacak ikiz kulelerden bahsediliyordu. Petit, dergiyi kaptığı gibi odadan fırladı ve onu altı yıllık serüveni boyunca yalnız bırakmayacak arkadaşı Jean Louisse ve kız arkadaşı Annie'nin yanına koştu. Jean Louisse ve Annie, onun ikiz kuleler arasında ipte yürüme planını ilk duyduklarında, bunun delilik olduğuna karar verdiler ancak onlar da Petit gibi tutku doluydular.

İkiz Kuleler-
New York

takan polis memurunun saatini yürüttü. Onun için her şey oynanması gereken bir oyundan sahnelerdi.

ADIM ADIM HAZIRLIK

Bu dönemde Petit önce Paris'te Notre Dame Katedrali'nde bir gösteri yaptı. Katedralin kuleleri arasına girdiği çelik ipin üzerinde yaptığı gösteri, içerde ayın yapmakta olan rahipleri bile dışarıya çıkardı. Petit bununla yetinmeyip Avustralya'da Sidney Liman Köprüsü'nde de bir gösteri yaptı. Hatta gösteri sonrası tipik tutuklanma hallerinden birini yaşarken kelepçeyi

İkiz kulelerin inşaatı tamamlanmadan, Petit yapıyı incelemek için birkaç defa Amerika'ya gitti. Gezilerinin çoğunda gizli bir şekilde kulenin tamamlanmamış ve yapımı devam etmekte olan katlarına çıkarak resimler çekiyordu.

Eve döndüğünde kendi küçük ikiz kulelerini inşa etti ve bu maket üzerinde tüm hesaplamalarını yaptı. Petit hiçbir zaman yalnız değildi ve şüphesiz bu işi tek başına yapamazdı. O ve dostları Fransa'da muhteşem bir soyguna hazırlanır gibi kamp kurdular. Burada ağaçların arasına ipler geriyor ve testler yapıyorlardı. İp üzerinde yürürken kulelerin yüksekliği hesaba katıldığında oluşabilecek korkunç rüzgara karşı hazırlıklı olmak için ekip sürekli ipi sallıyor, kasıtlı olarak Petit'yi düşürmeye çalışıyordu. Zaman yaklaştıkça sorunların halledilmesi için hesaplar yapıldı.

Bana göre, hayatı uçlarda yaşamak için yapılması gereken şey son derece basitti. Kurallara göre yaşamayı reddetmek. Kendi başarınızı reddetmek, kendinizi tekrar etmeyi reddetmek... Her gün, her yıl, her fikir gerçek bir mücadeledir. Ondan sonra hayatınızı gergin bir ipin üzerinde yaşarsınız. Beden, iple, bir kaya gibi bütün olacaktır bir şekilde. Denge objesini hissedeceksiniz. İp siz olacaksınız. 9

En önemli problem bir kuleden diğerine telin nasıl ulaştırılacağıydı. Zira iki kule arasında 43 metrelik bir mesafe vardı. Teli aşağı sallandırmak ilk akla gelen fikirdi ama kulenin yerden yüksekliğinin 417 metre olduğu hesaba katıldığında neredeyse imkansızdı. Bunun için akla gelen her şey denendikten sonra bir gün Jean Louisse'in aklına gelen, "Neden ok atımı-

yoruz?” sorusu, en temel problemi çözmüş oldu. Ekip defalarca bazen gizli, bazen işçi kıyafetiyle, bazen gazeteci kılığında kule inşaatına girdi. Ölçümler ve hesaplar yapıldı. Bazen bulundukları kata gelen işçiler yüzünden brandaların altında, dondurucu soğukta saatlerce beklemek zorunda kaldılar.

GÖSTERİ BAŞLIYOR

6 Ağustos akşamı ekip asansöre bindi. İnşaat işçisi gibi giyinmişlerdi ve ekipmanı yukarı çıkarmaya çalışıyorlardı. Asansörün seksenli katlarda durması bekleniyordu ve kalan katlar yürüyerek çıkılacaktı. Bina 110 katlı idi. Asansör görevlisi “Kaçınıcı kata?” diye sorunca Petit inanılmaz bir risk alıp asansörün çıktığı son kat olan 104’ü söyledi. Görevli sorgulamadan kabul etti. Petit ve arkadaşları önce çelik ipi ok ve yay yardımı ile iki kule arasına gerdi.

... İpin üzerinde hopluyordu. Yani gerçekten ayaklarının iple teması kesiliyor ve sonra tekrar ipe değişiyordu. Gerçekten inanılmazdı...

ederken gördüğümüzde -çünkü yaptığı şey telde yürümek değil dans etmekte- iki kulenin hemen ortasındaydı. Bizi görünce gülümsemeye, kahkaha atmaya ve tel üzerinde dans etmeye başladı. Bir ara kuleye doğru geldiğinde telden inmesini söylediğimizde tekrar kulelerin ortasına gitti. İpin üzerinde hopluyordu. Yani gerçekten ayaklarının iple teması kesiliyor ve sonra tekrar ipe değişiyordu. Gerçekten inanılmazdı...”

7 Ağustos sabahı saat 7.15’te Petit çelik ipler üzerinde 45 dakika sürecek dansına başlamıştı. İpte yürüdü, akrobasi hareketleri yaptı hatta yorulduğu bir ara çelik halatın üzerine uzandı. Sonunda polis ellerine kelepçeyi taktığında Petit artık inanılmazı başarmış bir adamdı. Polis, onu tutuklamak için yanına gittikleri anı şu sözleriyle anlatıyordu:

“İp cambazını ipin üzerinde dans

Sonraları ‘Yüzyılın sanatsal suçu’ olarak isimlendirilen gösteriye imza atan Petit, psikolojik değerlendirilmeden geçirildikten sonra hapse atıldı. Kısa süre sonra da salıverildi...

Serbest kaldığında alkışlarla karşılandı. Başta gösteriye anlam veremeyenler, hayalini gerçekleştirebilmek uğruna ölüme meydan okuyan Petit’yi, ‘İkiz Kuleler’ de yürüyen

Bir saat boyunca çelik halatın üzerinde dans ederek son birkaç yıldır hayalini kurduğu gösteriyi gerçeğe dönüştüren Petit, polis tarafından tutuklandı. Ellerine kelepçe takıldığında, yüzünde huzurlu ve muzip bir gülümseme vardı. Aşağıda da onu, “Neden?” sorularıyla çevrelemeyi bekleyen bir gazeteci ordusu...

adam” diye çağırıyorlardı. Philippe Petit’in öyküsü, 35 yıl sonra, 2008’de de yönetmen James March tarafından *Man on wire/ Teldeki adam* ismiyle sinema filmine dönüştürüldü. Petit’in ‘hayalini gerçek kılma öyküsü’ bu kez filmiyle ödüle koştu: 2008’de belgesel film dalında Oscar’a uzandı... •

sabriyeasir@butundunya.com.tr

10 Dolar

Yaşlı çift her yıl düzenlenen festivale gider, yaşlı adam festivalde düzenlenen 10 dolara uçak gezintisine katılmak ister, her yıl da karısı itiraz ederdi:

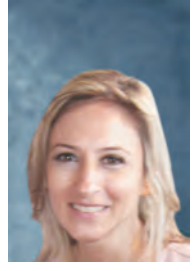
“10 dolar 10 dolardır.” Yıllar sonra yaşlı adam eşine “Canım, bak artık çok yaşlandım, bu uçağa bu sene binmezsem bir daha hiç şansım olmayabilir.” dedi. Ancak yaşlı karısı yine “10 dolar 10 dolardır” dedi.

Uçağın pilotu bu konuşmayı duydu ve yaşlı çiftte bir öneride bulundu;

“İkiniz de uçağa binip sonuna ses çıkarmadan durursanız ücret almayacağım. Ama çıt çıkarırsanız, 10 doları alırım.” dedi. Yaşlı çift öneriyi kabul edip uçağa bindi. Pilot türlü manevralarla uçağa takla attırıp, seri dönüşler, dalışlar yaptı. Ama arkadan ses yoktu! Sonunda uçağı yere indirdi. Anlamalı bir şekilde yaşlı adama döndü;

“Bildğim her numarayı denedim. İyi dayandınız. İkiniz de çıt çıkarmadınız...” dedi. Yaşlı adam cevap verdi:

“Karım uçaktan düşünce söyleyecektim ama, 10 dolar 10 dolardır...”

Bilgenin Aklı

Büyük kasabanın
varlıklı tüccarının
evine giren hırsız,
evde değerli ne
varsa alıp
götürmüştü...

Varlıklı tüccar, sabah olup evinin durumunu görünce çok sinirlenmiş ve evinde ne var ne yoksa alıp götüren bu hırsız bulmaya karar vermişti. Evin her yerini adım adım dolaştı. Fakat bir tuhafılık vardı. Hırsızın, her nasıl oluyorsa, nerede ne olduğunu bilircesine, eliyle koymuş gibi tüm değerli eşyaları bulması dikkatini çekti. Tüccar, evini soyup soğana çevirenin, yanında çalışan hizmetkârlardan birisi olduğundan şüphelenmeye başladı. Ama bu şüphe bir yandan da onu çok rahatsız etti. Çünkü evinde çalışacak kişileri, ince eler sık dokur, son derece titizlikle seçerdi. Öyleyse hırsızlık nasıl yapılmıştı?

Kafası karmakarışık olan tüccar, önce hizmetkârlarını tek tek sorguya çekmeyi düşündü. Sonra da, bundan

bir sonuç alamayacağını tahmin ederek vazgeçti. Birisi çıkıp da, “Evinizi ben soydum” diyecek değildi ya!

Peki ne yapacaktı? Nasıl bir yol izleyecekti de, evini soyan hırsız bulacaktı?

Sorularına yanıt bulamıyordu. Evden ayrılıp kasabada dolaşmaya başladı. Akrabalarına, arkadaşlarına, tanıdıklarına tek tek başından geçenleri anlattı, onlardan akıl istedi. Herkes yardım etmek istedi. Ancak hiç

Sakallarını ovuşturarak onu dikkatle dinleyen yaşlı bilge, bir süre düşündükten sonra tüccara dönüp, “Kalk hadi” dedi, “Senin evine gidiyoruz. Merak etme, yarın hırsızın kim olduğunu öğreneceksin. Hem de kendisi bunu itiraf edecek. Sen yalnızca sabırla bekle, başka hiçbir şey yapma.”

Bilgenin söylediklerine anlam veremese de, yapacak başka bir şeyi olmayan tüccar, bu teklifi kabul etti. Tüccarın, bir gece önce soyulan evine

gittiklerinde, önce çalışan tüm hizmetkârları evin avlusuna çağırdılar. Daha sonra da yaşlı bilge, hepsine tek tek evi kimin soyduğunu bilip bilmediklerini sordu. Hizmetkârların her biri, “Görmedik, bilmiyoruz” dediler.

Yanıtlar bilgeyi şaşırtmamıştı. Planının ikinci

Peki ne yapacaktı?
Nasıl bir yol izleyecekti de,
evini soyan hırsız bulacaktı?

kimseden, olayı nasıl çözebileceğine dair bir fikir çıkmadı.

Tam umutsuzca evine dönecekti ki, aklına kasabanın yaşlı bir sakini geldi. Bu adam, görmüş geçirmiş, kasabada yaşayanların bir bilge olarak gördükleri ve saygı duydukları biriydi. Belki de kendisine yardım edebilirdi...

Tüccar hemen yola koyuldu ve yaşlı bilgenin kapısını çaldı. Önce başından geçenleri anlattı tüccar, sonra da hizmetkârlarından şüphelenmesinin nedenlerini...

aşamasına geçti.

Hizmetkârların her birinin ellerine, eşit uzunlukta birer kibrit çöpü verdi. Daha sonra, kendisini şaşkın gözlerle izleyen hizmetkârlara dönerek, “Yarın hepiniz aynı saatte burada olun, sakın gecikmeyin” dedi yaşlı bilge ve devam etti:

“Ola ki bu hırsızlığı sizin aranızdan birisi yaptıysa, onun elindeki çöp yarın buraya geldiğinizde diğerlerininkinden iki santimetre daha uzun olacak.”

Hizmetkârlar toplandıkları

avludan ayrılarak evlerine dönerlerken, o geceyi de bir hayli endişeli geçirdiler. Ertesi gün de, yaşlı bilgenin kendilerine söylediği saatte yeniden avluda sıralandılar. Bilge, hepsinden ellerindeki kibrit çöplerini uzatmalarını istedi. Sonra da tek tek kontrol etmeye başladı. Ve birisinin önünde durdu. Bu hizmetkârın elindeki çöp, diğerlerininkinden iki santimetre daha kısaydı.

“Bunu nasıl yaptın? Nasıl buldun hırsızı?”

Bilge, hemen ev sahibi tüccare dönerek, “İşte” dedi, “Aradığın hırsız bu.” Tüccar, öylesine şaşkıncı ki, ne diyeceğini bilemiyordu. Hırsız işten kovdu. Ardından da, avluyu terk etmek üzere olan yaşlı bilgenin arkasından koşarak sordu:

Bilge şaşkın gözlerle kendisine bakan tüccarı yanıtladı: “Çok basit. Hırsızlığı yapan suçunu bildiği için gece, ona verdiğim çöpü ertesi gün yakalanacağını düşünerek iki santimetre kesmiş!” •

nergisozturk@butundunya.com.tr

Materyalist Avukat

Çok havalı ve zengin bir avukat, yeni aldığı spor arabasını ofisinin önüne park etti. Ofisteki arkadaşlarına nasıl gösteriş yapacağını düşünerek arabasından inerken, yoldan hızla gecen bir kamyon sol tarafındaki kapıyı kopartıp attı. Avukat derhal cep telefonunu kaptı ve polisi aradı. Kısa sürede polis olay yerine geldi. Fakat avukat polisin tek bir soru sormasına fırsat bırakmadan avukat yüksek sesle haykırmaya başladı...

Daha geçen gün aldığı arabası mahvolmuştu ve kaportacı ne kadar ince işçilik gösterse de gene de eskisi gibi olmayacaktı. O kamyonun sürücüsü derhal bulunmalı ve yaptığı hasar ona mutlaka ödetirilmeliydi. Avukat, kızgın ve öfkeli şikayetini nihayet bitirdiğinde, polis bıkkın ve inanamaz bir şekilde başını salladı:

“Bu kadar materyalist olmanızı anlayamıyorum. Sahip olduğunuz şeye öyle bağlanmışsınız ki, başka bir şeyi gözünüz görmüyor.”

“Nasil söylersin böyle bir şeyi?” diye hayretle sordu avukat.

Polis adama acıyarak ve küçümseyerek baktı; “Sol kolunuz dirseğinin altından kopmuş görmüyor musunuz? Siz bana kaportacıdan bahsediyorsunuz...”

“Aman Tanrım!” diye bağırды avukat: “Rolex'im de gitmiş!”

Gönderi: SABAHAT ÖNEN

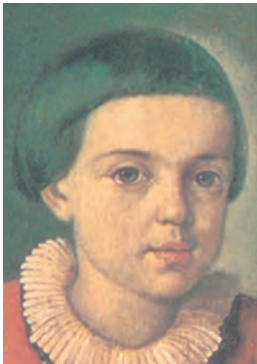
Kim Kimdi?

Dünyamızda
iz bırakmış ünlüler
ve kısa yaşam
öyküleri...

Yazan: SABRİYE AŞIR

Emekli bir subayın oğluydu. Üniversiteden ayrılıp babasının yolundan giderek, bir

asker olmayı seçti. Önceleri çok ilgisini çeken sosyete yaşamı, maskeli balolar, tiyatro bir süre sonra ona çok sıkıcı gelmeye başladı. Hayatta hiçbir amacı olmayan insanların arasında kendisini yalnız hissetti. 1835'te 19. yüzyıl başlarındaki başkent asilzadelerinin yaşamlarını konu alan Maskeli Balo adlı eserini yazdı. 1837'de Puşkin'in bir düelloda öldürülmesi üzerine derinden etkilenerek yazdığı 'Şairin Ölümü' isimli

şii, ülkede dilden dile dolaştı. İlerici ve özgürlükçü düşüncelerin, monarşinin baskısı altında ezildiği yaşadığı dönemde, bu ölümü bir cinayet olarak tanımladı ve Çarlık yönetimini suçladığı için tutuklandı, iki kez sürgün edildi. Bir düelloda son bulan 27 yıllık kısa ömrüne karşın, şiirleri, tiyatro oyunları ve romanıyla Rus edebiyatında derin izler bıraktı ve 'Çağımızın Bir Kahramanı' başyapıtını dünya edebiyatına kazandı. Toplumsal sorunlara duyarlı, bu özgürlük yanlısı genç şair **Mihail Yuryeviç Lermontov idi...**

Fotoğraftaki genç adam, Polonya'da, tüberküloz hastası bir babanın oğlu olarak doğdu. 16 yaşındayken, bir itfaiyecilik okuluna kaydoldu ancak bu macerası üç ay sürebildi. Sonra bir tiyatro kolejine başladı ve bir tiyatrodaki, tiyatro terzisi olarak çalıştı. Bir film okuluna başvuran ve kabul edilen genç Polonyalı, artık yaşamıyla ilgili kararını vermişti. Tiyat-

belgesel filmler yapacaktı. Açık bir biçimde politik bir yönetmen olmasa da, çektiği belgesellerde işçi ve askerlerin günlük yaşamlarını izleyicilere aktarması, ister istemez yönetim makamlarıyla çatışmasına neden oldu. Hatta işçi grevlerini anlattığı belgeseli sansürlendi. Sanatsal özgürlüğün, artık kurguyla değil, günlük yaşamı olanca dürüstlüğüyle anlatmak anlamına geldiğini anlamıştı. Pek çok uluslararası ödül de aldı, senaryolar yazdı. Uzun metraj filmleri, Üç Renk, Dekalog ve Veronika'nın Çifte Hayatı sinema tarihinde başyapıtların arasına girdi.

'Sinemanın şairi' olarak anılan, dünya sinemasına çok önemli başyapıtlar kazandırmış Polonyalı yönetmen **Krzysztof Kieslowski...**

Genç kız, dokuma duvar halısı onarımcısı bir babanın kızı olarak Paris'te doğdu. 12 yaşındayken duvar halıları için çizim yapmaya başladı. 15 yaşına geldiğinde Sorbonne'da matematik okudu. Sonra da sanat eği-

timine yöneldi. Bir Amerikalıyla yaşamını birleştirdikten sonra da, öğrenimine Amerika'da devam etti. Yaşamını adadığı heykel sanatında verdiği eserlerde, özellikle çocukluğundan ilham aldı. Parçalanmış aile yapısını, annesini aldatan ve kendisini aşağılayan babasına olan kızgınlığını, eserlerine yansıttı. Yetmiş yılı aşkın sanat hayatı boyunca, kendi korkularıyla da kavga etti eserleriyle... Sanat çevrelerinin kendisi için 'gecikmiş' olarak değerlendirdikleri asıl üne kavuştuğunda 71 yaşındaydı. Ancak onun için bu çok önemli değildi. Yaşamını anlamlı kıldığına inandığı, sanatını sürdürmek ve eserler vermektir. Onlarca ödül aldı. Eleştirmenlerin, 'diğer sanatçılarla karşılaştırılamayacak denli başarılı ve özgün' buldukları kadın heykeltıraş, eserlerinde kadının toplum içindeki rolünü de sorguladı. 21. yüzyıl Amerikan heykel sanatının öncülerinden olan bu isim, **Louise Bourgeois'ti...**

Norveç göçmeni bir ailenin dört çocuğundan biriydi. Ziraat fakültesinde ormancılık eğitimi aldı, bitki patolojisi alanında yükseköğrenime devam etti. Bu eğitim ona, bitki patolojisi ve genetik dalında doktora derecesi getirdi. 2. Dünya Savaşı çıktığında, çalıştığı laboratuvar orduya tahsis edilince, askerlerin gıdalarını bozulmadan saklayabilmeleri için verilen görevleri yerine getirdi. Meksika'nın tarımsal kalkın-

Pakistan ve Hindistan'da da buğday üretimini kısa sürede ikiye katlayarak açlıktan ölen milyonlarca insanın hayatını kurtardı.

masına yardımcı olmak için, kızı ve hamile eşini bırakarak araştırma görevine çıktı. Toprak, buğday, mısır ve patates ıslahı ile bitki hastalıkları üzerinde çalıştı. 10 yıl boyunca, çok zor koşullarda, hastalıklara dayanıklı buğday melezlemeye çaba gösterdi. Yirmi yılda, Meksika'nın buğday veriminin 6 kat artmasını, ülkenin ithalatçı konumdan ihracatçı konuma geçmesini sağladı. Geliştirdiği buğday çeşitleri kıtlıktan muzdarip Pakistan ve Hindistan'da da buğday üretimini kısa

sürede ikiye katlayarak açlıktan ölen milyonlarca insanın hayatını kurtardı. Türkiye'de de kullanılan hastalıklara dayanıklı ve yüksek verimli buğday

çeşitleri, ülkemizin buğday üretimini iki katına çıkardı. Yeşil Devrim'in babası kabul edildi, Nobel ödüllü ilk ve tek ziraatçı oldu. Yaşamının son anına kadar, dünyadaki tarımsal üretimi artırma çabalarına devam etti. Tarımsal araştırmadaki başarıları ve geliştirmiş olduğu çeşitlerle bugün milyarlarca kişinin yatağa tok girmesine olanak sağlayan tarımbilimci, **Norman Ernest Borlaug...**

Henüz üç yaşındayken geçirdiği difteri nedeniyle görme yetisini kaybetti. Küçük yaşlarında, piyano ve keman çalmayı öğrendi. 16'sında, konservatuarda armoni ve kompozisyon eğitimi aldı. İlk bestesini tamam-

ladığında, 22 yaşındaydı. Ertesi yıl da, bir orkestra bestesine imza attı. Bu yapıtıyla dikkat çekmeye başlayan genç bestecinin eseri, büyük müzik

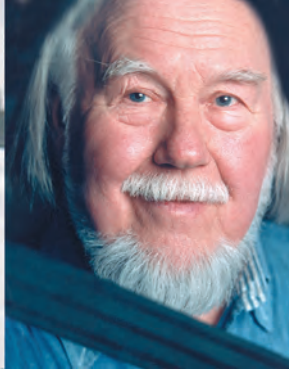
Ülkesinde yaşanan iç savaş sırasında olumsuzlukları da müziğinin diliyle anlatan sanatçı, erken bir yaşta kör olmasına rağmen, büyük başarılar kazandı.

salonlarında icra edilmeye başlandı. Bestelerini Braille yazısıyla yapıyor, daha sonra da bir yardımcısıyla, bunu müzik diline döküyordu. Eşi İstanbul doğumlu Victoria Kamhi ile İspanya İç Savaşı'nın gölgesinde zor günler geçirdi. Bir süre Fransa ve Almanya'da yaşamak zorunda kaldılar. Ülkesinde yaşanan iç savaş sırasındaki olumsuzlukları da müziğinin diliyle anlatan sanatçı, erken bir yaşta kör olmasına rağmen, büyük başarılar

kazandı. İspanyol müziği ve gitar konçertoları arasında çok önemli bir yer edinen Rodrigo'nun Gitar Konçertosu'yla, isyanın, 'içinde kopan fırtınaları dışarıya yansıtamayan insan'ın duygularını tasvir etti, üzü ve besteleri ülkesinin sınırlarını aştı. Yirminci yüzyılın en önemli bestecilerinden olan İspanyol besteci ve virtüöz, **Joaquín Rodrigo Vidre'ydi...**

Fotoğraftaki genç İsveçli, makina mühendisliği eğitimi aldı. Mezun olduktan sonra İsveç havacılık endüstrisi için, fırlatma koltukları geliştirmek üzere çalışmaya başladı. Daha sonra da bir

açıklanan bir raporla, İsveç'te yalnızca bir yıl boyunca, bu emniyet kemeri'nin 28 bin insanın trafik kazaları sonucu yaşamını yitirmesini engellediğinin açıklanması, tüm dünyanın da ilgisini çekti. İsveçli mühendisin üç noktalı modern güvenlik kemeri, giderek yaygınlaştı ve dünya genelinde

otomobil firmasında görev aldı. Araç güvenliği üzerinde yoğunlaştı. Çalıştığı zor koşullarda, kaza anında araç koltuğundaki insanı en iyi biçimde sabit tutabilecek bir kemeri, fırlatma koltukları alanında edindiği bilgi ve tecrübelerle geliştirmeye çalıştı. Bir yıl boyunca çalışarak, modern 3 noktalı emniyet kemeri icat etti. 1967'de

milyonlarca insanın yaşamını kurtardı, yaralanmaların düzeyini azalttı. Kemer, uçaklarda ve ağır spor müsabakalarında da insanların güvenliği için kullanıldı. Araçların güvenlik donanımlarının temel öğelerinden birisini insanlığa armağan eden İsveçli mühendis, mucit **Nils Ivar Bohlin**'di...•

Bilet Hilesi

Üç bayan ve üç erkeğin iş icabı trenle bir seyahate çıkmaları gerekti. Tren garına gittiler. Üç bayan 3 bilet aldığı halde erkekler tek bilet aldılar. Bayanlar bunun sebebini sorduklarında ise: "Bekleyin ve görün" dediler.

Trene bindiler ve tren hareket ettikten bir süre sonra üç erkek kalkıp hep beraber trenin tuvaletine girdiler. Biraz sonra kondüktör geldi ve üç bayandan üç bileti aldı.

Tuvaletin önünden geçerken kapıyı tıklatıp: "Bilet lütfen" dedi.

Kapı açıldı ve bir el bileti uzattı. Bayanlar bunu gördüler. Taktiği kapmışlardı.

için yine gara gittiler. Bayanlar bu kez tek bilet almışlardı. Erkekler ise hiç bilet almadılar. Bayanlar yine şaşırıp sebebini sorduklarında ise erkekler yine bekleyip görmelerini söylediler. Yolculuk başlayınca.

Önce bayanlar kalkıp tuvalete girdiler. Ardından da erkekler karşıdaki tuvalete. Kondüktörün gelmesine yakın bir erkek çıkıp karşı kapıyı tıkladı ve: "Bilet lütfen" dedi.

Açılan kapıdan bir el bileti uzattı. Bileti alan erkek diğer tuvalete geri girdi...

Gönderi: SABAHAT ÖNEN

Yazar Dede ve Torunları Muzaffer İzgü

KÜTÜPHANECİ

Ben kitap okumayı çok seviyorum... Hayır hayır, televizyon da izliyorum. Ama benim izlediklerim belgesel...

Sanki belgeseli hazırlayanlarla birlikte dolaşıyorum. Bir nehir anlatıyorlar ama ne güzel anladım. Nehrin çıktığı yerden döküldüğü yere dek sanki ben o nehrin içinde bir yaprağım, bir dal parçasıyım.

Uf uf, ne köprüler geçiyoruz, ne kentler geçiyoruz. Bir kentin kıyısın-

dan, bir kentin tam ortasından geçiyoruz. Şu taşköprünün güzelliği... Kaç yıl önce yapılmış, o kemerler, kemerlere çarpan suyun çağlayışı...

Belgesel bitip de yatağıma yatınca artık düşlerimde bu nehir... Sanki küçücük bir kayığın içindeyim, yalpalana yalpalana o kemerlerin

altından geçiyorum, kıyıdaki insanlara el sallıyorum.

Bazen de yarışmaları izliyorum. Bildiğim sorulara bağırarak yanıt veriyorum.

“Kediiiiiii...”

Annem heyecan içinde kapıdan dikiliyor,

“Hani kızım, nerede kedi?” diye soruyor.

O zaman kahkahayı basıyorum. Futbolla babamın da annemin de benim de ilgilimiz yok. Bazen de bilgisayarımı açıyorum. Eh, ödevlerimi yaptım bitirdim. Yarınki derslerimi gözden geçirdim. Televizyonda belgesel yok. Şimdi ben ne yapacağım? Hıh, kitaplarım var ya.

ğretmenim diyor ki, “Kitap okuyan çocuklar düşünürler, düşünmek demek beynin çalışması demektir. Beyin çalışınca düşünür. Ve düşünen beyin soru sorar. Neyi mi sorar? Bu niye böyle, şu neden öyle? İşte bu soruları

sormaya başlayan çocuk her şeyi başarır.”

Öyle ya, benim hem matematik derslerim çok iyi, hem de öteki derslerim. Sınıfta da en güzel kompozisyon yazan benim. Öğretmenim sınıfta yazdırdığı kompozisyonları toplar evine götürür, bir gün sonra geri getirir. Çoğu zaman bana, “Kalk bakalım Aşkın kompozisyonunu arkadaşlarına

oku!” der. Okurum, alkışı da alırım. Öğretmenim bazen benim yazdıklarımı sınıf gazetesine koyar, bazen de okulun duvar gazetesine.

Öğretmenim sık sık da şunu söyler, “Çocuklar harçlıklarınızla kitap

Öğretmenim diyor ki, “Kitap okuyan çocuklar düşünürler, düşünmek demek beynin çalışması demektir. Ve düşünen beyin soru sorar.”

alın!...”

Ben bütün kitaplarımı harçlıklarımı biriktirerek edindim. Sınıfımızda yalnız benim kitaplığım var, bir de Güniz’in... Kitaplığım kendi odamda. Annem bana yaş günü hediyesi olarak bir kitaplık aldı. Böyle raf raf... Tastamam beş rafı var. Önceleri kitaplığımın ancak iki rafını doldurabilmişim, şimdi beş rafını da doldurdum. Hatta öyle ki, bazı kitaplarımı raftaki kitaplarımın üzerine koymaya başladım. Gülerek kitaplarımla şakalaştım da...

“Haydi bakalım, sen alttasın, ben üstte diye kavgaya etmeyin, hepiniz kitapsınız, kardeş kardeş geçinin” dedim.

Çok arkadaşım yeni aldığı kitabı bana gösteriyordu.

“Bak Aşkın yeni aldım...”

“Bende var, daha önce okudum” diyordum. Adımı da koyuvermişlerdi: “Kitapçı”

“Kitapçı, bak bakalım, bu kitabı

gördün mü hiç?”

“Elbette, hem de iki kez okudum...”

Şimdi adım değişti. Neden mi? Onu anlatacağım. Bir gece kitaplarıma bakarken birden aklıma geliverdi.

“Aşkın, sen bu kitapları neden arkadaşlarınla paylaşmıyorsun?” dedim.

O gece öyle mutlu uyudum ki. Sabahleyin şarkı söyleyerek uyandım, kahvaltı sofrasına şarkı söyleyerek oturdum. Annem saçlarımı okşayarak sordu: “Ne o düşünde denizde miydin?”

Annem denizi çok sevdiğimi biliyor ya... “Hayır anneciğim,” dedim. Birşey geldi aklıma. Artık kitaplarımı arkadaşlarımla paylaşacağım. Evimiz okuluma yakın. Hangi arkadaşım kitaplarımdan ödünç almak isterse, benimle gelecek, ona kitabı vereceğim. Benim için de çok iyi

olacak. Kitaplarımı paylaştığım zaman onun içindekileri de paylaşmış olacağım. Böylece kitaplarımı arkadaşlarımla tartışmış olacağım.”

Annem bu kez saçlarımı karıştırır gibi okşadı, yanağıma öpücük kondurdu. Okula gidince öğretmenime anlattım. Ay ama daha alkışını hak etmedim ki...

“Alkışlayan Aşkın’ı...”

Utandım. Herkes bana bakıyordu, daha doğrusu elime. Ama elimde okuyacağım bir yazı yoktu ki. Öğretmenim anlattı.

“Çocuklar, artık Aşkın kütüphaneci oluyor. Bütün kitaplarını sizinle paylaşıyor...”

Alkış daha çok yükseldi. Öğretmenim bana döndü, “Haydi bakalım anlat Aşkın” dedi.

“Öğretmenim evimiz okula çok yakın. Benden ödünç kitap almak isteyen arkadaşların son dersten sonra benimle gelecekler. Ben onlara istedikleri kitabı vereceğim. Kim kitap almışsa onun adını kütüphane defterime yazacağım. Kitabı getirince adını oradan sileceğim...”

Haydi bir alkış daha... Birinci soluklanma, ikinci soluklanma, üçüncü soluklanma...

Ay ay ay, kimse yanıma yaklaşıp, “Ben seninle geleceğim Aşkın. Ödünç kitap alacağım” demiyor ki... Yoksa hiçbir arkadaşım benden ödünç kitap almayacak mı? Biliyorum sınıfımızdaki kitaplığımızı. O denli kitap yok ki. Okul kitaplığı da zaten kapalı. Şimdi ben söylediklerimle mi kalacağım?

Son derste arkadaşlarımla

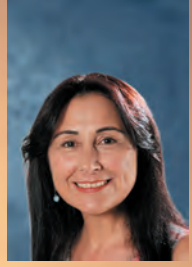
gözlerinin içine bakıyorum. Bekliyorum ki, biri, “Aşkın seninle geliyorum” desin. Ama demiyorlar. Hah, dedi biri, Nazlı... “Aşkın!..”

Nasıl döndüm arkama sevinçle. Hıh sevincim yarıda kaldı. Kırmızı kalemimi istiyormuş... Ah ah... kitap için geleceğini söyleseydin ya Nazlı, seninle birlikte İnci’nin geleceğini fısıldasaydın ya...

Son zilimiz çaldı... Çantamı hazırladım... Eve gidiyorum. Şöyle bir yanıma yöreme bakayım, dedim... Aman aman belki on arkadaşım, “Kütüphaneci biz de geliyoruz...” dediler.

Nasıl sevindim, gözlerimin içi güldü, ağzım iyice yayıldı, coşkulu gülücükler çıktı... Haydi bakalım, buyrun Kütüphaneci’yle birlikte, “Aşkın Kütüphanesi”ne... •

muzaferizgu@butundunya.com.tr

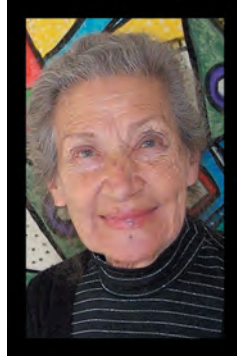

HAYATI DUYUMSADIĞIMIZ ORANDA VARIZ

Geçen ay sizlerle tanıştırdığım çok özel dostum ressam, şair, yazar Şükran Akannaç’a ilişkin yazımla ilgili sizlerden aldığım duyumlar beni mutlu etse de, ne yazık ki bu buruk bir mutluluk.

Yazımı okuduktan sonra “Bu çok özel insanı gerçekten tanımak isterim.” diyen okurlarıma yanıttım “Onu tanımanızı gerçekten çok istedim ancak ne yazık ki bu artık olanaksız çünkü onu kaybettik.” oldu.

Fethiye’nin Şükran teyzesi, benimse sonsuza dek “tanıdığım en güzel genç kız ve en bilge insan” olarak anımsayacağım 86 yaşındaki çok özel dostumu geçtiğimiz ayın sonunda, doğum gününden üç gün

önce yitirdik. Dergiyi eline alıp okuma şansı olmadı ne yazık ki. Tek tesellim dergideki sayfanın taslağını ona gösterebilmiş olmam ve yazımı başucunda kendisine okuyabilmiş olmam.

Sayfaları tek tek inceledi, gözleri ışıldadı, ellerimi tutup “Sağol, çok sağol” dedi. Yazımı “İyi ki doğdun ve iyi ki seni tanıdık Şükran teyze” diye bitirmiştım ama ölümün yaşamdan hızlı koştuğunu bildiğim ve geç kalmaktan korktuğum için dergide

yayımlanmasını ve doğum gününü beklemeden okudum yazımı.

Aslında ikimizde bunun bir veda yazısı olduğunu biliyorduk. Dayanılmaz ağrılar, acılar içindeyken bile bir kez ağlayıp, inlemedi, isyan etmedi

“Dolu dolu 86 yıl yaşadım, insan zamanı gelince gitmesini bilmeli” dedi. Yüzümüzdeki hüznü görünce de bizleri teselli etmeye çalışarak

“Merak etmeyin, ben gittiğim yerde boyaları, fırçaları hazırlayıp sizi bekleyeceğim ama yanıma gelmek için sakın acele etmeyin.” dedi gülümseyerek.

Huzurevi sakinlerine ve personeline resim çalıştırırken çektiğim fotoğrafa bakarken duygulandı ve “Sizlere son vasiyetimdir, unutmayın, Huzurevi yararına bir kermes düzenleyin, Huzurevine yardım derneği kurun, buradaki insanları unutmayın” dedi. Son nefesini verinceye dek kişisel bir istekte bulunmadı

“Unutma evladım” derdi. “Hayatı duyumsadığımız oranda varız.”

ve aynı sözleri yineledi defalarca.

Onca yıldır yaptığımız doyumsuz sohbetlerimizden geriye hepsi birbirinden değerli yaşam öğretileri kaldı belleğimde.

“Unutma evladım” derdi. “Hayatı duyumsadığımız oranda varız.” Sahip olduğumuz eşyaların hiçbir önemi yok, insan yeri geldiğinde tüm yaşamını bir valize sığdırarak çekip gidebileceği biçimde yaşamalı, ruhu hiçbir materyale tutsak olmayacak denli özgür olmalı ve kapıyı çekip çıktıktan sonra geriye değil, ileriye bakmalı.”

Örnek bir çağdaş Cumhuriyet kadınıydı ve zaman zaman haberleri izlerken heyecanlanır, “Atamızın ar-

Huzurevi yararına kermes

mağanı Cumhuriyeti korumak için yapabileceğim ne varsa gözümlü kırpmadan yaparım” der, çevresindeki dostlarıyla ateşli tartışmalara girerdi. Son vasiyetlerinden biri de “Cumhuriyete sahip çıkın.” oldu. Şükran teyze son yolculuğuna uğurlarken kalabalık-

Son vasiyetlerinden biri de “Cumhuriyete sahip çıkın.” oldu.

ta tanıdıklarımın dışında tanımadığım pek çok kişi de vardı ama konuşmalar hiç yabancı değildi.

“Ben daha önce oturduğu yere yakın marketin sahibiyim” diyordu genç bir adam ve ekliyordu “Şükran teyze olmasaydı ben bugün eşimle ayrılmış olacaktım, çok çabaladı yuvamızın yıkılmaması için ve sayesinde

çok mutluyuz şimdi.”

Bir başka genç bayan “En sıkıntılı anlarımda en yakın sırdaşım yol göstericim oldu, onun sözleriyle yaşamaya yeniden sarılmayı başardım” derken bir başkası “Çocuklarımı sünnet ettirebilmem için kapı kapı dolaşıp dostlarından yardım istemesini nasıl unuturum” diyordu.

Huzurevinin bahçesinde baktığı kedileri Şeker ve Tarçın da onu çok özleyecekler biliyorum çünkü onun odasında her zaman kendilerini evin gerçek sahibi hissettiler. Şükran teyze yaşamı boyunca hep karşılık beklemeden başkalarının hayatını kolaylaştırmak, bakış açılarını zenginleştirmek, bu dünyayı daha yaşanılır bir yer kılmak için çabaladı. Her yılbaşında ve doğum gününde en yakın dostları olarak Huzurevinde toplanırdık. Bu yılbaşında onu son kez ayakta gördük, her zamanki gibi şık giyindi ve zorlukla yürüyerek Huzurevinin yemek salo-

Doğum gününde mezarı başında

nunda her zamanki sandalyesine oturdu. O bize şiirlerini okurken bizler onunla geçirdiğimiz son yılbaşı olacağını, bunun bir veda partisi olduğunu biliyor, gözyaşlarımıza yenik düşmek için dudaklarımızı ısırıyorduk.

Bu yıl ilk kez hüzünlü bir şekilde kutladık doğum gününü. Mezarı başında onu andık dostları olarak. Ve onun vasiyetini yerine getirerek 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar gününde Huzurevi yararına Kermes düzenledik. O, masamızın üzerindeki gülümseyen fotoğrafıyla “Hoşgeldiniz” dedi herkese ve satılan her parça, kazanılan her kuruş için

her zaman olduğu gibi çocukça sevindi biliyorum. Sohbetlerini hep özleyecek olsak, ardında asla doldurulamayacak bir boşluk bıraksa da Şükran teyze rengârenk boyadığı elektrik trafoları, duvarlarla, hiç beklemediğim biz zamanda “*Bu akşam çok efkârlıyım / Kalbim neden kan ağlıyor..*” diye kulağıma çalınan, sözlerini yazdığı “Hasret” şarkısıyla her köşe başında benimle, bizimle olacak biliyorum.

Rahat uyu sevgili Şükran teyzeciğim, vasiyetlerini yerine getireceğimizden kuşkun olmasın. Huzurevlerinde yaşayanları unutmayacağız ve Cumhuriyete sonsuza dek sahip çıkacağız. •

nuraybartoschek@butundunya.com.tr

Hayat bir hikaye gibidir, ne kadar uzun olduğu değil ne kadar güzel olduğu önemlidir. ~ Seneca ~

Hayat yaşandığı kadardır. Ötesi ya hatıralarda bir iz, ya da hayallerde bir umuttur. ~ Pablo Neruda ~

Yaşamdan Kesitler
Sema Erdoğan

Tiyatro ve
sinema sanatına
oyuncu ve yönetmen
olarak hizmet eden
bir emekçi

T Gülsen Tuncer

HER ROLÜN üstesinden ustaca geldi, sevildi. İşin mutfağında oldu, üretti. Her gittiği yerde sayısız dostlar edinen, kitap kurdu, kedi sever ve besler. Gülsen Tuncer ile bir film galasında başlayan dostluk ve öğrendiğim bilinmeyenleri. Okunulması... »

Gülşen Tuncer çok okuyan, klasiklerle dolu bir kütüphanesi olan, ebe-hemşire olarak çalışan bir annenin kızı olarak geldi dünyaya. Okuma serüveni akıllara ziyan. Kendisinin de çözemediği ilk olay:

“Henüz beş yaşındaymışım. Elimde gazete ile otururken sormuşlar ne yapıyorsun diye. Ben de okuyorum demişim. İnanmamışlar tabii. Oku demişler, okumuşum. Nasıl öğrendiğimi çözememişler. Bir büyü gibi...”

Diğeri ise hiçbir eğitim almamış olmasına karşın çok hızlı okuması..

“24 saatte 900 sayfa okuyabiliyo-

baba özlemine, sevgi boşluğunu giderdiği en iyi arkadaşlarıdır kitaplar.

“Çocukluğumdan beri biriktirdim okuduğum kitapları. Tavan çatlayacak kadar kitap var evde. Nereye bağışlasam diye düşünüyorum.”

Gülşen Tuncer’in geniş bir okuma yelpazesi var. Arkeoloji ve tarih kitaplarını okumayı çok seviyor. Şiir ya da roman gibi sınırları da yok.

“Dünya insanların da tanınması gereken 10 önemli kimlikten birisidir Atatürk. Onunla yakın bir zaman diliminde yaşamak çok önemli. Daha da yakından tanımak için son 15 yıldır ilgili tüm kitapları okuyorum.”

Beş yaşında okuyorum diye okula yazdırdılar. A harfinin iki bacağına bir türlü yan yana getiremiyordum ama çatır çatır okuyordum.

rum. Bunu da çözemiyorlar. Hangi metod diye soruyorlar. Yok bir metodum diyorum, inanmıyorlar. Nasıl olduğunu ben de çözemiyorum. Beş yaşında okuyorum diye okula yazdırdılar. A harfinin iki bacağına bir türlü yan yana getiremiyordum ama çatır çatır okuyordum.”

Bordo renkli örtüsü olan yemek masanın altını çalışma odası yapıp, orada kitap okuyan bir çocukluk geçirir. Doğduktan birkaç ay sonra anne ve babası ayrılır. Annesi çalıştığı için anneannesinin yanında büyür.

Yalnızca hafta sonları görür annesini, babasını hiç tanımaz. Hayatındaki tüm boşlukları kitaplar doldurur. Anne-

ŞİİR SEVDASI

İlk okuduğu şiiri anımsamasa da çocukluğundan beri şiirler yazıyor. Yelken Dergisi şiirini yayımlayan ilk dergi olur.

“Sanatla insanın bulunduğu sivil alanlar olduğuna inandığım Bakırköy halkevinde Behçet Necatigil ile tanıştım. Şiirin çok canlı olduğu dönemlerdi. Nazım Hikmet’ in şiirleri yeni yeni yayınlanıyordu. Attila İlhan, Melih Cevdet Anday, Cemal Süreya, Turgut Uyar...”

Şairlerle yakın dostluğu da olur. Cemal Süreya’ nın bir çevirisinde oynar. Yazılan ilk şiirleri dinler, üzerine yapılan eleştirilere tanıklık eder.

Özellikle ikinci yeni diye adlandırılan şairlerin ortamlarındadır, onlarla dosttur.

“Ece Ayhan sonraları çok yakın dostum oldu. Hâlâ, Ece Ayhan’ın yerince tanınıp algılanmadığını düşünüyorum.”

Işte o dönemde şiir yazmayı bıraktır. O kadar güzel şiirler yazan şairlerin içinde zayıf bulur kendini ama bir dostunun halkevindeki bir şiir yarışmasına gönderdiği “Arıkuşu” adlı şiiri ile ödül alır. Ahmet Haşim çok sevdiği şairlerden. Vazgeçilmezlerinden biri de Ahmed Arif.

70’li yıllarda çok faal bir politik ortamdır. Ankara Çağdaş Sahne’nin hem oyuncusu hem de yöneticisidir. “Nazım Hikmet Şiirlerinden bir

resital hazırlamıştık. Hasan Hüseyin ile bu sırada tanıştık, çok iyi dost olduk. Şiirlerini çok beğenirim. Hâlâ liriktir. O dönem şairlerin medyumik bir özellikleri var. Çağlarının gerisini ve ilerisini çok iyi yaşıyor ve yaşatıyorlar.”

Daha sonra İstanbul’ a gelir. İlerici Kadınlar Derneği’nin ve Maden İş Eğitim Dairesine bağlı olarak politik gecelerin düzenleyicisi ve yönetenidir.

“Türkiye’de ilk kez bu gece ve etkinlikleri şiirlerle sunmaya başladım, dıalar kullandım. Hiç şiir dinlemeyenlere 3-4 saat şiir dinletiyordum. Nazım Hikmet’in de şiirlerini okumaya başladım.”

BAŞARIM KONSERVATUARDA-Kİ EĞİTİMİME BAĞLI

“Melih Cevdet Anday, Sabahattin Kudret Aksal, Ahmet Kutsi Tecer hocalarımızdı. Hepsi de yazın dünyamızın temel taşlarıdır. Küçük bir çocuk olarak ne kadar algıladım ama bir ses, bir renk ve bir koku olarak kaldılar bende. Sümüklü kız ve oğlanlar olarak kimliği belirlenmemiş, ünlü olacak havalarındaydık. Neden bu kocaman adamlar gelir bize ders verirlerdi. İşte bunu Marmara Üniversitesi’nde ders verdiğim zaman anladım. Onlardan mitoloji, estetik ve edebiyat dersi aldık. Bizi farkında olmadan beslediler. Farkında olmadan şanslı bir dönem yaşadık.”

NAZIM HİKMET ŞİİRİ ve BARIŞ DAVASI

12 Eylül döneminde Nazım Hikmet şiiri okuduğu için Barış Davası’n-

da 8 yılla askeri mahkemede yargılanır. Yunanistan' daki bir barış konferansına katıldığı ve Pablo Neruda'dan, Yunanlı şair Rikсос' tan ve yine Nazım Hikmet'ten şiirler okuduğu için de yargılanır. Çalışan kadınlar için kreş hakkını savunduğu bir konferansına katılmaktan, kendisinin dahi hatırlamadığı bir toplantıda şarkı söylemekten "hangi dilden olduğu belirsiz" notu düşülerek hakkında davalar açılır. Tüm bu davaların sonuçları: "Beraat ettirmeye gönülleri razı olmadığı için zaman aşımına uğrattılar. 8 yıl süründürdüler, yurt dışına çıkma yasağı getirdiler. 4 yıl haftada bir gün imzaya gittik, işsiz kaldık. Bir filmde oynarken sette düşüp boynumu kırmıştım ama sırtlarında mahkemeye götürdüler yine de. Rahmetli Jülide Gülizar'ın evi pansiyonum olmuştu."

Demokratik İşçi Federasyonu'nun tüm Avrupa'yı kapsayan bir etkinliğine de katılır.

"Nazım'ın şiirlerinden şiir resitali hazırladım ben de. Nazım'ın doğru anlatılmasıydı amacımız. İşçiler, ilticacılar ve Türkologlar geldiler. Türkologlar ilk defa doğru bir Türkçe

duyuyoruz dediler. Bir de Berlin'de Nazım resitali yaptık."

Ve bu dönemde günün ruhuna uygun ne yapabilirim diye 2 proje hazırlar.

"Türkçeye çevrilmiş tüm Ortadoğu ve İran şiirlerinden oluşan 'Bahar Keder Kokuyor' projesinde tüm kitapları taradım ve 4 müzisyenle birlikte 2 saate yakın bir program sundum. Nazım'ın Kuvayi Milliye Destanı projesinde bir dramaturji yapıp, Gökhan Demirdövmöz'ün klarineti eşliğinde destanın tamamını okudum."

Gülşen Tuncer, 90'lı yıllarda "Dünya Şiirinden Örnekler" adlı bir şiir albümü de yapar.

ŞİİR EZBERLEMEN AMA ÇOK ÇALIŞIRIM

Gülşen Tuncer, şiir gecelerine çok özenle hazırlanıyor ama şiirleri ezberlemiyor.

"Şiir okurken elimde mutlaka şiirler olur ve asla oyunculuğumu kullanmam. İzleyici şiiri okuduğumu her zaman hatırlar. Bu epik bir tarz. Oyunculuğumla şairin ve şiirin önüne geçmemeyi tercih ediyorum. Kendimi arkada tutuyorum. Tabii ki bir yorum yapıyorum, sesimle oynuyorum,

vücutumla oynuyorum. Ama asla karşıdaki o kelimelerin benim olduğu zannına kapılmıyor. Şairi beyinlerinde canlandırıyor. O nedenle okuma tiyatrosunu yeğliyorum.”

Erkek söylemi ile yazılanları okumayı tercih etmese de okuyor. Bir şiir okur musunuz diye sorarsanız okuyamam ki diye yanıt verir. Ezberlememek için yasak koymuş kendine. Çeviri şiirleri okumamayı tercih ediyor.

“Şiirde birebir çeviri olmuyor. Şiir çevirisi için Türkçe’yi ve çeviri yapılacak dili çok iyi bilmenin yanı sıra şair olmak gerek. Ayrıca şairleri ve dönemi de iyi bilmek gerek. Yoksa çeviri tam olmuyor.”

Yazmış olduğu şiirleri toplamak istiyor ama kaçıyor bu düşünceden sebeepsiz.

“Hayatımı, bir tasfiye dönemine girdiğimi düşünüyorum. Büyük şehirleri bırakma düşüncesi. Sıcak olacak, hastaneye, havaalanına yakın olacak.

Ekonomik ve büyük bir yer olmayacak. Kitaplarımı da öldükten sonra geçerli olmak üzere bağışlamak istiyorum.”

Tam anlamıyla selüloz bağımlısı. “Elden geçirirken öne çıkarır mıyım bilemiyorum. Cezaevlerinden çok mektup aldım bir dönem. Okul yıllığına da cezaevinden mektup alan kız diye notlar da düşmüştü arkadaşlarım. Tasfiye döneminde şiirlerimi toparlama fırsatım olabilir. Sayısını bilmiyorum. “

KAĞIT KALEM KULLANMIYOR. “Hep kafamda yazarım. Mektuplar yazarım, beste yaparım.Şarkılarımı da içimden söylerim.”

Yalnızlığı seviyor. İş olmadığı zamanlar evden dışarı çıkmıyor ve kafası sürekli bir şeylerle meşgul. Aynı anda çok şeyi de yapabilme yeteneği var. Mutfakta kızartma yaparken ezber de yapıyor. Yalnızlığı çok sevse de insanlarla çok çabuk diyalog kuran birisi. Bir sofraya 12 kişi oturacak kadar kalabalık yaşamayı da seviyor. Kedi sevgisi ise bir başka. 18 kediyi evinde barındıracak, ayda yılda bir gelen ve evde kedi var diye mızızızlanan misafirine kabalık yapabilecek düzeyde bir sevgi.

“Ben 365 gün onlarla yaşıyorum. Bir kaç saatliğine evime gelen birine karşı kabalık ederim.”

Ve çok iyi bir “Bütün Dünya” okuyucusu, çocukluğundan beri. İlk sayılarından son dört yıl öncesine kadar vefat ettiği güne dek tüm sayıları biriktiren annesinden kalan anı. O, bu anılar arşivine gözü gibi bakıyor. •

semaerdogan@butundunya.com.tr

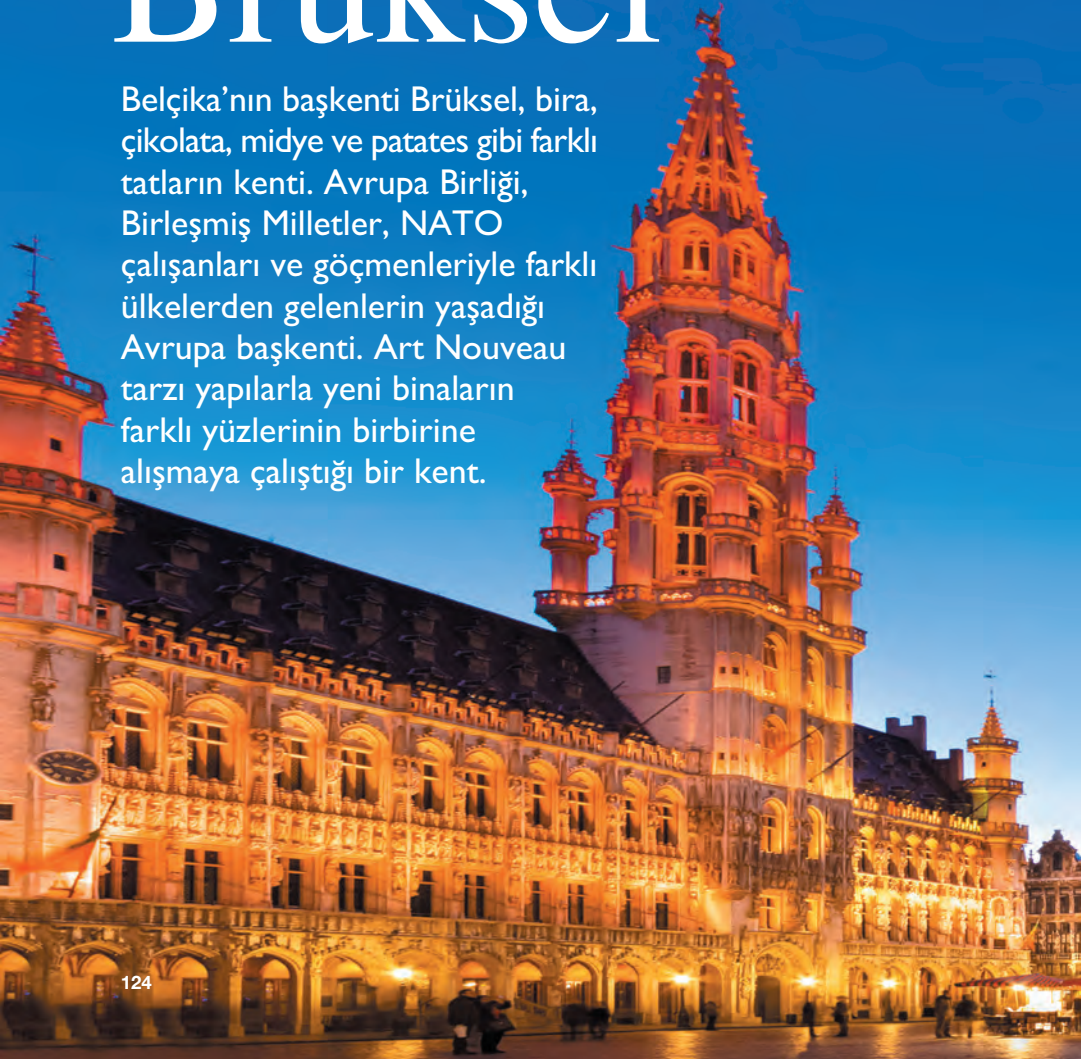

Gezdikçe Gördükçe
İzlen Şen Toker

Farklılıkların kenti:

Brüksel

Belçika'nın başkenti Brüksel, bira, çikolata, midye ve patates gibi farklı tatların kenti. Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, NATO çalışanları ve göçmenleriyle farklı ülkelerden gelenlerin yaşadığı Avrupa başkenti. Art Nouveau tarzı yapılarla yeni binaların farklı yüzlerinin birbirine alışmaya çalıştığı bir kent.

Avrupa mahallesinde bir restoranda yemek yiyen işadamlı, Matonge'da saç kesen Afrika kökenli kuaförün, Mont des Arts'da müze gezen turistin, Avenue Louise'de alışveriş yapan şık hanımın, Saint-Jacques'deki sanatçının ve gece Saint-Gilles'de eğlenen gencin farklı yaşamları bu kentte buluyor.

Kurutulmuş bir bataklık üzerinde kurulmuş olması nedeniyle, "Bataklığın içindeki yerleşim yeri" anlamına gelen Brüksel'in kalbi Grand Place meydanında atıyor. Jean Cocteau'nun "Muhteşem bir sahne" dediği, Victor Hugo'ya, günlüğüne "Brüksel'in belediye binası bir mücevher, bir şairin düşlediği göz kamaştırıcı fantezinin bir mimar tarafından gerçeğe dönüştürülmesi ve etrafındaki meydan da bir mucize." satırlarını yazdıran meydan, her yıl Ağustos ayında yüzbinlerce taze begonya ile oluşturulan rengarenk "çiçek halı" ile kaplanıyor. Işık gösterileri, konserler ve tiyatrolara sahne olan meydandaki en eski yapı olan Belediye Binası'nın kulesinin tepesinde kentin koruyucu azizi olan St. Michael'in heykeli var. Meydanı çevreleyen tarihi binaların bir çoğu Belçika'nın ünlü dantelleri gibi işlenmiş sanki. 1845'de Karl Marx, Friedrich Engels ile "Komünist Manifesto"yu bir zamanlar Kasaplar Loncası'na ait olan No: 9' daki Kuğu binasında yazmış. Victor Hugo, Ressamlar Loncası'na ait olan No:26-27'deki Güvercin binasına sığınmış.

Kral'ın Evi adlı binada Kent Müzesi, No:10'daki Altın Ağaç binasında Bira Müzesi var. Belçika'da ale cinsi Trapiste, frambuazlı Framboise ve vişneli Kriek gibi yaklaşık 500 bira çeşidi var. Bira festivallerinde Brüksel'in ünlü Mannekin Pis heykelinin çeşmesinden su yerine bira akıtılıyor. Mannekin Pis 61 cm. boyunda işeyen bir çocuk heykeli. Ayrıca, kanser araştırmalarına fon yaratmayı hedefleyen Jeanneke-Pis adlı işeyen kız çocuğu heykeli, başka bir sokakta ise işeyen bir köpek heykeli var; merkezdeki otoparkta "Buraya işemenin cezası 60 Euro'dur" yazılı grafik resimli tabela da kentin şakacı farklılığını vurgular gibi.

Kral'ın Evi adlı binada Kent Müzesi, No:10'daki Altın Ağaç binasında Bira Müzesi var. Belçika'da ale cinsi Trapiste, frambuazlı Framboise ve vişneli Kriek gibi yaklaşık 500 bira çeşidi var. Bira festivallerinde Brüksel'in ünlü Mannekin Pis heykelinin çeşmesinden su yerine bira akıtılıyor. Mannekin Pis 61 cm. boyunda işeyen bir çocuk heykeli. Ayrıca, kanser araştırmalarına fon yaratmayı hedefleyen Jeanneke-Pis adlı işeyen kız çocuğu heykeli, başka bir sokakta ise işeyen bir köpek heykeli var; merkezdeki otoparkta "Buraya işemenin cezası 60 Euro'dur" yazılı grafik resimli tabela da kentin şakacı farklılığını vurgular gibi.

Grand Place meydanı her yıl "çiçek halı" ile kaplanıyor

Kaldırımlarda adeta sanat eserlerini andıran rögar kapakları ve duvarlardaki çizgi roman figürleri de kentin sokaklarını güzelleştiriyor.

Hediyelik eşya, kurabiye, bisküvi, çikolata ve jöle şekerlemeler satan mağazaların göz alıcı vitrinleri, içeri girmeye hiç niyetiniz olmasa bile sizi çekiyor. Bu mağazalardan birinde hiç kıpırdamadan adeta büyülenmiş gibi çikolata şelalesine bakan küçük bir erkek çocuğu beni gülümsetiyor.

Bisküvi-çikolata mağazası

Restoranlarda özel soslarla sunulan kabuklu midye, ayrı bir tabakta gelen patates kızartması ile servis ediliyor. Deniz ürünlerinin yanı sıra, başta bir Belçika klasiği olan birada bekletilerek uzun süre pişirilen et olmak üzere diğer et ürünleri de çok lezzetli. Merkezdeki tarihi Galeries Royales Saint Hubert Pasajı'n-

da yürüyorum. Cam tavandan içeri dolan gün ışığıyla aydınlanan pasajdaki lüks mağazalar, çikolatacılar ve kafeler turistlerin uğrak yeri. Biraz dinlenmek üzere oturduğum kafede, başka bir masada kahve içen yaşlı hanıma takılıyor gözlerim. Açık renkli takım elbisesi içine giydiği bluzu, özenle taranmış bembeyaz saçları ve gözlerindeki yaşama sevinci ile çok şık ve zarif bir hanım. Nedenini bilmesem de yanındaki genç hanımla her hafta aynı gün ve saatte burada buluşup kahve içiyor olduklarını düşünüyorum.

Ertesi sabah Sablon meydanındaki antika pazarında gördüğüm kristal likör bardakları, bana önceki gün gördüğüm yaşlı hanımın zerafetini anımsatıyor.

Aynı zarafet ve özen meydana çikolata mağazaları ve pastanelerde

Saint Hubert pasajındaki cam tavandan içeri dolan gün ışığıyla aydınlanan pasajdaki lüks mağazalar, çikolatacılar ve kafeler turistlerin uğrak yeri.

de var. Wittamer'in pastaları, Pierre Marcolini'nin pralinleri, Godiva'nın trüfleri ve Patrick Roger'ın çikolataları sanat eseri gibi satışa sunuluyor. Antikacılar, galeriler, şık restoranlar ve şapka, deniz kabukları gibi ürünler satan özel mağazalar meydanın etrafındaki sokaklara yayılmış.

Şehre sinmiş zerafet algısı, Art Nouveau tarzı binalara imza atan Belçikalı mimar Victor Horta'nın bir zamanlar atölyesi ve evi, şimdi Horta Müzesi olan binanın ferforjelerinde de gösteriyor yüzünü.

Brüksel'in müzeleri de farklı ilgi alanlarına hitap ediyor. Terasından en iyi kent manzarasını sunan Müzik Enstrümanları Müzesi, Kakao ve Çikolata Müzesi, Kraliyet Güzel Sanatlar Müzesi, Dantel ve Kostüm Müzesi, Otomobil Müzesi, Tenten, Şirinler, Red Kit gibi Belçikalı sanatçılara ait çizgi karakterlerin olduğu Çizgi Roman Müzesi bu müzelerden bazıları.

Brüksel Parkı, 50. Yıl Parkı, Botanik Bahçesi gibi yeşil alanlar da kente nefes aldırıyor. Brüksel'deki son günümde Leopold Parkı'ndaki gölette eşi olmayan, yalnız başına yüzen kuğuya bakarken bu kentte doğmuş Jacques Brel'in söylediği Fransızca şarkı geliyor aklıma. Ne me quitte pas (beni bırakma...). Bir kez gördüğünüzde, gerçekten de bu kenti bırakıp dönmek zor geliyor ziyaretçisine...

izlensen@butundunya.com.tr

Grand Sablon (Yukarıda) Kentteki rögar kapaklarından biri (aşağıda)

SİZE
İYİ GELECEK

7
SAĞLIKLI
BESİN

Çeviri: DENİZ BENER

Hepimiz, sağlığımız için yararlı besinlerin hangileri olduğunu biliriz. Bu besinlerin tatlarının berbat olduğunu da... Ne var ki, bu kötü şöhretli ama sağlıklı besinlerin gölgesinde kalan, hem sağlık için son derece yararlı hem de leziz besinler de var...

ACI BİBER Doğal bir ağrı kesicidir ve sinirleri rahatlatan etkisi vardır. Kötü kolesterolü azaltmaya yardımcı olur. Midedeki mikropları öldürerek ülseri engeller.

Solunumu rahatlatır, iştah açar ve sindirimi kolaylaştırır. Tek bir biber bütün gün ihtiyacınız olan betakarotenin tamamını ve C vitaminini içerir.

Vücudun direncini artırır, grip ve soğuk algınlığının belirtilerini azaltmada etkili olur. İçerdiği C vitamini ve beta-karoten ve antioksidanlarla vücudun kansere ve

kalp hastalıklarına yakalanma riskini azaltır. Dolaşımı hızlandırması, kalp krizi ya da felce karşı koruma sağlar.

KARPUZ Sıcak yaz günlerinde içerdiği yüzde 90 su oranı ile susuzluğa ilaç gibi gelen ve serinleten karpuz, vücudun sıvı ihtiyacını büyük oranda karşılamasının yanında, vitamin deposudur.

Vücuttaki atık maddeleri, bağırsakları ve kanı temizler. Kalbi koruyucu etkisi de vardır. Soğuk algınlığına iyi gelir. Vücuda zindelik, serinlik ve ferahlık verir. Böbrekleri çalıştırarak böbrek taşlarını ve kumlarını dökmeye yardımcı olur. Kemik gelişimini de destekler.

BADEM

Sakinleştiren, zihinsel ve bedensel yorgunluğu giderici etkisi olan bademin, kaliteli yağ asitleri sayesinde kalp-damar hastalıklarına karşı koruyucu özelliği var. Zengin bir vitamin ve mineral kaynağı, ayrıca yaşlanmayı geciktirici etkisi de bulunuyor. Kötü kolesterolü düşürüyor ve kan şekerini

de dengeliyor. Zayıflama konusunda da tok tutması ve bağırsak hareketlerini artırması nedeniyle yarar sağlar. Ayrıca içerdiği Amigdalin maddesinin kansere karşı koruyucu olabileceği belirtiliyor.

BAL

Özellikle kış aylarında meydana gelen yüz felcini de önleyen bal, böbrek hastalarının tedavisinde de kullanılıyor. Gargara yapıldığı zaman diş etlerini de kuvvetlendiren bal, vücuttaki halsizliği atıyor. Damarları genişleterek kalbi güçlendiren bal, felci de önüyor. Öksürük, kabızlık ve nezle gibi hastalıkların doğal bir ilacı kabul edilir. Çocukların gelişiminde çok yararlıdır.

Zengin bir vitamin ve mineral kaynağı, olan bademin yaşlanmayı geciktirici etkisi de bulunuyor.

SOYA SOSU

Yemeklere lezzet veren soya sosu, kolesterol seviyesinin önemli ölçüde düşürülmesini sağlıyor. İçerdiği tuz miktarı nedeniyle dikkatli tüketil-

mesi önerilen soya sosu, içerdiği antioksidan nedeniyle bağışıklık sistemini güçlendirir ve enfeksiyonları önler. Antioksidanlar, yaşlanma, stres, hipertansiyon ve diyabet gibi sorunlarla savaşmada son derece önemli.

Havyar zengin bir fosfor ve protein deposudur

HAVYAR Vitamin ve mineral bakımından çok zengin olan havyarın

besin değeri yüksektir. Fosfor ve protein deposu da olan havyar, vücudu güçlendirir, kansızlığı giderir. Çocukların gelişimi bakımından yararlıdır.

Gözlere, zeka ve algılama gücünün artmasına da yararı vardır.

FESLEĞEN Sakinleştirici özelliği ile vücudu rahatlatır, enerji verir. İştah açıcı özelliği de olan fesleğen, hazımsızlık sorunlarını giderir. Öksürüğe, baş dönmesine, ağız yaralarına iyi gelir.

KORKULARIMIZ VE ADLARI

Ataksofobi	Düzensizlikten korkma
Atelofobi	Mükemmel ol(a)mamaktan korkma
Aviofobi	Uçuş korkusu
Ballistofobi	Silahtan ya da mermilerden korkma
Batofobi	Derinlik ya da yüksek binaların yanından geçme korkusu
Batrakofobi:	Kurbağa, semender gibi çiftyaşayışlı (amfiben) hayvanlardan korkma
Belonefobi	İğnelerden korkma
Bibliyofobi	Kitaplardan korkma
Bromidrosifobi	Vücut kokusundan korkma
Brontofobi	Gök gürültüsünden korkma
Dentofobi	Dişçiden korkma
Eisoptrofobi	Aynalardan korkma
Elektrofobi	Elektrikten korkma

UFAK TEFEK BİLGİLER

Sabahat Önen

Havadaki Nem

Nemli hava, kuru havadan daha iyi ısı muhafaza eder.

Eriyen Metal

Galyum, elinize aldığınızda eriyen bir metaldir.

İlk demiryolu ulaşımı 1825 yılında İngiltere'de Stockton-Darlington hattında yapılmıştır

Dikiz aynasının mucidi, Dorothy Levitt adında araba yarışçısı bir kadındır.

Dalış Töreni

Hawaii'nin Black Rock bölgesinde geleneksel olarak her gece günbatımında kayalıklardan okyanusa dalış töreni yapılır.

Memnuniyet Belirtisi

Hintliler kafalarını konuşurken sağa sola salladıklarında bu memnuniyet belirtisidir.

SEKOYA AĞACI

Tam yetişkin bir Sekoya Ağacı (redwood tree) bir gün içinde yapraklarından 2 ton su çıkarmaktadır.

Güven Testi

Freud'a göre, sinirlendiğinde ağlayan insanlar daha içten ve güvenilirlerdir.

En Uzun Boru Hattı

Kuzey Amerika'da dünyanın en uzun petrol boru hatlarından biri olan Trans Kanada yaklaşık 2900 km.dir.

Kartanesi Wilson!

Araştırmacı Wilson Bentley, bilimsel olarak kar taneleriyle o kadar çok ilgilenmiştir ki yaşadığı dönemde "kartanesi adam" olarak anılmıştır.

Başkent = Seul

Güney Kore'nin Başkenti Seul
Kore dilinde Başkent anlamındadır

Johannes Gutenberg

1398'de Almanya'da doğan Gutenberg, Fransa'ya taşındıktan sonra zanaatkarlık yaptı. Bulunduğu dönemde kitaplar ya doğrudan elle yazılır ya da her sayfa için ayrı ayrı elle oyularak hazırlanan tahta bloklar kullanılarak basılırdı. Gutenberg, her sayfa için ayrı ayrı kalıplar hazırladı. Bu kalıplara sıcak metal sıvı doldurularak harflerin metal örnekleri çıkarılıyordu. Metal harfler dizilip, basımdan sonra yeniden kullanılabiliyordu. 1455'te bastıkları ilk kitap Latince bir kutsal kitaptı. Gutenberg Kutsal Kitabı denen bu yapıt Kırk İki Satırlı Kutsal Kitap ya da Mazarin Kutsal Kitabı olarak da bilinir. Geliştirdiği bu yöntemle çok sayıda kitaplar bastı. Hiçbir zaman çok fazla para kazanamadı. Başpiskopos, son yıllarda gözleri bozulan ve yoksul düşen Gutenberg'i sarayına aldı ve geçimini üstlendi.

Gutenberg'in buluşu hızla yayıldı. 15. yüzyılın sonlarına gelmeden Avrupa'da, 1000'den fazla baskı makinesi vardı. Kitabın ve kitap okumanın yaygınlaşması, özgür düşüncenin doğmasına, bilimsel çalışmaların gelişmesine ve bilginin daha geniş kesimlere ulaşmasına yardımcı olan modern dönemin en önemli olayıdır.

Gutenberg 1468'de yaşama veda etmiştir.

Ansiklopediden Bir Sayfa

Mete Tizer

Filozof, devlet adamı,
yazar ve ressam

Francis Bacon

Francis Bacon, 22 Ocak 1561'de Londra'da doğdu. Babası Kraliçe Elizabeth'in Mühür Lordu idi. Daha çocukken çok ciddi davranması nedeniyle Kraliçe onu "Küçük Mühür Lordu" diye çağırırdı. 1573'te üniversiteye gönderildi. Okul yıllarında Aristo felsefesinden hoşlanmamaya başlamıştı.

"Filozofun değersizliğinden dolayı değil, felsefesinin verimsizliğinden, yalnızca tartışma ve kavgalara yol açmasından, insan yaşamı için yararlı yapıtlar yaratma bakımından kısır olmasından dolayı" beğenmediğini söylüyordu. Yaşamı boyunca hiç değiştirmedikleri bu kanısı, onun daha sonraki felsefi durumunu belirlemede önemli rol oynadı.

Hukuk eğitimi sonrası "devlet yönetme sanatını" öğrenmesi için Fransa'ya gitti. Sonra İngiltere'de avukatlığa başladı. 1584'te parlamen-

toya girdi. Rüşvet almaktan yargılanıp suçlu bulununcaya kadar oradaki görevini sürdürdü. Çok güzel konuşurdu, dinleyenler gözlerini ondan alamazlardı. Kraliçe Elizabeth zamanında Bacon'a hiçbir büyük memuriyet verilmedi. Çünkü akrabaları olan ve o dönemde yönetimi ellerinde tutan Cecil Ailesi, her zaman ona karşıydılar. Ayrıca kraliçe, parlamentodan büyük bir ödenek istediği zaman Bacon, şiddetle karşı çıkmış, onu gücendirmişti. Elizabeth'in gözdesi olan Essex Lordu bile bütün

çabalarına karşın kraliçeden onun için yüksek bir orun elde edememişti. Kendisini her zaman korumuş, büyük bir malikâne vermiş olan bu cömert adamı, Bacon, kraliçenin gözünden düştükten sonra, idam ettirmek için elinden geleni yapmış, ihanet ve tutkusu yüzünden ismini sonsuza kadar lekelemişti.

James I. tahta çıkınca durum değişmiş, Bacon bundan sonra hızla ilerlemiştir. 1607'de başsavcı, 1617'de Adalet Bakanı olmuş, 1618'de soylular arasına alınmıştı. Ancak bakan olarak görevini kötüye kullanıyor, dostlarına yüksek orunlar veriyor, rüşvet ve armağan alıyor, haksızlıklara göz yumuyordu. Sonunda hakkında soruşturma açıldı. Bacon, suçlarını açıkça söyledi, fakat bunları dönemin bozukluğuna bağlayarak yargıçlardan af diledi. Her

türlü memurluğun yasaklanmasına, yaşamının sonuna kadar tutuklu kalmasına ve para cezası ödemesine karar verildi. Ertesi gün kral kendisini özgür bıraktırdı. Para cezasını da erteletti. Bacon, malikânesine çekildi ve kendi serveti ile kralın kısa bir süre önce bağladığı aylığıyla yaşamaya başladı. Bacon, haklı olarak mahkûm edildiğini kabul ediyordu:

“Ben rüşveti savunmaktansa rüşvet veren bir kimse olmayı yeğlerim. Elli yıldan beri İngiltere’nin en adil yargıcı ben oldum. Fakat iki yüz yıldan beri de parlamento, benim hakkımda verdiği karar kadar haklı

“Ben rüşveti savunmaktansa rüşvet veren bir kimse olmayı yeğlerim.”

bir karar vermedi.” Aynı zamanda verilen cezanın ülkede adaletin yararına olduğunu kabul ediyor ve “Bundan böyle bir yargıcın ve ya memurun büyüklüğü onun suçu için bir sığınak olmayacaktır. Bu benim için az avunulacak şey değildir. Birkaç sözcükle anlatmak gerekirse, bu altın çağın başlangıcıdır” diyordu.

Görevden çekilmesinden ölümüne kadar, kendini tümüyle yazına ve bilime verdi. Tarih, De Augmentis, Yeni Atlantis ve Denemeler’inin üçüncü basımını bu dönemde hazırladı. Bilginin İlerlemesi, Novum Organum ve Denemeler’in birinci ve

ikinci basımları daha önceki dönemini-
nindir. Bacon, beş yıl sonra 9 Nisan
1626’da, altmış beş yaşındayken
bronşitten öldü. Bütün yanlışlarına
karşın Bacon, yeni bir dönemi
müjdeliyordu. Eleştirileriyle geçmişin
kurduğu dizgeleri yıktı, insan aklında
doğmaya başlayan yeni düşünceleri
dile getirerek bilgide yeni hareketin
başarılı olmasını sağladı. Fakat Bacon,
büyük ve tam bir felsefi dizge kurmuş
bir kişi değildir, daha çok kendisinden
sonra geleceklere felsefe ve bilim
yolunu göstermiştir. Bacon’un ilk işi,
zamanında egemen olan skolastik
felsefeyi yıkmak olmuştur. Dinde
birlik istiyor ve hoşgörüyü savun-
yordu. Ona göre, ahlak dinin yardımcı-
sıdır. •

metetizer@butundunya.com.tr

Tatlı Bir Öyküdür Yaşam

Yücel Aksoy

O çiçeği
uçurumun
kenarında
bırakmaya karar
verdim.

**Bu gerçek
aşktı.**

Sevgi Mabedi Yıkılmaz

Kocam, sessiz, sakin, kendi halinde biridir. Onunla da bu nedenle evlenmiştim. Bu sakin adamın göğsüne başımı koyduğumda içimi bir huzur kaplar, tüm sıkıntılarımı, yorgunluğumu unutturdum.

Gel gör ki iki yıl nişanlılık ve beş yıl evlilikten sonra bu sakin yaşam beni sıkırmaya başladı. Bir zamanlar çok sevdiğim eşimin bu özelliği artık beni huzursuz ediyordu. Duygusal bakımdan aşırı hassas denilebilecek bir kadınıym. Oysa kocamın sakinliği, başka bir deyişle vurdum duymazlığı, evliliğimize

romantizm katmaması, beni aşktan almış, uzaklaştırmıştı.

Benim için artık sıkıntı veren bu evliliği bitirmeye karar verdim. Ve kararımı ona da açıkladım. Şaşkınlıktan gözleri açılarak “niye?” diye sordu. Böyle bir gelişmeyi elbette hiç bekle-miyordum.

“Gerçekten belli bir sebebi yok” dedim, “sadece yorulдум.”

Bütün gece ağzını bıçak açma-dı. Düşünüyordu. Bu hâli ise hayal kırıklığına daha da artır-maktan başka bir işe yara-mıyordu. İşte, sıkıntısını dışarı vur-maktan bile aciz bir adamla evliydim. Ondan ne bekleyebilirdim ki!

Sonunda sordu: “Seni caydırmak için ne yapabilirim?”

Son inanç kırıntılarım da kaybol-muştu. “İşte mesele tam da bu!” de-dim. “Sorunun cevabını kendin bulup kalbimi ikna edebilirsen kararımдан

yapar mısın?”

Yüzüme bir süre dikkatle baktı ve sonra “Sana bunun cevabını yarın vereceğim” dedi. Bu cevapla son ümi-dim de yok olmuştu.

Ertesi sabah uyandığımda evde yoktu. Boş bir süt şişesini mutfak masasının üzerine koymuş, altına da bir not bırakmıştı. “Sevgilim” diye başlıyordu, “O çiçeği senin için koparmazdım.” Kalbim yine kırılmıştı. Okumaya de-vam ettim.

“Çünkü her zaman yaptığın gibi bilgisayarın altını üstüne getirip çö-kerttikten sonra monitörün önünde ağladığında, onu tekrar düzeltebilmem için ellerime ihtiyacım var.”

Anahtarları her zaman evde unut-tuğunu bildiğimden, senden önce eve varabilmek için koşmam gerektiğin-den, bacaklarıma ihtiyacım var.

Arabayı kullanmayı çok sevdiğin

Benim için artık sıkıntı veren
bu evliliği bitirmeye karar verdim.
**Ve kararımı
ona da açıkladım.**

vazgeçebilirim. Diyelim ki dağın te-pesinde, bir uçurum kenarında bir çiçek var. O çiçeği benim için kopar-mak, belki de düşüp vücudunun bütün kemiklerinin kırılmasına, hattâ ölümüne neden olabilecek. Bunu benim için

halde şehirde hep yolu kaybettiğinden, yolu gösterebilmem için gözlerime ihtiyacım var.

Karnındaki krampları rahatlatabil-mem için avuçlarıma ihtiyacım var.

Evde oturmayı sevdiğinden, içe

kapankınlığını dağıtmak, can sıkıntısını hafifletmek üzere sana şakalar yapabilmem, hikâyeler anlatabilmem için ağzıma ihtiyacım var.

Sabahtan akşama kadar bilgisayara bakmaktan gözlerinin bozulması kaçınılmaz olduğundan, yaşlandığımızda tırnaklarını kesebilmem, saçlarında -görülmesini istemediğin- beyaz telleri ayıklayabilmem, merdivenlerden aşağı inerken elini tutabilmem, çiçeklerin renginin gençliğinde senin yüzünün rengi gibi olduğunu söyleyebilmem için gözlerime ihtiyacım var.

Ama seni benden daha fazla seven biri varsa, evet o uçuruma gidip, o çiçeği senin için koparırım bir tanem.'

Baktım, mektuptaki yazının mürekkepleri yer yer dağılıyordu; göz yaşlarım mektubun üzerine düşüyordu...

“Mektubu okuduysan ve kalbin ikna olduysa lütfen kapıyı aç canım. Çok sevdiğin susamlı ekmek ve taze sütle kapıda bekliyorum.”

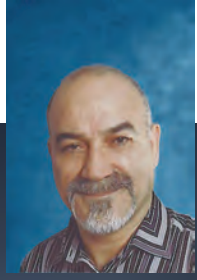
Koşarak kapıyı açtım. Endişeli bir yüzle ve ellerinde sıkıca tuttuğu susamlı ekmek ve sütle kapının önündeydi. Artık çok iyi biliyordum ki beni ondan daha çok kimse sevmeyezdi. O çiçeği uçurumun kenarında bırakmaya karar verdim.

Bu, gerçek aşktı. İlk yıllardaki heyecanlar içinde görmeye alıştığımız aşkın, seneler sonra o heyecanlar kaybolup gittiğinde, huzur ve durgunluk içinde hep var olmayı sürdürdüğünü göremeyebiliyoruz.

Oysa aşk hep vardır. Belki artık heyecansız, belki artık romantik değil... Belki sıkıcı, belki tekdüze... Ama hep oralarda bir yerdedir. Çiçekler ve romantik dakikalar ilişkinin ivme kazanması için elbette gereklidir. Bir zaman sonra bunlar unutulsa da, gerçek sevgi mabedi sonsuza dek yıkılmadan kalır. •

Oysa aşk hep vardır. Belki artık heyecansız, belki artık romantik değil... Belki sıkıcı, belki tekdüze... Ama hep oralarda bir yerdedir. Çiçekler ve romantik dakikalar ilişkinin ivme kazanması için elbette gereklidir. Bir zaman sonra bunlar unutulsa da, gerçek sevgi mabedi sonsuza dek yıkılmadan kalır. •

yucelaksoy@butundunya.com.tr

O EFSANEVİ ROLLERİ BAŞKALARI OYNASAYDI?

Filmlerin
önüne geçen
efsanevi
karakterler

Marlon Brando'nun, "The Godfather" filminde canlandığı mafya babasını, James Dean'in, "Rebel Without A Cause" filminde adeta bütünleştiği aykırı delikanlı Jim Stark karakterini, Shirley Mac Laine'in, "Irma La Douce" filminde oynadığı sokak kızı rolünü ve Jodie Foster'in, "Silence Of The Lambs" filminin unu-

tulmazlaştığı
FBI ajanı Clarice
Starling'i kim unutabilir ki?

Saydığım bu oyuncular canlandırdıkları karakterlerdeki olağanüstü başarılarıyla filmlerin de önüne geçmişlerdir. Peki, ya o efsanevi rolleri başka oyuncular oynasaydı? Örneğin:

"Godfather'da", Marlon Brando yerine bir başka aktör, ya da "Silence Of The Lambs" de, Jodie Foster yerine başka bir yıldız karşımıza çıksaydı

sonuç ne olurdu diye hiç düşündünüz mü?

Meğerse o roller, başlangıçta baş-ka oyunculara önerilmiş. Neyse ki, ilk önerilenler çeşitli nedenlerle rolü reddetmişler ya da son anda kadrodan çıkarılmışlar. Böylelikle meydan, filmin de önüne geçecek efsanevi yorumlarıyla hep anımsanacak oyunculara kalmış. Bu konuda bir araştırma yaptım ve bulduğum ilginç örnekleri sizlerle paylaşıyorum:

THE GODFATHER

Ernest Borgnine Yerine Marlon Brando

İlmdeki "Don Corleone" rolü önce Ernest Borgnine'a önerilmiş. Hazırlıklar buna göre yapılmış. Fakat son anda yapımcı ondan vazgeçmiş ve yönetmen Coppola'nın tüm itirazlarına karşın rol Marlon Brando'ya gitmiş.

Gülerken bile yüzünde hain bir ifade görülen Ernest Borgnine, mafya babası rolünü çok iyi becerirdi ama hiçbir zaman Brando'nun yarattığı efsanevi Don Vito Corloene olamazdı diye düşünüyorum.

Ernest Borgnine-Marlon Brando

REBEL WITHOUT A CAUSE

Paul Newman Yerine James Dean

Paul Newman'ın sinemadaki ilk yılları büyük talihsizlikler içinde geçmiş olmalı. Çünkü başvurduğu önemli

Paul Newman- James Dean

rolleri James Dean almış elinden. Karşısına dünya gençliğinin idolü olacak bir rakip çıktığı için o dönem hep ikinci planda kalmış.

Paul Newman'ın karşısına dünya gençliğinin idolü olacak bir rakip çıktığı için o dönem hep ikinci planda kalmış.

"East Of Eden" filmi için başlangıçta Paul Newman düşünülmüş ve bir deneme çekimi yapılmış. Fakat rol James'e verilmiş. Paul, yaşadığı düş kırıklığını üzerinden atamadan bu kez "Rebel Without A Cause" filmindeki aykırı genç rolü için başvurmuş. Tam olacak derken yönetmen Nicholas Ray, bu rol için de James Dean'i tercih etmiş. James'in o filmde yarat-

tığı muhteşem “Jim Stark” karakteri sinema dünyasının unutulmazları arasına girdi. Aradan elli sekiz sene geçtiği halde hâlâ yüreklerde yaşıyor.

Yönetmenin Paul Newman’dan vazgeçmesi her şeyden önce sinema yüzüylü açısından faydalı olmuş diye düşünüyorum.

BREAKFAST AT TIFFANY’S

Marilyn Monroe yerine Audrey Hepburn

1961 yılında çekilen filmin başrolü Marilyn Monroe’ye önerilmiş.

Marilyn, o sıralar Clark Gable’la birlikte “Misfits” filmini bitirmek üzereymiş. Çekimlerin bitiminden iki

Marilyn Monroe-Audrey Hepburn

gün sonra Clark, kalp krizi geçirip ölünce tüm Hollywood M.M.’yi suçlamış. Nevada çölündeki çekimler sırasında yarattığı sorunlar yüzünden Clark Gable’ın sağlığının olumsuz etkilendiğini iddia etmişler.

Suçluluk duygusuyla depresyona giren talihsiz sarışın, “Breakfast At Tiffany’s”deki başrol önerisini reddetmiş. Yönetmen de onun yerine Audrey Hepburn’ü bulmuş. İyi ki de öyle yapmış. O sayede gösterişsiz, duru

güzelliği ve naif duruşuyla milyonların kalbinde yer eden Audrey Hepburn ile tanışmış olduk.

IRMA LA DOUCE

Marilyn Monroe yerine Shirley Mac Laine

arılın’ın ölümünden kısa bir süre önce proje gündeme gelir. Parisli sokak kızı rolü yine ona önerilir. Marilyn, bir sokak kızını canlandırmanın imajına ters düşeceği korkusuyla reddeder. Bunun üzerine proje bir süre askıda kalır. M.M’nin ölümünün ardından Shirley Mac Laine ile projeye devam edilir. Filmin dünya çapında başarı kazanmasının yanı sıra sinemaseverler Shirley Mac Laine gibi tatlı bir yıldızla tanışmış olurlar. Shirley, çekimlerinin bir kısmı Paris’de, çoğunluğuysa Holly-

Shirley MacLaine

wood’da kurulan platoda çekilen filmdeki başarısıyla yılın en iyi kadın oyuncusu dalında Oskar’a aday göster-

rilir. Aynı dalda Altın Küre ödülünü alır.

LAST TANGO IN PARIS

Son anda başrol oyuncularını değiştirdi
Filmi bilirsiniz. Sinema dünyasında kıyametler kopartmıştı. Başrol oyuncularından Maria Schneider, o film-den sonra bir daha toparlanamadı.

Jean-L. Trintignant-Dominique Sanda

Maria Schneider

Bunalımdan bunalıma sürüklendi. Film dünyada fırtınalar koparsa da onun sinema kariyerine en küçük bir faydası olmadı. Diğer başrol oyuncusu Marlon Brando için de aynı durum söylenebilir. Oysa başlangıçta filmin ana karakterleri olarak Jean-Louis Trintignant ve Dominique Sanda

Paris'te Son Tango

filminin başrol oyuncularından Maria Schneider, o filmden sonra bir daha toparlanamadı.

düşünülmüş. Bir başka projede çalışan Jean-Louis'nin çekimleri uzayınca rol son anda Brando'ya gitmiş.

Maria içinse kader ağlarını örmektedir. Çünkü o rol için düşünülen Dominique Sanda hamileliğini bahane ederek son anda oynamaktan vazgeçmiş. Ziyaretine giden yönetmen Bertolucci, evde büyükçe bir çerçeve içinde esmer güzeli bir kızın fotoğrafını görünce. "Kim bu kız" diye sorar. Yanıt: "Yakın arkadaşım Maria Schneider" olur. Bertolucci, o an, rolü Maria'ya vermeyi aklına koyar ve kızcağızın genç yaşta ölümüyle sonuçlanan talihsiz serüveni böyle başlar.

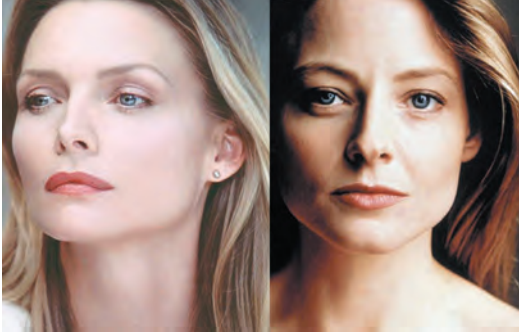
SILENCE OF THE LAMBS

Michelle Pfeiffer yerine Jodie Foster

ine filmin bile önüne geçen unutulmaz bir kompozisyon.

Ajan Starling rolü önce Michelle Pfeiffer'a önerilmiş. Senaryoyu okuyan Pfeiffer, insan eti yiyen yamyam Dr. Hannibal Lecter karakterinden öylesine ürker ki, geceler boyu gözüne uyku girmez ve rolü reddeder. İyi ki reddetmiş. O sayede Jodie Foster'in yarattığı, yüzünde hep bir korku ifadesiyle azılı mahkûmların bulunduğu karanlık

Michelle Pfeiffer-Jodie Foster

hapishanelerde dolaşan, buna karşın gerektiğinde son derece gözü pek olabilen Ajan Starling ile tanışmış olduk.

güzeli Türkan'a çarpılı-verir. Onu da filmde oynatmak ister. Oysa kadro doludur.

Bunun üzerine bir plan yapar ve Emel Yıldız'la kasten bir kavga çıkartır. Kafasından geçenleri bilemeyen Emel de ona karşılık verir ve sonuçta setten kovulur. Onun yerine

Türkan Şoray kadroya alınır.

Sonrasını biliyorsunuz. O esmer güzeli kız, Türk sinemasının Sultanı oldu. Emel Yıldız ise sahipsiz hay-

PANTER EMEL YERİNE TÜRKAN ŞORAY

Yıl 1960. Emel Yıldız, filmlerde küçük roller canlandıran bir oyuncudur. Bir gün çekim için sete gideceği sırada alt katlarında oturan Meliha teyzenin kızı Türkan'a: "Gel kız seni de sete götüreyim" der. Türkan o sıralar on beş yaşındadır kaderinin değişeceğinden haberi yoktur. Sete gittiklerinde yönetmen Türker İnanoğlu, esmer

Türkan Şoray - Emel Yıldız

vanların yılmaz savunucusu Panter Emel ablamız olarak yaşamına devam ediyor. •

mehmetunver@butundunya.com.tr

Dil Bilgisi Dersi

Dil bilgisi dersinde öğretmen öğrencilere "Bağırmadım, bağırmadın, bağırmadı" deyince ne anlarsınız? diye sordu.

Kimseden çıt çıkmıyordu. Öğretmen bütün öğrencilerin birden parmak kaldırmasını beklediği için, hayal kırıklığına uğradı. Neden sonra ön sıralardan bir öğrenci ayağa kalkarak söz hakkı istedi ve soruyu yanıtladı cevapladı:

"Önemli bir durum yok efendim. Hiç kimse bağırmamıştır."

Yazarak Söyleyerek

Sadi Bülbul

Yağmur Taneleri

Bilmiyorum neden, Tevfik Fikret'in yağmur şiiri beni, her okuyuşumda heyecanlandırır. İlle de o iki mısra...

"Kafeslerde camlarda pür-i ihtizaz

Küçük muttarid, muhteriz darbeler..."

Herhalde şiirdeki, kelimelerin sesleriyle yaratılan benzerlik beni etkiliyor. Yani edebiyat diliyle taklid-i nida... İzninizle ben buna hayal-i nida diyeceğim.

Pek çok insan gibi benim için de yağmur, onu görünce hemen şemsiyemizi açsak da, seyrine doyum olmayan

bir güzelliktir. Hele gençseniz ve hele hele âşıksanız bir pencere kenarında oturup da onun muttarid (sürüp giden) efsunlu "tıttık"larına doyamazsınız. Ama bundan da güzeli, yağmur damlalarını, onun "muttarid" darbelerini hayal etmektir. Her aklıma gelişinde bende ürperti yaratan bu şiir ve dizelelerinden acaba neden bu kadar etkiliyorum diye çok düşündüm.

Şu sonuca vardım:

Beni etkileyen yağmur ve hayali

kadar, “mutterid, muhteriz” sözcüklerinde gizli musikidir. Bu sözcükler bende anlaşılmaz bir etki yaratıyor. Geçmiş zamanın radyo skeçlerindeki kuş sesleri, bir derenin akışı, rüzgarla sallanan ağaç yapraklarının büyüğü sesi gibi, bu iki kelime de benim hayalimi kanatlatıp uçuruyor.

Uçan sadece duygularım değil. Aklım da kanatlanıp uçuyor.

“İsrarcı yel”in kayayı aşındırması,

Çekine çekine, usul usul, birden değil, hissettirmeden...

Denizler bir günde kurusa, kıtalar bir günde yok olsa, güneş sıcaklığını birden kaybetse, mehtap birden kararsa... ve akşam kapkara olan saçlarımız sabah uyandığımızda bembeyaz olsa ne yapardık?

Denizler, kıtalar, güneş, ay ve insan; her şey ve hepimiz o değışmez

Beni etkileyen yağmur ve hayali kadar, “mutterid, muhteriz” sözcüklerinde gizli musikidir.

dalgaların her vuruşta kıyıda bir toprak parçası koparması, sürekli akan bir musluğun mermeri delmesi, kırk defa deli dediğiniz insanı deli etmeniz gibi bir şey var ya hani... Nicelikler nitelik yaratıyor ve bir gün bakıyorsanız:

Kayadan parçalar kopmuş, deniz karaya doğru ilerlemiş, suyun gücüne değil; damlaların ısrarına dayanamayan mermer delinmiş, “tekrar”ın gücüyle akıllı da deli olmuş... Bu işler hep muttarid tekrarlarla oluyor. Mutterid yani bir düze... Mutterid yani ısrarcı... Mutterid yani inatçı... Ve... muhteriz yani çekingen...

evrenin tanecikleriyiz. Evren gibi yasaları da muhteriz... Hemen görünmüyor ve hemen hissedilmiyor... Ancak muttarid... Tıpkı pencereye düşen yağmur taneleri gibi. Evren sanki küçülmüş, küçülmüş ve bir yağmur tanesi olmuş. Akıp gidiyor. Mutterid... Muhteriz... Çekingen su damlaları, bakıyorsunuz sonuçta taşı delmiş.

Çekingen aklar sonuçta saçlarınızı apak etmiş.

Bilmiyorum Fikret de bunları düşündü mü? Ve bilmiyorum, o dizeleleri niçin sevdiğimi size anlatabildim mi? •

sadibulbul@butundunya.com.tr

Bisiklet Manifestosu

Bisiklet eşitliklidir: Bazen o sizi taşır, bazen siz onu.

Özgürlüktür: Ferman padişahın, dağlar bizimdir.

Kardeşliktir: Bir ağaç gibi tek ve hür öte yandan.

Tevazudur: Estağfurullah beri yandan.

Çocukluktur: Hayatla izdivacın balayı günlerinden.

Aylaklıktır: Akreple yelkovana nispet.

Sükunettir: Ne der filozof; gürültü, zekayla ters orantılıdır.

İdraktır: Hepimiz Gogol'un

Palto'sundan çıktık.

Rüyadır: Üç yaşında başlar, hayat boyu sürer.

Hayal gücüdür: Durduğunda devrilir.

Dengedir: Statükoyla alakasız.

Şeytan arabasıdır: İtaat mı, o da kim?

Aştır: Her bahar sırtınızı ürpertir.

Libidodur: düz duvarlar sizindir.

Bahardır: papatyalarla aynı nebatattan.

Yazdır: Yaz yaz bitmez bir metnin iki noktası.

Kıştır: Her mevsim Vivaldi.

Kendisidir: Doğan görünümlü şahin değil.

Devrimdir: Gerçekçi olur imkansız ister.

Ütopyadır: Ayaklar hep havada.

Kırmızıdır: Hayali cihana değer, hele bir ihtimal iken.

Muhalliftir: İktidara müdanasız.

Mesttir: Ömer Hayyam'ın üzüm suyundan.

Bir lokma bir hırkadır: Derviş soyundan.

(...)

İsyandır: Bush'u iki kere dehledi üzerinden.

Şarabi eşkıyadır: Şan verir ortalığa her bahar.

Köroğlu'dur: Otomobil icat olur mertlik bozulur.

Tek kişilik karnavaldır: Dünyanın sokaklarından.

Müslüman mahallesinde

salyangozdur: Eyvallahı yoktur aleme.

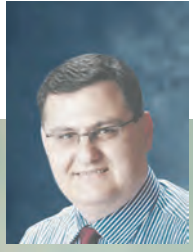
Kel-alakadır: Bütün bağlamlardan muaf.

* Bi Tur Versene /
Aydın Çelik,
Optimist Yayınları-2012

Gözle Gönül Arası

Mehmet Uhri

Ben Bir Kapı Tokma- ğım

Evin hanımı
asmıştı beni
dış kapıya.

Ben bir kapı tokmağı-
yım ve uzunca süredir
eskici dükkanında elimden
tutup beni kapısına layık görecek yeni sahibimi
bekliyorum. Eskidim, hayli yırpandım ve daha
kötüsü hurdacıya gitme olasılığım belirdi.
Bronzdan yapılmış olsam da rengim iyice karar-
dı. Yılların kiri pası yüzünden eskisi gibi tok
ses çıkaramıyorum. İnsan ömrü ile kıyaslandı-
ğında hayli yaşlı sayılırım.

İlk sahibim tutucu biriydi. İnce parmaklarım
narın yapım nedeniyle bir kadın eli olarak
görünmemden rahatsız olmuştu. Ziyarete gelen-
lere kapıdan uzatılmış elin, hanım eli biçiminde

olmasındaki anlamdan ve incelikten uzaktı. Evin hanımı asmıştı beni dış kapıya. Sanırım evlenirken babası hediye etmişti beni, ona. Yuveyı yapan dişi kuş misali kapı tokmağı da evin hanımından iz taşımalı onu çağrıştırmalıymış. Gelenlere evin dışında kapıyı çalmaları için uzatılan elin evin hanımının eline benzemesi için sipariş üzerine yaptırılmışım.

Kapı tokmağı olunca eve ait bir unsur olsanız da hep dışarıyı görüyor, evin içinde olanlara uzak kalıyorsunuz. Sokakta yaşananları, olan biteni ve mahallelinin ettiği tüm dedikoduları işitiyordum. Konuşulanlardan anladığım kadarıyla pek mutlu, huzurlu bir ev değildi ilk sahiplerimin evi. Erken yaşta kaybet-

tikleri çocuklarının acısıyla içe kapanmışlardı. Sokağın çocuklarının sesi evin içine yansımayınca veya evde çocuk olmayınca hayat da ölgün oluyor sanki. Zamanla gelen giden de azaldı. Evin hanımının erken ölümüyle yuva dağılıverdi. Ev satılıp birkaç kez el değiştirdi. Gelenler de mutlu olamadılar bir türlü. Evin adı uğursuza çıkacak diye korktum. Her seferinde tadilat yapıldı baştan aşağı boyandı eklemeler oldu, neyse ki bana dokunmadılar.

Son gelen aile beni çok sevdi. Boy boy çocukları vardı. Büyükle rin dünyasında kuru cansız bir nesneydim. Ama çocukların ilgisi hep üzerimdeydi. Onlara el uzattım, tokalaştım, oyunlarına katılıp heyecanlarını yaşadım. Onlarla canlanacağımı

düşündüğüm an oldu. Hep kapı önünde oynarlardı. Başlangıçta boyları yetmediği için uzamazlardı ama ne yapar eder tabure çeker benimle tokalaşırlardı. Sonra boyu yetenin yetmeyen kardeşine hava attığı zamanlara geldik. Hırpaladıkları dönemler de oldu. Mahallenin delikanlılarıyla karakter yarıştıran zorlu ergenlik dönemleriydi. Evin reisi ve anneleri sakin insanlardı. Pek seslerini duymazdım. Dedim ya ben evin dışı unsuruymd içeriye pek bilemem. Gelen gidenin yüzüne bakar, kapı tok-

mağından çıkardığı sese göre olan biteni anlamaya çalışırdım. Çocukların kendi aralarında dalaşmaları yerini anne babaları ile kavgaya bıraktı. Kapıyı çarpar giderler, evin hanımı üzülür, merdivende oturur onları beklerdi.

Yıllar böyle geçti çocuklar büyüdü ve evden bir bir uçup gittiler. En sık uğrayan ve her uğradığına benimle tokalaşan küçük kızlarıydı. Sonra ev iyice sessizleşti. Sokak da eski hareketliliğinde değildi. Telefon televizyon derken sokağın yüz yüze muhabbeti de azaldı. Arada sırada uğrayan bakkal çırağı veya mahallenin sütçüsü dışında el uzatıp tokalaşanım kalmadı. Önce evin beyi

Gelen gidenin yüzüne bakar, kapı tokmağından çıkardığı sese göre olan biteni

anlamaya çalışırdım.

kısa süre sonra da hanımı vefat etti. Evin eskiliğini ve yıpranmışlığı kardeşlerin gözünü korkuttu, kimse oturmak istemedi. Bir müteahhit ile anlaşip evin yıkılmasına karar verdiler. Ölümün, yok olmanın soğukluğunu ilk kez o zaman hissettim. Geçen onca zaman bir kapı tokmağı bile olsan sana dokunan tokalaşan onca el, gelip geçen onca insan ile birlikte unutulup

gidecekti. Ev boşaltılırken birinin beni fark edip alması için umutluydum ama görmediler bile. Yıkımın başlayacağı gün evin küçük kızı ile kapıyı kapatıp çıkarken göz göze geldik. Son kez kapıyı çaldı sonra işçilerden rica edip kapıdan söktürdü ve yanına aldı. Birkaç yıl bir bodrumda kutu içinde hapis yattım. Işık bile yoktu. Suçum neydi anlamamıştım ama öylece bekledim.

Günün birinde cezamın bittiğine karar vermiş olacaklar ki bir apartman dairesinin kapısına astılar. Hayli eski görüntüm ve kapıya oranla biraz büyük duruyor olmam rahatsız etti onları. Pek tokalaşanım olmasa da bir süre daha orada öylece

durdum. Artık ne sokağın gürültüsü ne de yağmurun ıslaklığını hissedebiliyordum. Kapıların ardında başta tür bir hapishanede gibiydim. Asansör yüzünden merdivenleri pek kullanan yoktu. Kapıcıdan başka kimseyi görmez olmuşum. Kimse

**Onlar
ellerinde
bilgisayar
oyunları ile
önlerine bile
bakmadan**

**gelip geçiyor kapı
çalmak gerektiğinde
ise zile basıyorlardı.
Onlar için yoktum.**

elini sürmüyordu. Tokalaşanım azaldıkça yolun sonuna geldiğimi düşünür oldum. Evin çocuklarının da ilgisini çekmiyordum. Onlar ellerinde bilgisayar oyunları ile önlerine bile bakmadan gelip geçiyor kapı çalmak gerektiğinde ise zile basıyorlardı. Onlar için yoktum.

Sanırım bir hırsızlık olayı sonrasıydı kapıların çelik kapı ile değiştirilmesi gündeme gelince eskiciye ve hurdacıya giden süreç başladı. Yeni kapı takılırken evin hanımı son kez beni sahiplenmek istedi. Annesinin elini hatırlattığımı söylese de evde beni saklayıp

kullanacak yeri olmadığını, annesinin kemiklerinin bile kalmadığını dile getirip kendini ikna etti. Son kez tokalaştık. Eskici beni kapıdan sökerken canımın çok yandığını hatırlıyorum. Temizlemeye çalıştı ama sonra vaz geçip bir kenara bıraktı. Eskiciye gelip gidenlere kendimi göstermek istedim ama onlar eski kilit ve kapı mandallarını daha çok tercih ediyorlardı. Bir keresinde yaşlı karı koca ellerine alıp iyice incelediler, umutlandım ama fiyatı beğenmeyip bıraktılar. O günden sonra tokaşmak bir yana eline alan bile olmadı.

Dedim ya tokalaşmalar azaldıkça sanırım yolun sonu yaklaşıyor. Şimdilerde hurdaya gidip eritilecek kırık dökük eşyaların arasındayım. Eskimiş çocuk sesleri yüklü parmaklarım, isimleri değişse de konuları pek değişmeyen mahalle dedikoduları yüklü gövdemle eritilmeyi bekliyorum. Ne beni yapıp kullanan insanlar ne de kapısında durduğum ev kaldı, geride. Son kez tokalaşacak el bekleyen bir kapı tokmağıyım. Uzun süredir elimi uzattım, bekliyorum. •

mehmetuhri@butundunya.com.tr

SORUMLU!

İnsan kaynakları yöneticisi, işe almak istediği kişide aradığı özelliği

açıkladı: "Sorumlu bir kişi olsun, yeter" dedi. "Sorumlu bir kişi arıyoruz burada..." İşe başvuran aday, ellerini ovuşturmaya başladı: "Aradığınız kişi benim, efendim" dedi. "Önceki işimden 'Her şeyden ben sorumlu' tutulduğum için kovulmuştum."

NİSAN AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Satranç Çözümleri

PROBLEM: B.G. Laws 1.Af4
Kxe7 2.Vg6+ (1...Şx7 2.Ad5+
1...Fg7 2.Ve6+ #, 1...Kg7
2.Ve6+ #, 1...Kf7
2.Vg5+ #, 1...Kh6 2.Vf8+ # 1...Şf5
2.Vg5+ #)

OYUN SONU: Özalp-Öksüz,
2013 Beraberlik 1.Ff4 Af5 2.h5
Ag7 3. h6 Af5 4.c6 Axh6 5.Fxh6
Şd6 1/2

"Bilginizi Denetleyin"

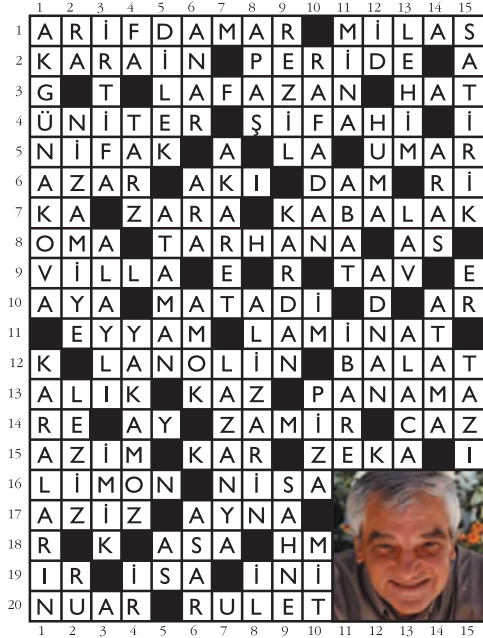
- 1-(d)** Küp
2-(c) Devletin şekli
3-(a) Hapşırma
4-(d) Pinokyo
5-(c) Venüs
6-(c) 32
7-(d) 1792
8-(a) Anne karnında
9-(b) Avustralya
10-(a) Star tv
11-(b) Gümüş
12-(d) İngiltere
13-(a) Kleptomani
14-(b) Romanya
15-(d) Avustralya
16-(c) Benzin motoru
17-(a) Osman Hamdi bey
18-(b) Periskop

YANITLAR

- 1-(a)** Başkalaşma
2-(b) Biçim değişimi
3-(a) Deneycilik
4-(c) Dev şehir
5-(d) İkinci kırdırma
6-(c) Nüfus
7-(b) Kredi açıcı
8-(b) Sinirlendirici
9-(c) Şifreli yazı
10-(a) Sergilik
11-(d) Vuruk bilimi
12-(b) Telif hakkı
13-(c) Yalıtkan
14-(d) Saldırgan
15-(b) İç hissedar

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

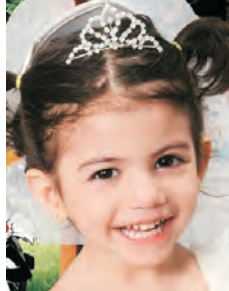
Kuzey Diloğlu, *Hacapit, Rize*

Dede Arif Sönmez, Torun Hamit Sönmez, *İstanbul*

Doğukan Kaygun, *Ankara*

Doğasu Kaygun, *Ankara*

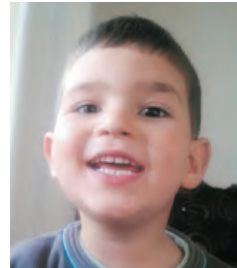
Bulut Büyükturhan,
Ankara

Bartu Balcı, *İstanbul*

Can Baysar, *Ankara*

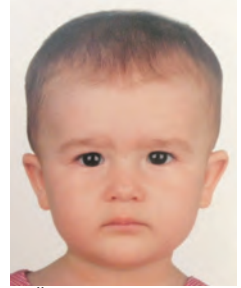
Emirhan Yönet, *İstanbul*

Sena Karahan, *Edirne*

Şevket Kan, *Şanlıurfa*

Öyküm Defne Oktay,
İstanbul

Seyfettin Erdem, *Mersin*

Sıla Aslantaş, *Denizli*

Zeynep Çağla Timurlenk,
İstanbul

Talha Ünal, *Adana*

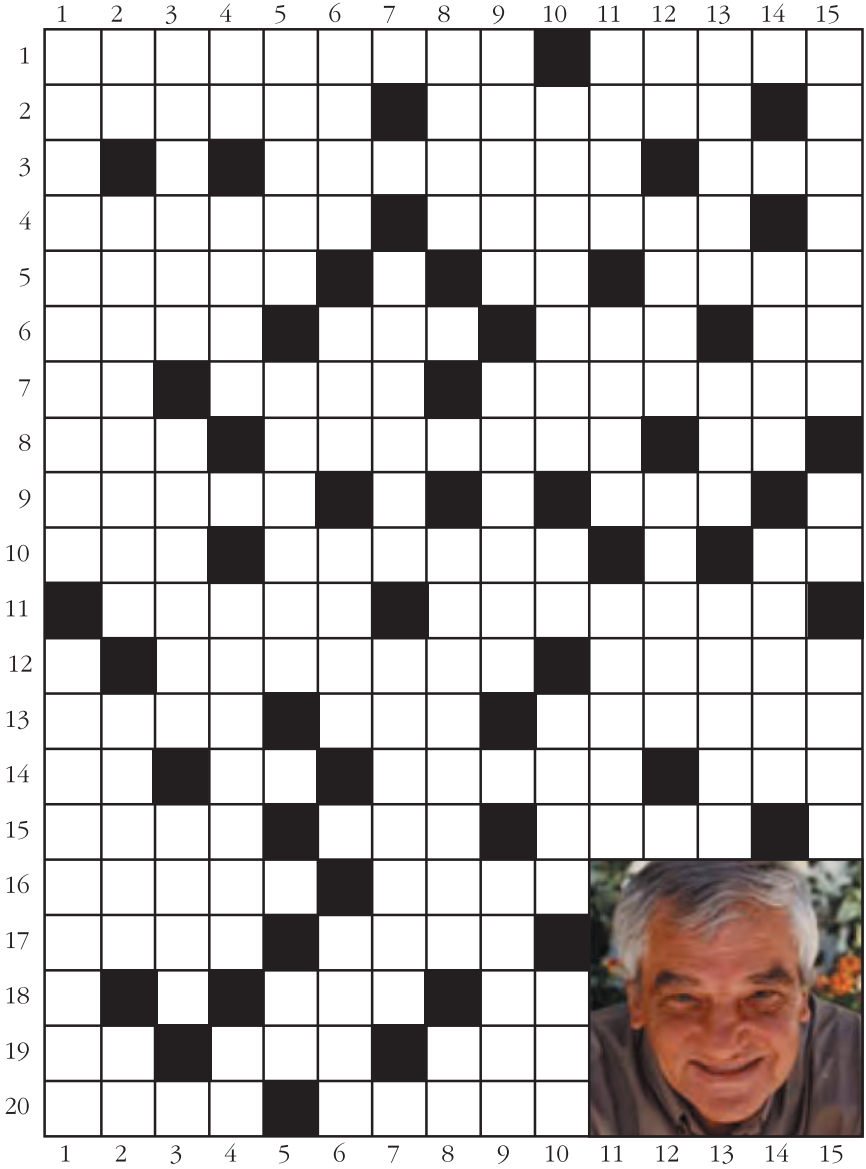
Elif ve Esen Avcı, *Mersin*

Umut Ekin Akbulut,
Antalya

Rüya Gültekin ve Zübeyde Nil Kalay, *Antalya*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-Fotografata görülen şairimiz.- Muğla'nın bir ilçesi. 2-Antalya'da bulunan bir mağara.- '..... Celal' ('Mektup', 'Gecenin Ucunda' adlı eserleri de bulunan edebiyatçımız. 3-Geveze, boşboğaz.- Eski Türk sanatlarından biri. 4-Birlikten yana, birleştirici olan.- Sözlü olarak söylenen. 5-Geçimsizlik, anlaşmazlık.- Bir nota.- Çare. 6-Paylama.-Cömert.- Üzeri toprak kaplı ev.- Endonezya'nın plaka işareti. 7-Kilomperin kısa yazılışı.- Sivas'ın bir ilçesi.- Osmanlılarda giyilen bir başlık türü. 8-Kemiklerin yuvarlak ucu.- İçine domates, biber, soğan, kokulu otlar, süt veya yoğurt katılıp kurutulularak ufalanmış hamurdan yapılan çorba malzemesi.- İskambilde birli. 9-Yazlıkta veya şehir dışında, bahçeli, müstakil ev.- En uygun durum ve zaman. 10-Avuç içi.- Kongo'da bir liman kenti.- Güzel sanat. 11-Kendi çıkarı için güçlü olanları desteklemek durumu.- Sıkılaştırılmış talaş üzerine reçine emdirilmiş kağıt baskı tekniği kullanılarak elde edilen bir tür parke. 12-Kozmetiklerde kullanılan sulu yün yağı-İstanbul'un bir semti. 13-Akılsız, budala.- Bir kümes hayvanı.- Orta Amerika'da bir ülke. 14-Bir nota.- Dünyanın uydusu.- Adıl.- Kuzey Amerika'dan dünyaya yayılan bir müzik türü. 15-Bir iştaki engelleri yenme kararlılığı.- Bir yağış türü.- 'Yapay' (Steven Spielberg'in bir filmi). 16-C vitamini yönünden çok zengin bir narenciye ürünü.- Kur'anda bir sure. 17-Ermiş, eren.- İşçi yansıtan, varlıkların görüntüsünü veren, cilalı ve sırlı cam. 18-Baston.- Hektometrenin kısa yazılışı. 19-Şarkı, türkü.- Bir peygamber.- Kayınbirader. 20-Dana budundaki kemiksiz ve sinirsiz olan en büyük kaba et.- Pastacı, terzi vb.nin kullandığı dişli, küçük demir çark.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'Ağzında Girit Yasemini', 'Eski Denizlerden Kim Kaldı ?' adlı şiirlerinden tanıdığımız şairimiz.- '..... Memetleri' (Cahit Atay'ın sahneye de konmuş bir yapıtı.) 2-Eski Mısır'da güneş tanrısı.- Tanzimat döneminde kara ordusu.- Lezzetli.- Eski dilde yüz. 3-Yükseklik, yükselti - Gerekli okul eğitimi görmeden kendi kendini yetiştirmiş kimse.- Gırtlak, boğaz. 4- Bir nota.- Şekil, üslup.-Denizde balıkların veya kükreklerin kımıldanmasıyla oluşan parıltı.- İridyumun simgesi. 5-Arzu, istek.- Kazak başkanlarına verilen ad.- Bir takımın gözde oyuncusu. 6-'İhsan Oktay'-('Suskunlar', 'Yedinci Gün' adlı yapıtları da bulunan edebiyatçımız.-Parlak ve renkli tüyleri olan bir papağan türü.- Malezya halkına özgü öldürücü delilik.- Medeni, çağdaş. 7-Gelirler.- İtalyan mutfağına özgü bir makarna türü. 8- Kent serserisi.- Kök boyası.- Vilayet. 9-Alçak, aşağılık.- Makinelerde değişik yönlerde devinim olanağı sağlayan eklem.- Sinema, tiyatro ya da konser sunulan mekan. 10-Yumurtanın bir pişirilme şekli.- İşaret.-İtalya'da bulunan ünlü kule.- Mitoloji. 11-'.... Urgan' (Edebiyatçımız).- Neşeli, şen.- Bir düşünceyi kısa bir şekilde açıklayan sözcükler dizini. 12-Eski dilde bayram.- Çok yükseklerde aralıksız uçabilen ve cennet kuşu da denilen bir kuş türü - '..... Saygun' (Çağdaş Türk Müziği bestekarımız).- 13-Kurşun, kalay karışımı olup metalleri birbirine tutturmakta kullanılan kimyasal bir alaşım. - Yanardağ püskürtüsü.- Çorum ilinin bir ilçesi.14-Doğu Anadolu'da bir ırmak.- Tayin etme.- 15-Eleştiri ile ilgili olan.- Erkek.- Avlanmada kullanılan ve çok hızlı koşabilen bir köpek türü.

filizoskay@butundunya.com.tr

Satranç

Mustafa Yıldız

TÜRKİYE KADINLAR ŞAMPİYONASI

Hilal Öztürk – Betül Cemre Yıldız, 9.1.

Ispanyol Açılışı Hanham devam yolundan gelen şu güzelim konum masum bir hata ile yıkılıp gidiyor. e4 karesindeki piyonun savunmasını yetersiz bulan Öztürk, fili de yardıma koşuyor, koşuyor ama bu kez de b3 karesinden çatal yiyor. 29.Fb1?? Axb3 30.f4 Axd2 31.fxe5 Axe5 32.Kcd1 Acd4 33.Ae3 Axa3 34.Kxd6 Kfd8 Değişime zorluyor. 35.Ka6 Ka8 36.Kb6 Kd2 37.Kb7Kad8 38. Ad5 Kb2, iste ve zorla. 39.Ac3 b4 Beyaz terk etti, çünkü alet kaybını önleyemiyor. En başa dönelim: Siyah at açmazda kalacağı için e4 piyonunu savunmaya çalışmak gereksiz bir uğraştı. (29.b4 axb4 30.axb4 Aa4 =) yolu daha güvenli idi. Yıldız, turnuvayı birinci bitirdi.

Selen Sop – Kübra Öztürk, 7.3.

Yandaki konumda, beyazın açılış aşamasında gereksiz piyon sürüşleri ve taş değişimleri ile zaman yitirdiğini, siyahın ise gelişimini tamamladığını görüyoruz. Beyaz şahın merkezde kalışı siyaha kombine atak fırsatı veriyor. 12...Axe4!! Vezirin yolunu açan bir bırakış. 13.fxe4 Vh4+ 14. Şe2? (14.Şd2 Daha iyi) 14...Vxe4 15. Vd3 (c6'daki atı hala yiyemiyoruz: 15.dxc6 Fg4+ ve vezir düşer.) 15...Ad4+ 16.Şd2 Vf4 17.g3 Vf2+18.Şc3?? Ölümcül hata.(18.Fe2 durumu kurtarabilirdi.) 18... Af5 19.Axf5? Fxf5 At öldü ama yerini fil aldı. 20.Ve2 Vc5+ 21.Vc4 Ve3+ 22.Fd3 b5 23.Vd4 b4+ 24.Şc4 Fxd3 25.Vxd3 b5+ 0-1 Turnuvanın ikincisi Öztürk'ten Güzellik Ödülü kazanacak bir oyun.

ALİ İPEK ANI TURNUVASINDAN

Akın Öksüz-Şahin Özgün, 4.1.

Yarı Slav açılışının Meran devam yolundan gelen yukarıdaki konumda beyazlar bir piyon önde, ayrıca fil avantajıyla oyun sonuna girmiş. Ve artık son kazanç şemasını yarma teması ile ortaya çıkartıyor: 62.f6! gxf6 63.Ff5 Şd6 64.h6 ve vezir adayı bu piyonun yükselişi at kaybedilmeden önlenemiyor. 1-0 (62...Axc6 63.hxg6 gxf6 64.g7 +- veya 62...Ae6 63.fxg7 Axc7 64.h6 At, kenar piyonu karşısında ne kadar da çaresiz!) Öksüz 9/8 puanla birinci oldu.

M.Fahri Ercan – Cumali Ünver, 6.2

Şah-Hint açılışı Semisch Panno devam yolundan siyahlar bir merkez piyonu arttırarak çıkmışlar. Bu üstünlüğün yanı sıra açık dikeyde dolanan bir kale ve f dikeyindeki ağır aletlerin bataryası her an bir saldırı yapılacaktı korkusu salıyor, ortama. 32...e4! Birçok tehdit aynı anda belirdi: 1.g7'deki fil, a1'deki kaleyi istiyor. (Açarak atak), 2.e3, ver kaleyi ver atı.(Çatal), 3.33.fxe3 oynanamıyor. (Açmaz) 33.Kg1 e3 34.Vxg6 Ke7 Önce savunma! e3 çatalı yerinde duruyor. 0-1

PROBLEM

B. G. Laws

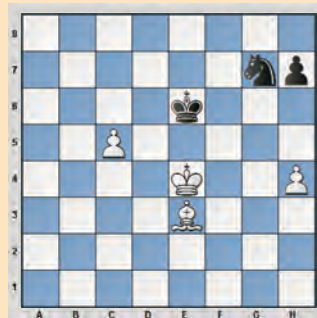

2 #

myildiz@butundunya.com.tr

OYUN SONU

Özalp - Öksüz

Berabere

Çözümler 151. sayfadadır.

Bize Gönderilen Kitaplardan

Yalnız Seni Arıyorum

Nahit Hanım'a
Mektuplar

Orhan Veli

Yapı Kredi
Yayınları

36 yaşında belediyenin açtığı çukuruna düştükten bir süre sonra aramızdan ayrılan, şiirleri ile hem edebiyat tarihinde yeni bir dönemin başlamasına hem de şiiri hapsedildiği altın kafesten çıkarıp toplumun her kesimine sevdiren Orhan Veli, doğumunun yüzüncü yılında gün ışığına çıkarılan mektuplarıyla sevenleriyle buluşuyor. “Ben, Orhan Veli” adlı şiirinde “Bir de sevgilim vardır, pek muteber/ İsmi söyleyemem/ Edebiyat tarihçisi bulsun” sözleriyle andığı Nahit Hanım’a 1947-50 yılları arasında yazdığı mektuplar Murat Yalçın’ın editörlüğünde yayımlandı. Biri telgraf, 62 mektuptan oluşan yapıt o dönem sanat ve edebiyat dünyasına sahip çıkan, destek olan Nahit Hanım’a yazıldığı kadar gelecek kuşaklara da sesleniyor. Kimi şiirlerini ilk kez Nahit Hanım’la paylaştığı mektuplarında Orhan Veli kendi yaşamını ve o yılları gözler önüne

seriyor: “İstanbul muhakkak ki güzel şehir. Ama benim için güzel şehir, çirkin şehir diye bir şey yok. Sadece senin bulunduğun şehir, senin bulunmadığın şehir diye bir şey var(...) birçok sevinçli günlerim olmuştur. Fakat hepsinden güzel, hepsinden sevinçli olabileceğini umduğum bir tek gün daha olabilir. O gün seninle ve hiç ayrılmamacasına yaşayacağıma inanacağım gündür(...) İyi ki seni tanımışım. Seni tanımasaydım, hayatımda böyle bir aşk bulunmasaydı, hayatım ne kadar boş bir hayat olacaktı. O boşluktan yalnız kendi içimdeki sevmek kabiliyetiyle kurtulamazdım.”

Türkiye’nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi

Şevket Pamuk

Türkiye İş Bankası
Kültür Yayınları

Osmanlı-Türkiye iktisat tarihçiliğinin önde gelen adlarından Prof. Dr. Şevket Pamuk Türkiye’nin iktisadi yaşamını bir bütün olarak incelediği yapıtıyla “her işin başı ekonomi” denildiği halde rakamlar karmaşası gibi kalan alanı aydınlatıyor, herkesin anlayabileceği bir dille anlatıyor. “Türkiye ekono-

misinin son iki yüz yılını yorumlarken bardağın ne kadarı dolu ne kadarını da boş gördüğümüzü” de gösteren Pamuk: “İktisadi kurumlardaki iyileşmenin siyasi kurumlardaki iyileştirmelerle de desteklenmesi şart. Türkiye demokrasi yolunda son altmış yılda bir hayli mesafe aldı. Çok partili bir siyasal düzene geçilmesi geniş kesimlerin tercihlerini ve taleplerini daha güçlü duyurmalarını sağladı. Ancak askeri darbeler silahlı kuvvetleri siyasi rejim üzerinde büyük söz sahibi yaptı, siyasi rejime önemli sınırlamalar getirdi. Bugün silahlı kuvvetlerin gücü azalmış olsa da siyasal rejimin önemli eksiklikleri ve sorunları var. Demokrasi dört yılda bir yapılan seçimlerde çoğunluğu alan tarafın programını uygulaması olarak görülüyor. Demokrasinin vazgeçilmez parçası olan temel haklar sık sık göz ardı ediliyor.(...)

Büyük Kumpas Ergenekon

Erol Mütercimler

Duyduğu bir ad sadece Erol Mütercimler'in değil Türkiye'nin hayatını değiştirdi. “Asrın davası mı? Yüzyılın iftirası mı?” sorusuna yanıt veren Mütercimler: “Bu bir hukuk davası

değil siyasi bir davadır. Kulak tanığı olduğum Ergenekon bu değil. 26 Nisan 1988 tarihinde bir emekli generalden öğrendiğim Gladyo'nun Türkiye'de ki adı olan Ergenekon'un varlığını, ilk ve son kez 1997 yılında, açıkladım. Ben bir kulak tanığıydım. Bildiklerim yalnızca duyduğlarımdı. Sonra sustum. General'den Türkiye'deki Gladyo hakkında duyduklarımın tamamını, eksiksiz olarak, ilk kez 31 Ocak 2012 tarihinde Silivri mahkemesinde anlattım. Artık kulak tanığı olarak bilgim olan, ama ilgim olmayan Ergenekon davası mahkeme süreci tamamlandı. Cezalar yağdırıldı. Bu bir hukuk davası değildi, siyasi davaydı. Topluma olan borcumu bu kitapla ödemeye karar verdim. CIA ve Pentagon, Türk ordusuna karşı büyük bir komplo kurdu. Bu büyük tertibe başlatması için emir verilen kişi sözde gazeteci Tuncay Güney 2001'de düğmeyi bastı. Aynı kişi bu çirkin tertibi 2013 yılında, TRT 2'de yaptığı programla ve daha sonra Hürriyet gazetesine verdiği röportajla bitirdi. 1991 yılından itibaren ABD, Türk ordusunu değiştirmeye, dönüştürmeye karar verdi. Türk Genelkurmay'ı bunu hiç fark etmedi! Sonunda, 275 sanıklı Ergenekon tertibi üretildi. Bu kitap, ABD'li uzmanların raporları, konferansları, televizyon konuşmalarıyla kurguladıkları komplonun ana kaynaklarını ortaya koyuyor.(...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: BAŞAK ARSLAN, ALANYA

2

Bütün Dünya'dan Biri %50 indirimli

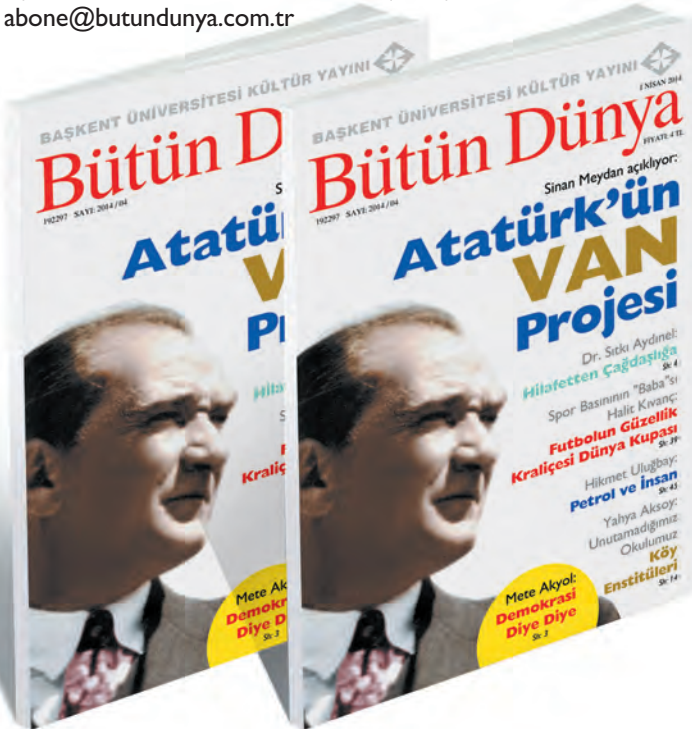
Bütün Dünya okuyucuları için sevdiklerine bir armağan fırsatı sunuyor: Dergimize 1 yıllık abone olan her okuyucumuzun bir yakınına armağan edebileceği ikinci Bütün Dünya'nın abonelik bedeli % 50 indirimli. Bu fırsattan yararlanmak ve Bütün Dünya'ya abone olmak şimdi çok kolay. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla abonelik işleminizi başlatabilir; dergilerinizi 1 yıl boyunca her ay kapınızdan alabilirsiniz.

**%50
İNDİRİM**

Bütün Dünya Abone Servisi:

Tel: (0312) 215 51 27-28 Dahili: 313 Gsm: (0536) 634 35 97

E-posta: abone@butundunya.com.tr

HALE SONTAŞ

Üsküdar doğumlu Hale Sontaş, 1960 yılında İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'nde başladığı eğitimini, 1963'den sonra Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde Bedri Rahmi Eyüboğlu Atölyesi'nde sürdürdü. Bir süre yaşadığı İsviçre ve Fransa'da yaptığı çalışmalardan edindiği bilgi, teknik ve yaşamışlıkla sanatını geliştirerek kendi biçimini oluşturdu. Hale Sontaş'ın son yıllarda artan “kadına şiddet, baskı ve zorbalığa” karşı direnen kadınlar ve özellikle “Yıldızın örttükleri” temalarını önde tuttuğu yağlı boya, karışık teknik, desen ve baskı resimlerinden oluşan sergisi, Uzun Hafız Sokak 96/1,

Rasimpasha, Kadıköy adresindeki Galerî Diani'de, Nisan sonuna değin sanatseverlerin beğenisine sunulmaktadır.

ISSN 1301-7608

9 771301 760320